

3

5

75

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint, illegible handwritten text]

Fl. 2. 2. 2. 2. 2.

in filii exponon (ora) D.
Zakary: Jone. Dea fero galus
Anno 26 s. 8. h. 21. Nov:

Dei
Dei immortali quia opus
Dei Deus in nobis se qd p m s t e i
Dei Deus in nobis se
Dei

Memento mori & in aeternum non
peccabis

Memento mori & in aeternum
non peccabis.

Vires mundi nonis suscipis etiam
vitaeque volantis

Attigiam tenere lumbina dicitur
pede.

Summa rei revereri Deum
praecipitque servari

Q

L	2	0
0	6	
L	2	1
0	0	
0	2	L

2201

Josephus Coccej
Fr. Alsteri Regio
N. Alsteri.

Da Deus ut possim fieri bonus
atque beatus

Quod mihi in Deberis mun-
ere nemo dabit.

2201

Vakt h 2.

PROBLEMATUM LO-

Residen. GICORUM *Abinij. Refora*

1720

RODOLPHI

GOCLENI PROFES-
soris Academici in Schola

Marpurgensi,

Summa Libris

Stephanus P.

Pars I.

Stephanus P.

*Nunc primum ab Auctore recognita, à mendis repur-
gata, questionibus aliquot aucta, & in ordinem redacta.
Gen. 22. v. 14.*

*provid. his Step.
R. Bombardis,*

*Abinij. Refora
Stephanus P.*

Cum Gratia & privilegio S. Cas. Majest.

Marpurgi, typis Pauli Egenolphi. 1597.

Petrus Casodi.

493

Dono dabit A 1647

Eximia virtuti, nec non singulari
puritatis stemmate splendente clarissimam
yffimus vir Dominus Michael
S. Szentpeterei olim Praeceptor
observandissimus. Stephano R.
Srombatino. in aeternam sui nomi-
nis memoriam, cum is in Schola Lipan-
si magis graviter operam daret
manifestioribus

CUM GENERIS ET

NATALIVM SPLENDORE,

TVMERVDITIONE ET VIRTUTE

nobilibus adolescentibus, Bernharo à Linsingen, Her-
manno Reideselio, & Iohanni à Linsingen, Studiosis
doctrinarum liberalium in Acad. Mar-
purgensi, discipulis suis, ut opti-
mis, ita carissimis.

RÆCLARA est vox Socratis in
Platonis Protagora: Ne me alio mo-
do existimes differere velle, quam ut
da, de quibus dubito, quotidie com-
muniter inter nos dispiciamus. Re-
tè enim Homerum dicere arbitror,

ΣΥΝΤΕ Ν' ΕΡΧΟΜΕΝΩ, ΝΑΙ Τὸ ὡς ὁ ἔ' ἘΥΘΥΝΕΥ; id est, Con-
veniant bini: melior sententia constat. Omnibus e-
nim hominibus ita comparatum videtur, ut conjun-
ctis operis ad rem quamvis & cogitandam, & dicen-
dam, & efficiendam, maiore etiam & feliciore va-
leant facultate. Quod si quis solus aliquid animo
conceperit, continuò obambulans investigat, eccui hoc
demonstret, & à quo confirmetur, donec rei cogni-
tionem fuerit planè consecutus. Testatur hic vir sapi-
entissimus, sibi esse finem illum in disputando propo-
situm, ut mutui colloquii ὁ ζήτησις & ἀμικα, placi-

da, sobriamq; disquisitione sententia conferantur: quod
 inde, argumentis & rationum momentis in utraq;
 partem studiosè perpensis, existat verū solida explo-
 rataq; cognitio, quantam quidē in hac naturā im-
 becillitate & optare & cōsequi fas est. Neg; enim hic
 disputationum finis est, ut contradicentem velut
 prædam in laqueos induamus, vel omnia (de quibus
 disputare non est cum impietate conjunctum) in du-
 bium vocantes, etiam de iis, quæ satis ad veritatē
 trutinam sunt pensiculata, assensionem cohibeamus:
 sed ut verum, vel quod ei proximum ac germaniss.
 est, venemur, & accurato rerum, quæ in disquisitionē
 cadunt, examine, rem velut ad silicem collisam, in
 lucē proferamus. Hoc sicubi, ut in iis quæ à captu hu-
 mano sunt remotiora, obtineri nequit, satis est, peri-
 culum fecisse, an veritatem εν βραδίῳ latentem eruere
 possis, & quod in utraq; partem disputatum est, cum
 in medio, tum in animo tuo relinquere ἀδύνατον: quæ
 velitationum & λέγων πλεγμαίων lex est apud Pla-
 tonem. Nam ut novorum Academicorum vagam in-
 certamq; ἀργυράνησαν & ἐποχὰς non probo: Sic
 quoq; contrā à sapientibus illud laudatum ἀπιστεῖν &
 ἀπορεῖν, hoc est, non credere, & dubitare, in iis, quæ
 discussa non sunt, necessarium omninò duco: sicut ju-
 dex, ubi quid non liquet, ampliat. Ad finem autem
 istum verum διασχέτης Scholasticæ ducentia media
 potissimum duo sunt. Primum quidem: ut fructuosa
 in disceptationem sevocemus argumenta, non ea quæ
 otiose sunt subtilitatis: nec, ubi opus admodum non
 est, de

est, de verbis magis quàm de rebus dimicemus. Nam Sophistarum est, & de rebus nihili digladiari, & in verborum decipulis, ac subtilibus observatiunculis, magnas pugnas conciere, adeoq; quod dici solet, tragœdias in nugis agere. Tales disputatores (si modò honesto hoc nomine appellandi sunt) sunt tanquam venatores, seu potius captatores muscarum: ac rectè in eos quadrat istud: Frustra conatur, qui tandem capit muscas. Alterum verò est: ut in animi nostri sensis proferendis ut amur charactere sermonis diserto, perspicuo, & explicato: Hæc ergo sapissimè inde usq; à principio Professionis meæ cum animo meo reputans, in hac illustri Academia annos septem Scholæ & disputationes habui & exercui Philosophicas, nullo prorsus studio cum quoquã contendendi: (ideoq; verè affirmare hoc possum, eas pacatas fuisse) altercationes relinquens iis, quos juvat anguillas turbato querere stagno. Nam veritas tantùm & verisimilitudo mihi proposita fuit: ad hunc scopum si non collimavi, at certè collimare volui: secus atq; hodie sit, ubi quilibet ferè non veritatè & doctrinæ ὁμολογίαν, sed victoriam quarit suæ causæ & partis. Atq; hic, ut Philosophus Platoni τανταχὶ φέρεται, ubiq; fertur: & Poëta est κῆρον χερμα, res quadam levis & volatilis, instar apicule, affirmans carmina se è Musarum hortis & viridariis decerpere: Sic ego (absit verbo invidia) è vasto rerum Philosophicarum pelago haurire optima & utilissima quæq; & quæ mihi viderentur adolescentum ingenia excitare, & iudicia formare

atq; acuere, studui: ut postea facilius & dexteriùs iudicare possint, de iis quæ ad superiores facultates pertinent. Αλλῆ barbarorum Philosophorum, qui sunt inexplicati explicatores, mihi temperavi quantum potui, usus genere sermonis, etsi non nitido, plano tamen, quoad φιλοσοφικοὶ ὄρει paterentur, & non profusus illoto: cui adunxi exempla minus obscura è variis disciplinis petita, tanquam λόγος ὁμήγεος, obsoles & pignora orationis, & ipsarum rerū. Talium disputationum (quæ in mea σχολῆ mea sunt ἀσχολία) cum quasdam me consignatas habere intelligerent: præstantiss. viri & juvenes J. U. D. Herm. Vultejus, Hieron. Treutlerus Silesius, Tobias Andrea Halensis, Caspar Sturmius Hass. M. Reinerus Langius Bremannus, Johannes Gonstorfus Scotus, Johannes Vultejus Marpurg. Christophorus Megabachus Cattus: hi ergo, ut alios non leviter philosophicis literis tinctos tacitus præteream, ad illarum edivionem me sunt cohortati. Cunctanti addiderunt calcem Fridericus Bzurhusius, Jodocus Jungmannus, & Henricus Dauberus, Scholarum solertiss. Rectores, eo ipso, quod non obscuris argumentis animadverti, iis disputationum mearum theses non esse lectu ingratas. Dedi igitur Typographo nostro Miscellanea quædam continentia primam partem Problematum Logicorum, quam, si vixero, proxime uberior, & succi Philosophici plenior altera sequetur. Ac si operam meam studiosis non displicere intellexero, Physica quoque Problemata, & ipsam φυσικῶν ἀρχαῶν cum iis communicabo. Hanc

autem seu farraginem seu sylvulam vobis ingenui & verè nobiles adolescentes, discipuli longè mihi cariss. dedicare visum est, ut testarer, seu potius re factog, confirmarem, vos mihi intimè caros esse, eo ipso, quòd ut solida verag, Philosophiæ hoc tempore studiosissimi, exercitia disputationum non cum ignavis ex alto despicitis: sed publicè privatimq, & opponendo & respondendo frequentatis ac celebratis: Quanquam, ne quid ad vos dissimulem, hoc rei caput est: Vos in tanta discipulorum ἀχαριστία considerantes versum Euripidis: πορεύειν τε χεῖν. πονῶντα δ' ἀξίον μισθὸν φέρεσθαι; hoc est, laborate te oportet: laborantem verò dignum premium ferre: Vos inquam, gratum animum erga me vestrum aliquandiu præceptorem, tam prolixè & liberaliter declarastis, ut non potuerim, quin vicissim memoris gratiq, animi erga vos mei significationem aliquam publicè ostenderem. Accipite igitur humaniter, vobisq, acceptum esse patimini hoc quicquid & quantulumcumq, est, quod vobis consecratum voluit & sicut cœpistis, ita pergite gnaviter in studia liberalia incumbere, & ingredientiæ vestigiis nobilissimorum vestrorum patrum & patruorum: (qui partim in Christo beatè mortui, vobis suo exemplo, tanquam clarissimo lumine, præluxerunt: partim adhuc vivi, & rectè factis ac meritis illustres illi quidem, prælucent) vitam ex virtute componite. Sic non tantum εὐχρηστis, sed etiam εὐάρετοι ab omnibus bonis perhibimini. Est enim nobilitas est quadam majorum claritas, adeoq, laus à parentum meritis accepta: ta-

men hac multò illustrior est, cum liberi virtutibus parentum respondent. Et præclara facinora sunt vera nobilium hominum monumenta. Quò respexit Seneca, cum inquit: Non facit nobilem atrium plenum fumosis imaginibus, sed virtus. Et Frontinus ille, qui voluit sibi monumentum exstrui his verbis: Memoria nostri durabit, si in vita meruimus. Sed quid ego hac ad vos multis, qui & natura boni & optimè educati sponte facitis, qua in solidum nobiles adolescentes & decent & ornant? Benè igitur valete, diu Deo & patria vivite, & me meosq; (quod facitis) amate. Date è meo μελετημείω prid. Non. Martias, Anno 1589.

Rodolphus Goclenius Physic,
Professor.

PRÆFA-

PRAEFATIO DE VOCE

Problematis,

Antequam quaestiones logicas tractare aggrediamur: de Problematum symbolo, ut possumus, brevissimè dicemus, ut varia seu multiplex vocis potestas, & nostra inscriptio intelligatur.

Principiò igitur *πρόβλημα* Græcis est, quicquid objicitur defensionis causa. *πρόβλημα* enim est oppono, objicio, obtendo. Valet igitur ista vox idem quod propugnaculum, munimentum, vallum, missile, agger, tegmen, scutum, præsidium & tutela. Deinde idem est quod *γύνημα*, id est progenies, fructus, editum, enatum, emissum. Sic Solis radius emissus dicitur *πρόβλημα* Spiritus S. à Græcis Theologis dicitur *πρόβλημα*, quasi quid productum & emissum, respectu patris, qui sit *πρόβολεύς* (causa productrix) id est, à quo emittatur & procedat. Tertiò *συικῶς* quandoque accipitur pro quaestione seu proposito, hoc est, eo quod explicandum proponitur: ut, problema hoc est Logicum, Rhetoricum, id est, thema seu *ζήτημα*. Hinc *πρόβλημα τῶδες*, quod in quaestione & disceptatione positum est. *Πρόβᾶλλω* enim est, quaestionem in medium affero. Magis tamen propriè pro quaestione conjuncta, seu propositione usurpatur: ut, An Deus sit? An Deus sit primus motor? Quartò, interdù problema opponitur quaestioni simplici seu absolutæ, id est, quaestioni conjunctæ, seu propositioni simpliciter sine comparatione

1

2

3

4

factæ & propositæ. Et tùm ferè est quæstio con-
 juncta talis, in qua plures sententiæ conferun-
 tur: ut, simplex quæstio est (conjuncta tamen:)
 An Cometa sit stella? Problema verò est, seu
 comparata quæstio: Utrùm cometa sit stella,
 an potius halitus in aëre accensus? Sic problema
 est, cùm Medicus Physicus quærit, unde sit in-
 somnia, id est, continuæ vigiliæ, seu privatio so-
 mni? Utrùm è cerebri siccitate, aut calore ni-
 mio: an verò ex cruditate in ventriculo, non e-
 dente halitus suaves & utiles. Hic igitur τὸ πρῶ-
 ταν ματῶδες est, cùm duobus pluribusve propo-
 sitis quæritur, utrùm sit verius & certius. Sed
 κατὰ δεύτερον problemata vocantur rerum abditarum
 perquisitiones seu propositiones, quibus
 abstrusiora naturæ mysteria probabiliter ma-
 gis animi quodam acumine, quam omninò cer-
 ta indagine explorantur. Itaq; hic multæ quoq;
 variæq; causæ eventus unius afferri solent. Præ-
stema vocis significatio est Mathematica. Si-
 gnificat enim Problema Proclo, Pappo, & aliis
 Mathematicis (a) πρῶτον ἐν ποιντικῶν: Atq; tùm
 opponitur (b) Theoremati. Problema est, in quo
 proponitur aliquid inveniendum, constituen-
 dum, describendum, cōminiscendum: ut, in-
 venire maximam mensuram, secare lineam,
 quadratum describere. Theorema est, in quo
 quippiam in constituta jam figura ita esse vel
 non esse demonstratur: ut, si duæ lineæ rectæ
 inter se secuerint, anguli κατὰ κορυφὴν erunt æ-
 quales. Problema fieri quid expetit. At ubi ni-
 hil juberis facere, theorema est. Nos in exercita-
 tionibus hisce Logicis vocem Problematis ac-
 cipimus in tertia & quarta significatione.

PRO-

57
 a) Propositio
 ne, quæ pro-
 ponit aliquid
 invenire, fa-
 cere, machi-
 nari.

b) Propositio
 ni, quæ co-
 gnoscere &
 demonstrare
 statuit in vè-
 ritate & consti-
 tutæ rei qua-
 litatem.

Finis proble-
 matis, opus:
 Theorema-
 tis, cognitio,

PROBLEMA I.

Utrum a ab Aristotele accipiatur Dialectica nomen pro universo artificio differendi: an verò pro facultate differendi tantum ἐκ τῶν ἐν δόξῳ, id est, ex opinione conceptis, & ex probabilibus. Et ἐν παρόδῳ: b Sitne Dialectica omnium disciplinarum domina an ministra?

a Affirmatur b & distinguitur.

Εὐὲ ὀνόματι ἢ ἀμφισβήτησις, de vocabulo controversia (quæ fuit inter Jacobum Carpentarium & P. Ramum, diu dubium me tenuit. Ille disputavit Νομὲ τῆς διαλεκτικῆς semper apud Aristotelem probabilitati addictum esse, nec eam partem in se continere, quæ de definiendo & demonstrando præcepta continet. Ramus contrà, valde quidem frequens esse & familiare Aristoteli: quod Dialecticam nominat facultatem ἢ διαλέγεσθαι ex probabilibus, concessit: nunquam verò illam universum differendi artificio significare, negavit.

Ut igitur de hac controversia iudicium fieri possit aliquod, dicimus nomen Dialecticæ ἢ ὁμοίως λέγεσθαι. Ac primùm quidem à Philo-
sopho,

Dialectica
vox variè ac-
cipitur.
I. Significa-
tio.

Scientiâ differendi Entis illius & intelligibili-
 lis (quod verum sempiternumq; vniversi est
 principium verè constans per se) naturâ con-
 templamur. Hac significatione & consuetu-
 dine loquendi Platonica utitur Alcinous
 cap. 6. ubi Dialecticam scribit esse Mathema-
 ticus superiorem, & in entibus æternis versa-
 ri. Eadem significatione nomen hoc Platoni-
 cis familiare esse docet Plotinus cap. 6. lib. de
 ascensu ad mundum intelligibilem, & Pro-
 clus cap. 1. & 14. Commentarii 1. in Euclid.
 Quid quæris? Platoni Dialectices *μεγαλειά*
 est Arithmetica, Geometria, Musica, Astro-
 nomia, quòd hæ artes hominem ad differen-
 dum aptiores reddant: Logica verò est pro-
 pædia Arithmeticæ, Geometriæ, &c. Platoni
 igitur ibi Dialectica non est Logica. Adde,
 quòd tam magnifica vis atq; potestas Diale-
 cticæ tribuitur à Platone, ut illa non nisi in
 primam Philosophiâ competere possit. Illa
 reliquarum disciplinarû præstâtissima & po-
 tentissima Domina est: nam circa divina &
 constantia versatur, & reliquæ inferiores ar-
 tes ad illam ut scopum referuntur: Et in sin-
 gulis scientiis nulla fides est absoluta, nisi ad
 prima illius axiomata ac principia omnia sint
 revocata. Unde etiam Architectonica dici-
 tur (quanquam etiam, sed alio respectu, A-
 ristoteles doctrinam politicam reliquarum
 prin-

2. Eth. lib. 2.

sopho, post homines natos longè optimo, Platone aliquando accipitur pro ἀρχτελονικῆ & principe illa atq; regina scientia, seu τελειοτάτη, suprema & prima sapientia, quam vulgò Metaphysica dicimus. Eam autem Philosophiam seu Theologiam, quæ in reliquas summum principatū obtinet, vocat διαλεκτικῶν, hoc est, σποδεικτικῶν, quòd disputet ex firmis & sempiternis principiis, ut ad veri Entis & Dei cognitionem perveniat, seu quòd περὶ τῶ ὄντος, & veris ὄντων causis disserat, μὴ κατὰ δόξαν, sed κατ' ἔσσαν; seu quòd rerū ἕσσης ita contempletur, ut eas etiam commoda & opportuna ratione edisserat atq; explicet, λόγῳ nimirum ἀμεταπώτῳ. Loci Platonis libr. 6. & 7. de Repub. manifesti sunt, nec de Logica intelligi possunt. Dialectica est veluti culmen & apex, in summo fastigio collocata, neq; ulla disciplina hac est superior, sed ea omnium

■) Intelligit
Arithmetica,
Geometriā,
Musicam, A-
stronomiā,
quibus tan-
quam inter-
mediis gra-
dibus sterni-
tur via ad su-
pream sci-
entiam, &
summi boni
veram co-
gnitionem.

disciplinarū finem in se omninò habet. Itē: Hæc dialectica methodus sola ita progreditur, ut sublatis hypothefibus ad ipsum simplex impermixtumq; principium pergat, & ut firmum fundamentum sibi substernat, oculumq; animi cœno quodam barbarico re- vera demersum atq; defossum sensim trahat deducatq; sursum, earum artium, quas a supra exposuimus, veluti sociarum & famularum præsidii atq; adjumentis utens. Item:

Scien-

principem ac dominam vocat : & quòd ab illa pendeat inter cives omnium artium & Scientiarum æstimatio , nempe quoniam harum unaquæque in civitate tantum obtinet pretii , quantum ab ipsa civili disciplina conceditur , pro cuius scilicet arbitrio quædam artes in novo honore sunt , aliæ de antiquæ dignitatis gradu dejiciuntur : & quòd reliquarum artium hominibus ab illa beate vivendi leges tradantur : Logica verò est ancilla & communis ministra artium , non domina , cum usu inserviat omnibus artibus , & sit Philosophiæ instrumentum : quanquam Logica quoq; sensu aliquo dici potest architectonica , & aliis artibus imperare , cum iis præscribat leges definiendi , dividendi , demonstrandi instar dictatoris . Atque hæc de Dialecticâ , id est , Metaphysicâ Platonicâ , quæ , credo , etiam aliquam partem Logicæ complexa est , ut Aristotelis τὰ μετὰ τὰ φυσικὰ non pauca habent Logica . Aliquando Dialectices vox à Platone usurpatur pro arte , eaq; tota , quæ de differendo præcepta tradit , id est , pro Logica . Sic in Cratylo , in Phædro , in Sophista . Sic & Alcinous Platonicus cap. 3 . Sic deniq; etiam recentiores quàm plurimi accipiunt . 3 . Aristoteli significat Dialecticâ facultatem probabiliter disputandi (quæ illi aliàs Topica doctrina est , & pars est Logicæ)

cui

Logica est
ex artibus

ὑπὸ δὲ θεοῖς
& famulis ac
reliquarum
instrumētis.

Quo sensu
Logica sit ar-
tium Archi-
tectonica , &
tanquam
Domina.

II. Significa-
tio.

III. Signifi-
catio.

etii opponit Analyticam. Ut enim Aristotelis Topica seu Dialectica popularem instruit artificem ad investigandam veritatem disputando in partes contrarias ex communibus, id est, exiis, quæ sunt in quaque re maxime probabilia: ita Analytica seu Apodictica Philosophum instruit, & accuratum veritatis æstimatorem & judicem, per proprias rerum causas. Hinc in i. lib. Elenchorum ait, Dialecticum esse *δεικτικὸν ἔδειξις*, id est, nulla in re adhibere demonstrationes. Invenias autem apud eum vel nunquam vel rarò Dialecticæ nomen pro tota arte sumptum. Occurrit i. locus Rhetoricorum cap. i. lib. i. ubi videtur universum differendi artificium sub se complecti, quæ Logica est proprie accepta: *Dialectica est vel universæ vel certæ cuiusdam partis de quolibet Syllogismo agere*, ait Aristoteles. De hoc autem Syllogismo agit non Topica, sed Analyticæ pars prior, quæ ad posteriores libros Analyticos dirigitur, & eorum potissimum gratia scripta est. Ideoq; prior pars Analyticæ, quæ communia præcepta continet de ratiocinationis formis, arti demonstrandi potius, quàm Topicæ, est annexa, & uno opere comprehensa. Nomen igitur Dialecticæ non Topicæ tantum, sed etiam Analyticæ convenit. Sed Carpentarius hic regerit, etiam priorem partem Analyticæ destinari ac referri

Problematis
explicatio.

An apud Aristot. inveniat
Dialecticæ vox pro
tota Logica
seu arte ratiocinandi.

ad

ad Topicam, & Aristotelem nihil aliud significare adducto loco, quàm illam Anal. partem ad perfectionem Dialectici ex probabilibus disputantis esse necessariam, quòd illa huic suppeditet instrumēta ad disputandum necessaria, Syllogismum scilicet & inductionem, quorum forma ex ea haurienda, ut materia & quasi silva argumentorum probabilium petenda est ex arte Topica. Itaque loco isto nō significari universam Logicam, quæ demonstrandi etiam rationem completitur. Est & locus 4. cap. libro 13. Metaphys. qui affertur ad probandum, verum non esse, Dialecticæ nomine apud Aristotelem contineri tantum facultatem populariter differendi de omni quaestione proposita, quæ arte topica instruat. *Rectè Socrates* (inquit Aristoteles) *ipsum Quid est quærebat*, Ratiocinari enim volebat. Ratiocinationum verò principium *Ipsum Quid est. Nondum enim tūc erat facultas Dialectica*, ut possent absq; ipso *Quid est*, (id est, sine definitione) contraria exquirere. Sed hic locus parū habet virium. Ibi enim Aristoteles significat primū Socratem de iis, quæ ad vitam & mores pertinebant, ratiocinari conantem in iis universa quædam notasse, quæ definitionibus explicarentur: quarum assignandarum ratio ante hujus tempora erat incognita: sicut notari potest

Catpētarius
in commen-
tario in ca 2.
Alcinōi in
stitutionis ad
doctrinam
Platonicam

potest in variis Platonis Dialogis, in quibus hic, cum Sophistis loquens, inducitur. Ratio verò propter quam Socrates in iis definitionibus primus elaboravit, hæc redditur: Quia volebat ratiocinari. Et cum duo modi sint ratiocinandi, unus apodicticus per proprias rerum causas, quæ definitione continentur: alter Dialecticus, per communia & probabilia in partes contrarias, tum nondum erat Dialectica: id est, tempore Socratis nulla adhuc ars erat probabiliter disputandi de quacunq; quæstione in partes contrarias. Quare ei reliquum erat, ut ratiocinando apodicticè & philosophicè, id est, accurate, agere conaretur. At philosophicarum & apodicticarum ratiocinationum principium definitio. Itaq; meritò hic philosophando in eam curam potissimum incumberebat, ut sermonem omnem ad notiones univasas revocaret, quas definitione explicare conaretur, & per hanc tanquam per causam accurate de rebus omnibus judicare. Et certè verum est, temporibus Socratis nullam adhuc extitisse artem probabiliter disputandi de quacunq; quæstione, quæ apud Aristotelem est Dialecticæ. Quoniam hanc se investigare ait initio Top. Et ejusdem primum se observatorem prædicat extrema pag. lib. de redæptionibus Sophistarum. Si verò eo loco Dialecticæ

Sic & Patri-
tius explicat
lib. 1. Tom. 2. et
discussionū.

lecticæ nomine quodcunq; differendi artificium significaretur, falsò profectò diceretur, temporibus Socratis nullam adhuc Dialecticam extitisse. Quoniam ejus artificii inventor Zeno Eleates à Platone variis dialogis celebratur. Nec exquirere contraria in artificio differendi alterius facultatis est, quàm ejus quæ ad disputandum ex probabilibus est comparata. Sic enim ab Aristotele scriptum est ca. 1. li. 1. Rhetor. aliarum artium nullam de cõtrariis ratiocinari, sed Dialecticam & Rhetoricam id solas facere. Ad summam, cùm Socrates de Ethicis vellet ratiocinari, nec posset ex communibus (quod Aristoteli est Dialecticè.) Dialectica enim tùm nondum erat, id est, nulla adhuc ars differendi ex communibus, seu iis, quæ aliis quoq; rebus aptari possunt: ei reliquum fuit, ut confugeret ad propria, quæ quia definitione continentur, conatus est rerum definitiones rebus illis Ethicis univèrsis accommodare. Reliqui sunt loci 2. Rhet. cap. 22. Duæ species Enthymematum inter se differunt, sicut in Dialecticis Elenchus & Syllogismus, & 23. cap. Sophistici loci Enthymematum Dialecticæ ascribuntur. Et lib. 1. cap. 2. In probationibus seu argumentationibus, quæ aut verè probant, seu demonstrant, aut tantùm videntur probare seu demonstrare, quemadmodum in Dialecticis

Διδυκτην
 ἰσχυρὸς ἔπρω
 ἴσως ἔπρω

eticis Inductio est, & verus Syllogismus,
 & præterea tantum apparens Syllogismus,
 &c. Hic per Dialectica non possunt (nisi for-
 tē fallor) intelligi Topica. Non in Topicis,
 seu parte ea, quæ probabiliter disputat, sed in
 Sophistica fallacia figuræ dictionis, & appa-
 rens Syllogismus dicitur. Elenchi & Syllogi-
 smi doctrina non est in Topicis, quæ sæpissi-
 mē Dialectica dicuntur: sed illa in lib. de re-
 prehensionibus Sophistarum: hæc verò in
 Analyticis. Sed responderi potest, Sophisti-
 cam esse tanquā appendicem quandam To-
 picæ, & Topicam non abhorreere à fallaciis
 quibusdam, ut à petitione principii, teste Za-
 barella: Ideo Sophisticum dici posse Diale-
 cticum quodammodo: In Topicis etiam A-
 ristotelis de Syllogismo & Inductione dici,
 ut testatur in Rhetoricis, ca. 2. lib. 1. Et syllogi-
 smum ratione materiæ probabilis esse Dia-
 lecticum, id est, Topicum, non demonstrati-
 vum: ut logicus syllogismus opponitur de-
 monstrativo, 2. post. cap. 8. aliis 7. In nullo ve-
 rò locorum Dialecticam accipi pro demon-
 strativo, aut parte demonstrativā, seu propriè
 apodictica. Ac quidem locum è Rhet. 1. ca. 2.
 adductum de *δυναμῖ* populariter & verisimi-
 liter disputandi interpretandum, fortasse
 probaverint è verbis capituli præcedentis, ubi
 dicitur: Ex aliis artibus nulla est, quæ in costi-

trarias partes differat, verum Dialecticæ ac Rhetoricæ tantum hoc proprium est: Ambæ enim eodem modo in utramq; partem differunt, & contraria colligunt. Sic etiam interpretatur Antonius Majoragius verba proximè præcedentia locum eundem 2. capituli, quibus dicitur: Dialecticam & Rhetoricam esse *δυνάμεις τινὰς τοῦ ποιεῖσαι λόγους*, facultates quasdam inveniendi; quid in quaque re probabiliter dici possit. Sed urgeri potest hoc, quod de Dialecticis etiã *δείξεως* & *ἀποδείξεως*, id est, demonstrationis vocibus utitur Aristoteles: Topicam autem apodicticam non esse. Itaq; aliquando Dialecticam pro parte Apodictica accipi. At rursus responderi potest, Aristotelem non semper exactè & celebri illa significatione demonstrationis usum esse: sed interdum hanc vocem accepisse pro ostensione & probatione qualicunq;. Sic i. Analyt. cap. 8. Particularis negativa nõ similiter erit *ἀπόδειξις*, id est, probatio. cap. 9. ἢ γὰρ αὐτῇ ἔσται *ἀπόδειξις*, id est, Eadem enim erit confirmatio. Sic dicto libr. cap. 14. & alibi, voces *δείκνυμι* monstro, & *δείξις* monstratio, usurpat pro probatione. Eadem locutionis forma usus est in loco Rhetorico: & 2. Rhet. cap. 22. ubi Enthymemata *δεικτικὰ* & *ἀποδεικτικὰ* dicuntur, quæ aliquid demonstrant, id est, probant. Eodem significatu Plato in Phædro

Object.

Respons.

pro demonstrationis nomen adhibuit. Op- Alia Object.
 poni etiam potest locus 1. de Anima, cap. 1.
 ubi Dialecticus dicitur definire aliter quam
 Physicus, quod ille per formam, hic per ma-
 teriam definiat: per formam autem definire Respons.
 Apodicticæ est. Sed ad hunc locum respon-
 deri potest, quod paulò antè Dialectica defi-
 nitio dicta est *κενή*, id est, inanis & minùs ple-
 na, & hìc Dialecticus sit Topicus, qui videli-
 cet definiat per formam rei secundù se pen-
 dentis à materia. Is quia talem formam non
 perfectè exprimit, omittens materiam, im-
 perfectè & populariter tantùm definit, ut
 cùm iram, quæ in naturali & sensili subjecto
 consideratur, & ab eo separari non potest,
 definit cupiditatem ultionis à fine, rationem
 formæ habente, dialecticam, id est, minùs
 exactam definitionem adhibet. Restat duo-
 rum locorum comparatio, quæ evincet (nì
 quid nos fallit) non solùm Topicam octo li-
 bris comprehensam, sed etiam analyticam
 doctrinam aliquando nomine Dialecticæ a-
 pud Aristotelem notari. Rhetorica, inquit
 cap. 2. *παράφρασις τῆς Διαλεκτικῆς, ἢ τῆς περὶ τὰ
 ἤθη πραγματείας*, &c. id est, propago quædam
 est & quasi virgultum Dialecticæ, & faculta-
 tis ejus, quæ de moribus tractat, quam rectè
 politicam sciētiam appellamus. Cap. 4. idem
 dicit his verbis: Quod antè diximus verum

est, nempe Rhetoricam conflata esse ἐκ τῆς ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης, καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πολιτικῆς, ex sciētia Analytica, ex parte politicę facultatis, quę in moribus verlatur. Quod antè dixit Dialecticum, nunc dicit analyticū. Ergo aliqua saltem pars analyticę voce Dialectices Aristoteii significata est. Subjungit Aristoteles verbis cap. 4. Similis verò est Rhetorica partim Dialecticę, partim Sophisticis λόλοις seu disputationibus. Id congruit cum eo, quod capite 2. dixit, Rhetoricam esse imaginem seu ὁμοίωμα Dialecticę: ac utrobiq; per Dialecticam Topica intelligitur. Si igitur hæ adductorum hæctenus locorum explicatio- nes & solutiones accipiantur: Aristoteli nunquam totam facultatem Logicam Dialectica significabit. Sed ego sic statuo, Dialecticam in Organo Aristotelico frequentissimè & ferè semper probabilem disputationē significare. At cur non semper? Inquit Aristoteles 2. Rhetor. cap. 22. Differunt in Dialecticis Elenchus & syllogismus. Inquit Aristoteles lib. 1. Rhet. ca. 2. In Dialecticis Inductio est & verus syllogismus, & præterea tantum apparens syllogismus. Et 2. Rhet. c. 23. loci fallacium Enthymematum hi sunt. Ac primus quidem est IN DICTIONE, cum una pars est, ut in Dialecticis docuimus, &c. His tribus locis Aristotelem generaliter uti dico voce

Diale-

Dialecticæ. Elenchi enim seu φαίνόμενοι syllogismi non traduntur, neq; in analyticis prioribus, neq; in Analyt. posterioribus, neq; in Topicis. At tamen interim traduntur in Dialecticis Aristotelis, nimirum in ultima parte, quæ inscribitur de Sophisticis Elenchis. Aliquando igitur, etsi rarò, Dialectica organi Logici, quod & virtutes & vitia differendi continet, totam facultatem significat: nec verum est, nulli parti Logicæ congruere, nisi solis libris Topicis. Quo facit, quod Aristoteles 2. cap. lib. 1. Elenchorum verbum ipsum Διαλέγεσθαι, unde Διαλεκτικὴ descendit, generalius quàm Topicè accipit, etiam eo ipso in loco, ubi Διαλεκτικὸς specialiter accipitur. Ἐν τῷ Διαλέγεσθαι, id est, in differendo sunt quatuor genera λόγων. Διδασκαλικοὶ, Dialectici, Πραστικοὶ, Contentiosi. Addo his, si neq; priores neq; posteriores libri Analytici possunt Dialectici particulatim seu in specie (hoc est, topicè) nominari, ut Zabarella affirmat, superiore quoque loco, ubi dicebatur, Rhetorica esse Dialecticæ virgultum: sequetur Dialecticam pro Logica positam esse, & hinc per synecdochen intelligendam analyticam, quæ in altero loco nominatur. Atq; hæc hæctenus de primo problemate, quod alicui ἕδεται videretur, in quo ita fortè versatus sum, ut æquos & intelligentes lectores τοῖς μὲν παρεωραμένοις

Cap. 9. de
Nat. Logic.

μένοις συγγώμῃ, τοῖς ὃ καὶ ὠρδωμένοις πολλῶν χάρι
 ἔξιν, sperare habeam.

PROBLEMA II.

*An apud Aristotelem vox Logica totam differendi &
 ratiocinandi facultatem significet?*

Negatur.

EST & hoc dubium excutiendum: An
 uspiam ab Aristotele artem hanc, de qua
 agimus, totis organi vel aliis libris, lo-
 gicam dictam reperiamus, Ajo ego, donec
 contrarium mihi demonstretur, ἄλλοις sophi-
 sticos, dialecticos, seu probabiles, apodicti-
 cos seu necessarios, logicum problema, logi-
 cum syllogismum, &c. logicas argutias, logi-
 cum deniq; pro probabili, logicum pro apo-
 dictico me invenire: Logicam pro tota fa-
 cultate ratione utendi non invenire. Primo
 enim Rhetoricorum dicit Aristoteles, cap. i.
 Quomodo Enthymemata distinguantur à
 syllogismis λογικῶς, id est, demonstrativis, cer-
 tæ rationi tanquam innitentibus: sequitur
 enim, Eiusdem enim facultatis est, & quid
 verum, & quid verisimile sit cernere, Eidem
 λογικῶς ἀποδείξεις ac rationes sunt remotæ, ex-
 ternæ, communes, non propriæ, vel leves &
 inanes. Libr. 2. de gener. animal. cap. 6. est ei
 λογικῶς εἰπεῖν probabiliter, minùs accuratè, &
 ad rudem modum dicere. Et 3. Phys. 3. ἀποείας

λογικῶς

λογική est dubitatio, quæ in utramq; partem probabiliter disputari potest. Et i. de demōst. cap. i. οἱ περὶ τὰς λόγους sunt Logici, id est, qui ex communibus & probabiliter disputant, ac opponuntur Analyticis: vel si non de Logicis ipsis, sed de horum λόγους malis accipere (quod ad præsentem disputationem parum attinet) λόγοι hic significant argumentationes Dialecticas seu probabiles. Sed nullus locus mihi occurrit, ubi tota virtus ratiocinandi voce logicæ notetur. Quia tamen hæc ars est ars rationis, seu disciplina rationalis, & versatur in λόγοις, propriè cum peripateticis doctissimis eam Logicam nominamus. Etymologiam dicimus Grammaticam, similiter Syntaxin dicimus Grammaticam, Grammatica igitur rectè accipitur pro tota arte puri sermonis. Quid ergo obstat, quò minus pro tota arte rationis accipiatur Logica: cum dicamus Logicum aliquod opus, nunc pro necessario & exquisito, nunc pro probabili & minus exquisito? Patet autem ex his, quæ primo & secundo problemate dicta sunt, eodè sensu dici Logicam & Dialecticam, modò generaliter, modò specialiter, absurdum aut absolum non esse. Logicum, inquit Plutarchus i. de placitis Philosophorum, quod Dialecticum appellant.

An Logica sit disciplina potius quam ars.

Naturam Logicę inquirere penitus, non
 puto esse κενολογεῖν & nugari. Videamus
 igitur an Logica ars sit. Artem esse ne-
 gant nobiles Peripatetici, quanquam non om-
 nes. Nam Julius Scaliger viracerrimo judi-
 cio, & Aristoteles non unus è multis, artem
 esse affirmat, quippe cuius finis sit opus. In-
 strumenta enim fabricat ad docendi modos,
 qui sunt, Resolvens & componens. Et qui-
 dem si origo Gręcæ vocis spectetur, cuiq; in-
 promptu est sic colligere: τέχνη, id est, ars, dicitur
 παρὰ τὸ πικτεῖν, vel τεύχειν, id est, à pariendo vel fa-
 bricando, quòd pariat vel fabricet τεχνέσμα, id est,
 artificiosum quoddam opus. Dialectica igitur, cum
 pariat τεχνολογίαν, fabricet instrumenta docendi,
 legitimam institutionem (quo respectu etiam
 τέχνη παιδείας ἢ ἐπιστήμης, modus doctrinæ &
 scientiæ dicitur) rectè artis appellatio tribuitur.
 Jacob. Zabarella solertissimus Aristotelis in-
 terpres, cum Dialecticam esse artem neget,
 quàm simillimam tamen esse arti ait. Qui
 hunc & alios hoc priores sequuntur, nitun-
 tur definitione artis, quæ extat in Ethicis A-
 ristotelis. Ars est ἐξῆς μὲν λόγου ποιητικὴ, habi-
 tus cum ratione efficiens, atq; hinc conclu-
 dunt sic: Πιεῖν seu efficere ille dicitur, qui
 opus

sic & Hilde-
 nius.

Ex. 2. sect. 3.

Quòd Diale-
 ctica sit ars.

Metaph. 7.

Lib. 6. cap. 4.
 Quòd Diale-
 ctica non sit
 ars.

opus efficit in alio subjecto: (Aristoteles di- 1. Objecto.
cto loco & 2. Phys. cap. 2.) ut faber ποιῆῖ fa-
bricat opus non in seipso, sed in ligno. Lo-
gicus opus suum non in alio, & extra se, sed
in seipso efficit (ut syllogismum in sua men-
te:) Ergo Logicus non potest dici efficere,

& ex consequenti non est τεχίτης, artifex, &
Logica non est τέχνη. Sed nos cum Platone,
Cicerone, & populo erudito Logicam artem
dicimus: nec omninò aduersatur nobis Ari-
stoteles. Nam etsi in Ethicis vocabulum ad
fabriles seu opificum artes, quæ ποιητικὰ sunt,
restringere videatur: tamen alibi eam restri-
ctionem negligens, eo generaliter utitur, ut
etiam liberalibus doctrinis tribuat. In Rhe-
toricis ei sunt probationum aliæ ἀτεχοί, in-
artificiales seu expertes artis: aliæ ἐντεχοί ar-
tificiales, quæ non extrinsecus assumuntur,
sed nostra ipsorum methodo, id est, arte
comparantur, ut has definit. Τεχνοζῆφοί ei
sunt artis, hoc est, methodicæ doctrinæ scri-
ptores. Et i. Politic. τεχνάζω est solerter in-
venio & excogito, ubi propriè σοφισίς non si-
gnificatur, sed θεώρησις aliqua. Et i. lib. i. Phys.

Est scientia & ars hominibus per experientiam ἢ
μὲν ἐμπειρία τέχνην ἐποιῶσιν. ἢ δὲ ἀπειρία τύχην.

Experientia enim artem genuit: Inexperientia ve-
rò temeritatem: Ubi artem accipi non tan-
tùm de illiberalibus, sed generatim, tùm è

In Gorgia &
alibi passim,

Aristo. è Pla-
tonis Gorg-
gia.

Libr. 1. prior.
cap. 31.
2. Phys. cap. 1.
2. & 8.

contextu, tùm ex Analyticis patet. Præterea
 Physicam & Medicinam & scientias & artes
 vocat in Physicis. Ubi & Grammaticam &
ἰατρικὴν in artificiosis numerat. Et opifices ac
 fabros tantùm dici *τεχνίτας* & artifices, recla-
 mat utriusq; linguæ usus. Nam & Rhetor ar-
 tifex dicendi, & artium liberalium Professo-
 res *τεχνικοί*, & histriones *τεχνίται* dicuntur. Et
 Musica vocalis rectè & usitatè ars dicitur, cu-
 jus tamen finis non est *ποίησις* effectio, sed
ᾠδὴ actio: cùm non relinquat opus in alio,
 sed actu canendi in musico ipso terminetur.
 Nec commune istud pronunciatum, Diale-
 ctica est ars, est *δυσπραγείμων*, probatu diffi-
 le, ex definitione artis tùm Lucianica tùm A-
 ristotelica, si in hac vox Efficiendi seu *ποιητικὴ*
 accipiatur latiùs, ut generaliter logica etiam
 facere, id est, *ἔργον* seu opus aliquod relinque-
 re intelligatur. Ad objecti igitur syllogismi
 præmissas respondens, De Majore dico, hunc
 usum verbi *ποιεῖν* non esse perpetuum. Nam
ποιεῖν in generali usu est facere seu efficere o-
 pus: sive in alio, sive in seipso, nihil interest:
 ut medicus *ποιεῖ* sanitatè modò in alio, mo-
 dò in seipso. De minore verò: Logicus opus
 suum etiam facere potest in alio: ut cùm ma-
 teriam ab alio sibi datam (verbi gratia, sylvam
 Physicam, farraginem Geometricã, miscel-
 las Ethicas) quasi dolat, idoneam operi faci-
 undò

Respons. ad
object.

undo reddit, præparat, & informat, ac in legitimum justumq; *σύνμα* seu corpus componit, quæ *ψέσις* est: vel orationem aliquam Ciceronis retexit, quæ *ἀπόψις* est.

Sed age hæc quoq; objectio, quæ cum priore ferè eadem est, consideretur: Ars est externum principium motionis (sicut natura internum) ita ut ars & effectio ejus sint in diversis subjectis (Sutoria ars est in sutore: Artis effectio in calceo) teste Arist. in Phys. li. 2.

Dialectica est internum principium motionis & operis Logici, ut in uno subjecto (nempe ipso animo) concurrant & Dialectica & motus ac opus Dialecticum.

Ergo Dialectica non est ars.

Responderi potest ad majorem, artem etiam posse esse internum principium motionis, ac artem, motus principium, & motum ac opus in eodem esse posse, ostendere *ἰατρικῶς*. Cùm enim medicus alium curat, medici ars est principium externum sanitatis (non enim est in eo qui sanatur) & ars seu causa efficiens est quidem in medico: Effectio verò & opus in alio, recipiente medicamēta. Cùm verò Medicus sibi ipse adhibet medicinam, ars internum principium est sanitatis, & ars medica (motionis causa ac principium) & ipse motus ac opus (sanatio & sanitas) in uno & eodem sunt, scilicet medico. Sed quia regeritur hic

II.

Solutiones.

Cap. I. lib. 2. *απροόσεως.* tur hic ex Aristotele & experientia: *Medicam*
artem & sanitatem in eodem subjecto raro concurrere, & Medicum mederi sibi ex accidenti, non per se, id est, non quâ medicus, sed quâ eger est. Respon-
 deo ad Minorem: Sæpè etiam Dialecticæ o-
 pus esse in alio subjecto, quàm in animo Di-
 alectici, ut cum logicè conscribo theses, a-
 ctio quidem interna est, sed ita, ut simul ap-
 pareat opus externum. Ad id verò quod re-
 gestum est, respondentem induco doctissi-
 mum Philosophum Fort. Crellium ex Aver-
 roë. Quod ab Aristotele dicitur, cum ars seu
 principium & effectio in eodem concur-
 runt, id ex accidente esse: id de illis artibus
 accipiendum, quæ opus relinquunt, de qui-
 bus etiam Aristoteles loquitur, ut est Medi-
 ca. Sunt enim artes quædam, quæ nullum o-
 pus relinquunt, seu quarum finis est actio, ut
 Musica practica, quam vocalem dicunt, ars
 saltandi, ars nautica. Hæ ergo artes in eodem
 cum actione subjecto sunt, non ex accidente.
 Hactenus Crellius, qui aliàs in proposita
 quæstione à nobis dissentit. Notetur hic *ἐπι-
 πολαίως*: Artem etiam dici esse extra artifi-
 cem *ἐνερπηκῶς* effective: ut ars est in horolo-
 gio, id est, artis *ἐνέργεια* & effectum aliquod,
μετωνυμικῶς, ἐκπηκῶς, habitualiter verò, & pro-
 priè esse in habentis intellectu, quia est habi-
 tus mentis.

Distinguan-
 tur artes in
 eas, quarum
 finis est o-
 pus, & in eas,
 quarum fi-
 nis actio.

Potest

Potest iterum objici ex Aristotele: Ars non consultat, libr. 2. Phys. cap. 8. Dialectica sapè consultat, ut ex comparatione & delectu argumentorum patet. Ergo non est ars. III.

Resp. Major non est universalis seu generalitèr vera. Quædam artes enim non consultant, ut Sutoria, Architectonica, seu architectura, & ars texendi. Non enim deliberat sutor, an ex corio vel alia materia sit consueñdus calceus: non deliberat architectus, priùsne fundamentum ponendum, an tectum. Quædam verò artes consultant, ut Nautica, Medica, Logica. Nam gubernator seu nauta deliberat, an ista aëris *κατασκευασί* & affectione, seu cœli intemperie sit navigandum, & quis cursus sit tenendus, rectusne an obliquus. Medicus secū deliberat de pharmaco, quod ægroto propinet, item de quantitate *δοσως*. Dialecticus, hisne argumentis, an aliis, & quâ argumentationis forma potius utendum, dispicit. Solutio

Ad extremum potest objici: Artes materiam, circa quam versantur, aliquo saltem modo habent cognitam. Logica non habet: quia versatur in Omni Rationis Ente, de quo non ipsa, sed aliæ disciplinæ præcipiunt. Ars igitur non est. IIII.

Respon. Si Prædicamenta sunt pars Logice, minor est falsa. Nam Logica aliquam cogni- Solutio

cognitionem habebit Entium, seu rerum omnium, quæ in prædicamentis collocantur & explicantur, ut docet Zarabella. Sed ego hac responsione non utor: sed distinguo potius inter artem, ut loquuntur, Docentem seu præcipientem, & utentem seu operantem.

De Natū.
Logic.

Major.

Omnes artes materiam, in qua versantur, habent cognitam, scilicet cum applicantur rebus, & exercentur: non verò cum docentur.

Minor.

Logica non habet cognitum suum objectum, scilicet Logica Docens, quæ de bene differendo præcepta tradit. Sed utens, ut loquuntur, id est, qua Logicus in differendo utitur, novit saltem aliqua ex parte: sicut Medicum practicum quandam notitiam corporis humani habere necesse est.

Logica consideratur vel ut Docens, & nondum in usu posita: vel ut Applicata rebus, & in usu posita.

Zarabella.
V. Αντίπι-
πλον.

Addunt & hoc τεχνολόγοι: Instrumentum non est ars ipsa: ut fabri instrumentum, verbi gratia, malleus, securis, dolabra, non est ipsa ars fabrilis. Logica est instrumentum omnium doctrinarum. Ergo Logica non est ars ipsa.

Αύσις.

Resp. Major vera est de Instrumento Externo & separato ab artificis mente. Tale ὄργανον ars non est: ut penna scriptoria non est ars scribendi. De minore dico: Dialecticam esse instrumentum internum seu conjunctum animo

animo Dialectici. Id ars est. Est enim habitus in intellectu. Dicitur etiam potest: In Majore vocem Instrumenti accipi proprie pro organo corporis. In Assumptione communius, pro $\sigma\upsilon\upsilon\epsilon\pi\alpha\gamma\gamma\omega$ seu causa ministra. Cum igitur ambiguitas sit in argumento, Syllogismus nihil concludit. Hic, antequam ad alia pergamus, libet addere hoc $\pi\alpha\rho\ \rho\lambda\omega\iota$. Cum instrumenta ab arte fiant, Dialectica autem à nulla arte fiat, ne quidem Dialecticam esse instrumentum, alicui videri posse.

Dialect. est $\sigma\upsilon\upsilon\epsilon\pi\alpha\gamma\gamma\omega$
 $\pi\alpha\rho\ \rho\lambda\omega\iota$
 An Dialectica sit instrumentum
 Object.

Sed Major non est $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}\ \pi\alpha\upsilon\lambda\acute{o}\varsigma$. Quaedam enim Instrumenta fiunt ab arte, ut serra, mal-
 leus, clavus, securis, forceps, ligo, aratrum: Quaedam verò instrumenta fiunt à natura, ut organa corporis animarum. Sic Dialectica fit à natura, ratione, observatione, exercitatione. Minor (Dialectica à nulla fit arte) etiam negari potest. Nam Dialectica, quæ literis mandata est, seu libris comprehensa, fit à Dialectica perficiente artificem, quæ habitus est in animo ejus: seu, Docens Dialectica fit ab utente. Fuit enim Dialectica in mente & usu hominum, antequam ulla de ea litera existeret. Ea tamen re una est Dialectica. Ea tantum $\lambda\acute{\omicron}\lambda\omega\iota$ seu ratione distinguitur, ad cujus partes nunc transire opportunum est.

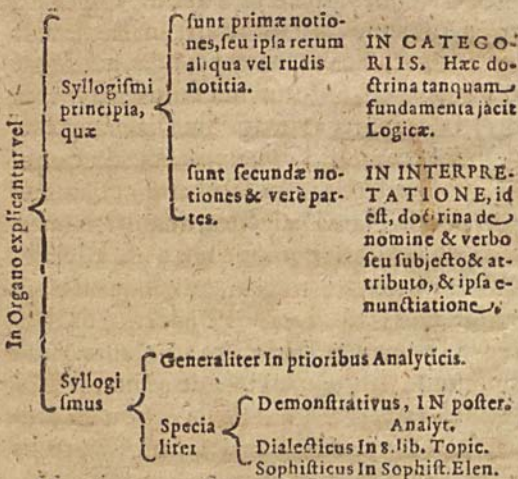
Responsio

Dialectica quodam modo est causa sui ipsius.

Quis Logicæ finis?

Non est dubium, quin præceptorum organi Logici Aristotelici finis principalis sit demonstratio *a* seu syllogismus Apodicticus: (cujus effectus & finis est demonstrativa scientia, hoc est, perfecta *b* definitio, quæ ex demonstratione primariâ educitur) universalis verò finis sit syllogismus seu ratiocinatio. Id ostendit librorum ordo usu hætenus receptus. Nam

a) Internus
 Logicæ finis
 Zabarella.
 b) Externus
 Logicæ finis
 Zabarella.

Hæc, inquam, Synopsis ostendit præcepta organi destinata esse ad constructionem seu fabricam

fabricationem syllogismi. Quo fit, ut Aristoteles 1. cap. 1. priorum Analyt. de solo syllogismo agendum proponat. Ad hunc omnis argumentatio reducitur.

Idem quoque patet ex sequenti tabula.

Organi partes duæ:	Communis, quæ dissent de syllogismo universaliter, eoq; ad nullam materiam, nullamve speciẽ cõtracto.	In lib. Categ. In 1. de Inter- pret. In libr. prior. Analyt.

Vel:

a) Propædia τὸ πρὸ τῆς τέχνης, id est, artis apparatus & instructio, non ἐν τῆς λέξεως. b) DE SUBJECTO operationis Logicæ, quod sunt RES OMNES.

a) Tanquam præludium & proemio, seu pars exoterica & accidentaria.
b) De Categoria, id est, de vocibus seu significationibus, seu primæ notionis.
c) LIB. De Interpretatione.

Organi
Logici
partes.

Pædia ipsa
πρὸς τῆς
τέχνης κίριον
seu partes essentielles.

De partibus
Syllogismi
videlicet secundis
Notionibus.

c) Simplicib; id est, nomine seu subjecto, & verbo seu attributo.
Complexis, id est, Enunthiatione.

De Syllogismo.

Communiter.
Specialiter.

Sed interim, quia non tota rationis vis inest ac cernitur in Syllogismo, Dialecticæ omnibus numeris & partibus suis absolutæ si-

~~Non omnis~~
~~ἐπιτελεῖται~~
Logica est in
syllogismo.

nem vel summum vel adequatum esse Syllogismum, vel demonstrationem, dicere non audemus. Quoties docetur simplici expositione, non adhibito eo quo fiat fides, seu sine syllogismo? Quoties definitiones adhibentur & divisiones? Quoties *τίξίς* & dispositio methodica inventorum quaritur? Platoni in Phædro præstantissima Dialecticæ & scientiæ instrumenta sunt definitio & divisio. Dialecticum ibi vocat, qui valet unum in multa dividere, & rursus multa in unum colligere, id est, definire. Et qui hæc præstare possit, ejus se sectaturum ait, ut Dei, vestigia. In Timæo idem Philosophus has actiones Dei opus esse asserit: Quodd quidem Deus, hominum verò nullus, multa in unum contemperare, & rursus ex uno in multa dissolvere sufficiat, uti sciens simul & potens. In Sophista id ipsum munus esse Dialectici & Philosophi contendit. Quomodo igitur finis Logicæ ἀποδεικτικῆς est Syllogismus vel demonstratio? Demonstrativus Syllogismus facit scientiam, cum per causam propriam inesse ostenditur proprium *πάθος* alicui subjecto. At definitio scientiam facit essentiæ cujusq; rei. Utrum dignitate præstantius? Essentiæne, an *πάθος* seu qualitas & accidens? Cùm illa (essentiam dico) per se, hoc non nisi in illa subsistat. Definitio omnibus entibus inservit:

Demonstratio Arist. non est substantiarum, sed accidentium.

πᾶσαι αἱ ἐπισήμαι δι' ὁρισμῶν γίνονται: omnes scienti-
 a per definitionem sunt. Demonstratio ve-
 rò & rarissima est, & *πάθεισι* tantum propriis
 inservit, seu non est substantiarum, sed tan-
 tum accidentium. Zabarella in post Analyt.
 lib. 1. pag. 37. An non igitur definitio præfe-
 renda est demonstrationi? Sed quid in Phæ-
 dro Plato Dei donum pronunciat, metho-
 dicas *συναγωγὰς* seu collectiones, id est, defi-
 nitiones, & *διαίσεις*, id est, divisiones, ad dis-
 cendum & docendum *ἀμύλητος*, fixius teneo:
 Nam his quidem rebus homines non tan-
 tum brutis præstant, sed & hominibus ex-
 cellunt, adeoq; similimi sunt. Argumenta-
 tione etsi etiam homines mutis bestiis præ-
 stent: tamen hæ quoque quodammodo En-
 thymematicè & confusè ratiocinantur. quod
 in Physicis docuimus. Finem itaq; omnium
 præceptorum perfectæ logicæ, syllogismo
 contineri, neq; quicquam esse, quod eò non
 spectet, facilius dixeris, quàm probaveris. Si
 Dialecticæ usus tantum esset *ἀνασκηδαστικός* ἢ
κατασκηδαστικός hoc est, confirmatione & re-
 futatione tantum circumscriberetur, nihilq;
 prorsus doceretur & disceretur simplici ex-
 plicatione: non invitus in illam discederem
 sententiam. Sed cum illa secus habeant, fi-
 nem Dialecticæ recto usu rationis humanæ,
 eoq; universo ad bene differendum definitio.

Recto ordi-
 ne quàm
 proximè ad
 Deum accedimus.

Object.

Nec moveor eo quod objici potest, quoddam definitio ad demonstrationem referatur, & solo positu terminorum à demonstratione differat, ut 2. poster. Analyt. videre est. Respondeo enim, id non de omnibus modis & formis definitionum dici posse, sed tantum de perfecta, quæ è demonstratione educitur. Ea definitio solo terminorum positu à demonstratione differt, & consistit in perfecta scientia, in qua animus demonstrantis con- quiescit. Ea igitur ad demonstrationem re- fertur, tanquam ultimus scopus. Ea est sum- mus demonstrationis fructus. At eam defi- nitionem Logicus non semper quarit, sed læpè secundaria contentus est.

Respons.

V. QUÆSTIO.

*An Plato in Alcibiade primo dicat Dissidere & ratio-
ne uti esse idem.*

SINE λεγνεία de hac quæstione meam ἀ-
περοσωπορ ήπής, ut Philosophum decet, ex-
ponam sententiam, nō dubitans quin do-
ciles de ea mihi sint assensuri. Petrus Ramus
vix ingeniosissimus & doctissimus, & hunc
secuti Talæus & alii multi, subinde inculcant
hoc in suis libris Logicis, Platonem in Alcib.
1. dicere, τὸ διαφέρειν, κὶ τὸ λόγῳ χρῆσθαι dissidere,
& ratione uti idem esse. Ego et si dissidere esse

ratio-

ratione uti non nego, tamen, quod præsente loco Plato dicit, Διαλέγεσθαι καὶ τῷ λόγῳ χρῆσθαι ἐν ταῦτῳ, malo interpretari, disserere seu colloqui, & sermone uti, esse idem. Cur? inquis. Deducit me ad hanc interpretationem λογιστικὴ ἀνάγκη, disputationis hypothesis & scopus. Disputat hic Socrates apud Platonem, corpus non esse ipsum hominem, sed id quo homo utitur: hominem nihil aliud esse quàm animum ipsum, & animum uti corpore velut instrumento. Posterius declarat exemplo. Animus, inquit, disserens utitur λόγῳ, id est, sermone ut organo: Λόγος autem, id est, sermo corporeum quid est. Hic si dicas, homo seu animus disserens, utitur λόγῳ, id est, ratione, ἀπέσθροσθαι, aliena erit probatio, cùm ratio non sit corporeum quid. Præterea Socrates aliud animum, qui utitur, aliud λόγον, quo animus utitur, facit. Λόγος autem ratio, non est aliud & diversum quid ab anima, cùm sit ἐσιώδης δυνάμις & ἐνέργεια animi. Λόγος igitur ei hic erit necessariò sermo, qui est aliud quàm anima. Tertio, cùm Socrates distinguat organum inserviens à primario efficiente, & potiùs dicamus sermonem animi organum esse, quàm rationem, & animum imperare sermoni, non rationi, quis non videt λόγῳ uti, hic esse sermone uti? Sed age colloquium ipsum Alcibiadis & Socratis, ut de

(a) Docet in-
ductione ex-
emplorum,
hominē esse
ipsum, ani-
mum Ad fu-
turā autem
disputationē
ponit hanc
hypothesin:
Aliud esse e-
um, qui uti-
tur, & id quo
quis utitur,
id est, aliud
esse utrem,
& instru-
mentum.

germana loci sententia constet, ascribamus.
Soc. a Cum quo alio nunc colloqueris quam
mecum? Alc. Tecum sanē. Socr. Nonne &
ego tecum? Alc. Certē. Socr. Socrates igitur
differit. Alc. Planē. Socr. Alcibiades igitur au-
dit. Alc. Audit. Socr. Nonne & λόσω διδύγεται,
id est, sermone differit Socrates? Alc. Quid-
ni? Soc. Idēme vocas, differere, & λόσω χη-
σαι sermone uti? Alc. Idem voco. Socr. Qui
verō utitur, & id quod utitur, nonne aliud
quippiam est? Alc. Quomodo ais? Socr.
Quemadmodum coriarius secat peculiari il-
lo suo cultro, qui τομήν vocatur, & scalpello &
aliis instrumentis. Alc. Certē. Socr. Nonne
aliud est is, qui illis instrumentis utitur & se-
cat, aliud hęc ipsa instrumenta, quibus uti-
tur? Alc. Quidni? Socr. Hoc igitur modo
rogabam, an is qui utitur, & id quo ille uti-
tur, diversum quidpiam tibi esse videantur?
Alc. Videtur. Socr. Quid igitur? dicemus su-
torem coriarium instrumentis tantum seca-
re, an etiam manibus? Alc. Manibus etiam.
Socrat. Illis igitur etiam utitur. Alc. Utitur.
Socr. Nonne & in arte sua illa versatur, ocu-
lis suis utens? Alc. Certē. Socr. Eum, qui uti-
tur, & id, quo quis utitur, diversa esse conve-
nit inter nos. Alc. Convenit. Socr. Igitur ali-
ud est coriarius sutor, & diversum quidpiam
à suis & manibus & oculis, quorum instru-

mento-

mentorū præfidiis opus suum perficit? Alc. Videtur. Soc. Nōne & toto corpore utitur homo? Alc. Utitur. Soc. Aliud nimirum est is, qui utitur, & is, quo quis utitur. Alc. Est. Soc. *b* Aliud ergo quidpiam homo est à suo corpore. Alc. Videtur. Soc. Ecquid tandem igitur homo est? Alc. Non possum dicere. Soc. Potēsne verò id dicere, quod corpore utitur? Alc. Possum. Soc. Aliudne quidpiam est, quod utatur corpore, quàm animus? Alc. Nullum aliud. Soc. Nōne ita, ut summum ipse obtineat imperium? Alc. Ita profus. Et paulò pòst. Soc. Nōne igitur sic præclare statuerimus, me nimirum & te mutudò inter nos commercium habere, sermone utens, animo animum invicem alloquente, & quasi inter se conspirante? Alc. Omnino. Soc. Illud igitur est, quod nos paulò ante diximus. Socratem cum Alcibiade disserere & oratione utentem, non ad tuum os videlicet sermones serendo, sed cum ipso Alcibiade sermonem instituendo: hoc verò animus est. Hactenus Plato, cujus mentis consideratio accuratior illam interpretationem mihi suadet. Sed speciosè opponi potest huic interpretationi, quod Plato alibi inquit: Animum *γῆ χηῖδαι* mente seu ratione uti. Hanc vim (*δυναμιν*) quæ in uniuscujusq; animo inest, & instrumentum (*ὄργανον*) quo unusquisq; discit, esse

(b) Applicatio hypotheseos: Animus utitur corpore ut instrumento, & animus in corpore imperium obtinet, & homo nihil aliud est quàm animus,

(c) Editio Serr. habet ratione: sed ego puto legendum oratione, ut ante quoque *τῆ λόγου* venit lemma. Objectio 7. de Rep.

esse velut oculus. Quod Arist. in probl. inquit, mentem esse animi instrumentum, ut manus est organum corporis. Quod deniq; Cicero ait: Animi munus esse, ratione bene uti. Quidni igitur Alcibiade primo illud τῷ λόῳ χρῆσθαι interpretemur ratione uti, præsertim cum in fine τῷ λόῳ χρῶμεν, mox sequatur, τὸ ποιούμενος τὴν λόγον, quod est faciens verba? Atque hoc ἀντίπιπτον urgeri potest argumento comparationis. Alcibiade 2. disputatur, aliud id esse, quod utitur, ut animum, & aliud quo utitur, ut corpus, a hoc ab illo esse quiddam extraneum: ita & aliud esse ipsum animum qui utitur, & rationem, qua animus ut organo utitur. Nam & Plato in Phædro ita de ratione agit, quasi extraneum esset quiddam ab animo. Sic enim ait: Essentia re verâ constans, sine colore tamen, sine figura, sine tactu, mente solâ utitur, quæ videlicet sola animum gubernat. Itaq; non est ἀπεργασδιόνυσον & inconueniens 1. Alcib. λόῳ χρῆσθαι accipere pro ratione uti. Hic respondeo: Etsi rectè dicatur, animum θεωρεῖν per rationem: tamen, quia propositum est Platoni docere in Alcib. Animum esse hominem, non corpus: ratio autem non est aliquid positum extra substantiam animi, sed est essentialis & propria facultas animi, sine qua animus non est: animus igitur sine ratione

Responsio.

non erit homo: Nec eo respectu ratio erit id, quo utitur homo, seu instrumentum hominis, sed quodammodo ipse homo. Ergo isto in loco τῷ λόγῳ rectè sermonis voce reddi existimo.

Quid verò? inquis. Tun' ais, differere logicè esse sermone uti? Negas differere esse ratione uti? Respondeo perspicuè: Διδήξις est modò πρὸς ἑτερον cum alio, quæ fit & exercetur oratione exteriori, quæ comes, interpret, & symbolum est rationis: & tamen artificium differendi non in sermone, sed in ratione positum est. Quare Cicero, Dialectica, inquit, est ars rationis oratione explicatæ: Modò est πρὸς ἑαυτὸν, secum ipso, quæ fit tantum oratione interiori, seu est Dialogus animæ ad seipsam sine voce factus, ut Platonis in Sophista verbis utar: quò facit, quod idem in Theæteto ait, Διανοεῖσθαι, id est, ratiocinari nō aliud esse quàm ψυχῇ διδῆξασθαι, animum differere, seu colloqui seipsum interrogando & respondendo.

Dialectica est ars rationis, sed ita, ut orationem interpretem sepe desideret.

VI. ΕΡΩΤΗΜΑ.

Dialectica Platonis est facultas ἢ δύναι καὶ ἀποδέξασθαι λόγον. Ἄδῃ ne hic est Sermo, an Ratio?

HÆc quæstio ex priore incidit ἐπισημασθῆναι, de qua paucis agam. Vulgò Platonis 7.

Intelligit Metaphysicā cū Dialecticā conjunctam.

Philip. Mel.
& Serranus.

de Rep. verba, Dialecticos posse δύναι τε καὶ ἀποδέξασθαι λόγον, interpretantur Dare & accipere seu recipere sermonem, atq; hæc accipiunt pro interrogare & respondere. Hieronymus V Volvius, græcè doctissimus, hoc reprehendens, Δύναι λόγους interpretatur Invenire & explicare rationes: Αποδέξασθαι λόγους aliorum rationes approbare, vel improbare. Ego diligentius intuens Platonis contextum, alioqui non δυσσεμιάδον, & antecedentia cū consequentibus conferens, invenio quod ab utraq; interpretatione facit. A priorē illa vulgari est, quod sequitur aliquo intervallo post: Dialecticā esse μάθημα seu disciplinam, ex qua possimus & interrogare & respondere scientissimè, ἐρωτᾶν τε καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστημονέσσι. Sicut & in Cratylo dicitur: Ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμανον, cum qui interrogare & respondere sciat, quid tu aliud vocas quam Dialecticum? Et in Menone: Διδακτικώτερον respondere non tantum est vera respondere, sed & per illa ipsa respondere, quæ is qui interrogat, se scire confiteatur. A posteriorē interpretatione est, quod locum istum, de quo quaeritur in præsentia, sequitur, Geometriam & ejus comites suarū hypothesium non posse λόγον δίδοσθαι rationem reddere, ut contra potest Dialecticus ὑσίαν rei explicare. Itē: Nonne vocas Dialecticum τὸν λόγον ἐκείνη λαμβάνοντα

εἰδόντα τῆς οὐσίας, qui uniuscujusq; rei naturam
 notat atq; designat: qui verò nec sibi nec al-
 teri potest λόγον δίδοναι rationem rerum red-
 dere, eum illarum rerum intelligentiam ne-
 gabis habere: Item: ὁ μὲν συνοπτικός, διόληκτικός.
 ὁ δὲ μὴ, ἔ. id est: qui res accurate inspicit, & in
 illarum dijudicandarum natura est perspicax,
 Dialecticus est: qui verò minùs, Dialecticus
 non est Demostheni & Plutarcho λόγον ἑαυτοῦ
 δίδοναι, est rem secum aestimare & perpende-
 re, & ratiocinari. Herodot. λόγους ἑμαυτῶν ἔδιδόν.
 apud me ipsum sum ratiocinatus. Vides u-
 tranq; interpretationem habere, quo se tu-
 catur. Sententia sanè utrobique vera est, ne de
 vocibus altercemur. Si id quod prius est, &
 fontem ipsum respicias, naturamq; & essen-
 tiam Logices, Rationalis ars est: Sin id quod
 posterius, & rivum ac ulum spectes, qui ad a-
 lios proficiscitur, Sermones serit rationi cō-
 sentaneos. Illud autem probè tenendū, Inter-
 rogare & respondere nō semper fieri sermo-
 ne, sed sepe etiam ratione sola, sine sermone:
 & cū sermone fit, fieri dictante ratione. Itaq;
 interrogare illud & respōdere locum habere
 utrobique, id est, sive λόγον veritas sermonē, sive
 rationē. Ac logicus linguā nunquam neq; in-
 terrogat neq; respōdet, nisi ante intus mente
 & διανοία interrogarit & respōderit. Hæc per-
 spicua evadunt, tum ex his verbis Aristotelis:

De Corona,
In Catone,

Interrogatio
& Responso
est Interna
vel Externa,

i. s. Topie.

Necessè

Necesse est in primis eū, qui est interrogaturus, locum
 perspexisse, unde argumentetur. Secundo autem in-
 terrogare & ordinare APUD SE ipsum (πρὸς ἐ-
 αὐτὸν) singula. Reliquum ac tertium, hæc apud alte-
 rum (πρὸς ἑτέρου) eloqui: Tum ex eo, quod Pla-
 to ait: Cogitationis discursum esse animi quasi se-
 cum habitantis colloquium; quod fiat interrogando;
 respondendo; affirmando; negando: Sermonem verò
 esse id, quod ab ipsa διανοία seu cogitatione cum voce
 per os effluit: id quod testatur etiam Alcinoüs:
 Hinc deniq; quod Democritus & Epicurus
 Sermonem in voce rationis flumen appellârunt.
 Quare ut nihil est in rivo, quod nō prius fuit
 in fonte: sic nihil est in sermone Logici, quod
 non prius fuit in intellectu ac ratione, seu in
 eo animi conceptu, qui rationis est. Sed de
 hoc ἐπεὶ σοὶ sermonem ἀβρῦπο, quod for-
 tē alicui inter λογικῆς ἀρχαίας (argutias) refe-
 rendum videatur: illud interim ut verissi-
 mum certoq; comprehensum statuens, Δύ-
 ναι κ' ἐποδέξασθαι λόγον esse διαλέγεσθαι, id est, col-
 loqui; sive secum; sive cum alio; sive sola ra-
 tione & tacitè; sive etiam sermone rationis
 ministro, nihil interest: sicut etiam aliquan-
 do parum vel nihil refert, sive λόγον rationem
 sive orationem vertas, quia oratio est ratio-
 nis vestigium, & cum hac conjuncta, ac ut
 habet definitio Platonis, φωνή ἐστι ῥεῦμα διὰ στό-
 ματος ἀπὸ διανοίας, id est, vox est fluxus per os
 de

In Sophist. &
Theateto.

Conclusio:

Definitio
vocis Pla-
tonica;

de mente & cogitatione. Sic λόγον σφισι δόντες
 vertere possumus, secum reputantes vel inter
 se collocuti. Sic Serranus in Phædone: ἐν τοῖς
 λόγοις σκοπούμενον τὰ ὄντα, interpretatur eum qui
 res in oratione, seu ratione contemplatur. Et
 εἰς τὴν λόγους καταφύζοντα ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄν-
 των τὴν ἀλήθειαν reddit (dupliciter:) Ut ad ra-
 tiones confugerem, vel ad eam quidem ora-
 tionem, quæ rationis sit vestigium, atque ad-
 eò in illis rerum naturam & veritatem con-
 templerer. Sic deniq; cùm Filius Dei dicitur
 à Johanne cap. i. λόγος, neq; schismaticus ne-
 que hæreticus fueris, sive τὸ λόγος Verbum
 sive Rationem ac Sapientiam Patris inter-
 preteris. Sed hoc Theologorum scholis re-
 linquamus.

VII. ΜΕΛΕΤΗ.

Quæ sint partes Dialecticæ?

Certum est ei, qui vult Logicam discere
 duo esse spectanda: Artis præcepta, &
 eorundem usum. Illa cōsistunt in Inven-
 tione & Dispositione. Utraque est νοημάτων
 seu notionum. Cumq; notiones sint vel sim-
 plices vel conjunctæ seu compositæ, in illis
 Inventio, in his Collocatio versatur. Estque
 illa Grammaticæ Etymologiæ: hæc verò Syn-
 taxi similis ac germana. Propriæ ergo Logicæ
 partes

Thesis.

partes sunt *Λεγεις* Inventio, & *χρησις* Judicium
 seu Dispositio: quia posita quaestione, de qua

Probatiof.

differendum est, argumenta quaeruntur: de-
 inde his aestimatis, judicatis, dispositis, qua-
 estio explicatur & declaratur. Tertia mentis

Probat. 2.

Cic. in Top.

Quint. 14. 5. l.

Cap. 21. Pl.

hic actio nulla est. Stoicorum est illa parti-
 tio, & quidem à veteribus Dialecticis cele-
 brata, adeoque à Cicero & Quintiliano

probata, ejusque vestigia in Aristotele appa-
 rent. Nam si, inquit, *compositionem Syllogismo-*
rum inspexerimus, & habeamus inveniendi facultate-

tem, tum vero compositos in propositas formas rete-
xamus, proposita primum hypothesis finem habuerit.

Hic Aristoteles logicam inventionem & in-
 ventorum compositionem ac aestimationem com-

prehendere videtur. Idem in Topicis: *Expo-*
sitis inventionis locus postea, ait, de dispositione, &

quomodo oporteat interrogare, dicendum. Necessè ve-
rò est imprimis eum qui est interrogaturus, locum

Λεγειν, invenire, unde argumentetur. Secundò autem
interrogare, & τὰξαι disponere apud seipsum singu-

la. Idem Rhetoricam ait esse propaginem & similitu-
dinem Logica, quòd τῶσιν ἔ τὰξιν, probationem &

Dispositionem nullam habeat, nisi de Logica inven-
tionis & dispositionis partibus derivatam. Inven-

tionis autem Logicae τόποι κοινὸι πρὸς ἀπαντὰς
τέχνην ἔ δυνάμιν, loci communes ad omnem

artem & facultatem: ideoq; ad quodlibet ens
intelligentur. Logica inventio non tantum

proba-

2. 2.

6. Top. C. 1.

3. 1. Etench.

probationum, sed omninò notionum simplicium (quò prædicabilia referuntur) intelligatur, quæ enunciatorum & argumentationum sunt materies.

Sed primores de Senatu populoq; peripatetico objiciunt. Inventionem & iudicium per totam Logicam tanquam artis fines, fructus, facultates diffundi: Iudicium cum Inventionem in differendo misceri: Eundem artificem & invenire & iudicare posse præceptis artis instructum. Inventionem igitur & iudicium partes Dialecticæ esse non posse.

Objectiones.

Resp. Est ἀπὸ λογιστῶν. Et distinguendum est inter Artem seu præcepta artis, & habitum usumq; artis. In ipso differendi actu habituq; fructus inventionis & iudicii conjungitur.

At inde non sequitur, Inventionis & iudicii præceptis naturam totius artis Dialecticæ essentiamq; non rectè dividi. Ut in loquendo usum Etymologiæ & Syntaxeos simul cõjungimus, quamvis utraq; pars præceptis discreta atq; distincta sit: Ita in differendi actu & logico habitu Inventionis & iudicii vis simul exercetur, rametsi interim utriusque partis theoremata sint separata. Naturæ, artis, & exercitationis habitus in actu & usu confusus est, & ramen natura, ars, exercitatio inter se distinguuntur. Itaq; ex confuso habitu distinctio illa partium logicæ informari non potest.

Inventionis & iudicii partes distinguuntur præceptis: ut omnium rerum communes sunt.

test, aut dici, Judicium cum ἀπέσσει misceri. Ad
 summam: Tota Logica vel Inventionis, in
 argumentorum generibus, vel Judicii, in for-
 mis enunciati, Syllogismi, & Methodi, usu
 quidem ad omnes res propositas explican-
 dum tractandumq; communis est: at præce-
 ptis distinguitur. Usus doctrinæ de argumen-
 tis & Syllogismis conjunctus est. Sed aliud est
 præceptum de causis, effectis, aliisque argu-
 mentis, aliud de Syllogismo.

2. Object.

Sed instant, præcepta etiam mixta esse
 contendentes. In Topicis, ajunt, Axiomata
 de argumentis, quæ vulgò dicuntur Maxima,
 proponuntur. Maxima autem sunt Judicii.
 Igitur præcepta quoq; Judicii miscentur cum
 præceptis Inventionis: proindeq; Inventio
 & Judicium non erunt membra Logicæ ἀ-
 πειρισμένα.

Resp. Esto quod in Majore dicitur, Maxi-
 mas cum Topicis Logicis esse conjunctas. At
 Minorem, Maxima ista sunt judicii, nego.

At illi probant: Maxima sunt Enunciata.
 Ergo faciunt aliquam partem judicii, nempe
 de Enunciato.

Hic nego consecutionem, & dico esse ἀ-
 σλλογιστον. Nam si Syllogistica illa esset, sic in-
 ferre liceret: Quælibet definitio, cujuscunq;
 argumēti juncta definitio suo est enunciatio.
 Ergo quælibet argumēti definitio juncta suo
 defi-

definito, est iudicii. Hæc autem illatio nulla est. Nec igitur illa: Maxima est Enunciatum. Ergo Maxima est Iudicii, seu ad iudicium pertinet, ut pars ejus.

Negas igitur, inquit aliquis, Enunciatum esse Iudicii? Resp. Sanè est usus & fructus Iudicii, nempe Enunciativi. At Logica omnis non tantum Iudicii præcepta tradit, neque quicquid enunciatum est, etiam continet logicam enunciandi. Ergo distinguo inter Artem & Effectum ejus. Maximæ sunt Iudicii Enunciativi non ars, sed effectus.

Nec sequitur: In Maximis est vis Iudicii, quia ex iis aliquid deduci potest. Ergo sunt pars Iudicii. Ut non sequitur: In argumentis est vis Iudicii, quia ex iis Iudicium constitui potest, id est, ex argumentis enunciata & Syllogismus componuntur. Ergo argumenta sunt pars Iudicii, non inventionis. Sed de arte & Iudicii præceptis quæstio est, non de vi & efficacia.

Ut igitur brevis sim, oppono Hæctori Achillem: Quælibet pars Iudicii Logici tradit artem de disponendis argumentis ad bene iudicandum. a Maxima quæ in Topicis occurrat, non tradit artem talem. Ergo maxima non est pars Iudicii Logici.

Porro sunt, qui objiciant Iudicium non posse esse Dialecticæ alteram partem, quod

Enunciatio est effectus Iudicii
von xxxv.

Object.

Responsio.

a) Talis est Canon: Si pariter u num, est & alterum. 4. Object.

vox nimis sit angusta, hoc est, sit tantum syllogismi jam fabricati, non verò fabricandi. Judicium enim est, inquit, cum de facto Syllogismo, bonusne sit necne judicamus.

Respons.

At respondeo: In dispositione terminorum, quæ fit ad constructionem Syllogismi, annon etiam sit judicium de inventis? an non qui aliquid concludit, judicat? an ratiocinari non est judicare? annon dubiam quæstionem judico, ex præmissis eam concludendo? Esse etiam judicium *συλλογιστικόν* seu compositionis, id est, Enunciationis, patet ex hoc Scaligeri, quod ait: Animam judicare componendo sic: Hoc illo plus distat.

Exerc. 20.

Τμήμα 6.

V. Object.

Ad extremum objicitur: Res diversissimæ immeritò eodem nomine appellantur. Judicium & Dispositio sunt res diversissimæ, ut homo & bos. Ergo Dispositio Logica non debet vocari Judicium: ut hominem nemo vocat bovem.

Assumptionem rectè negat Johannes Piscator: Cum enim judicium dispositionis Logicæ effectum sit, quod causæ suæ est consentaneum, per metonymiam nomen illa suum accommodatè potest attribuere. Cum verò homo & bos sint disparata, neutrum alteri nomen suum per metonymiam communicare potest. Judicium, id est, intelligentia explicationis, ex argumentorum dispositione nasci-

nascitur. At homo non nascitur ex bove. Dispar itaq; est hic & illic ratio, & iudicium pro dispositione dici potest: Homo pro bove non potest. Et hæc satis de διχοτομία Logicæ in Ἐρετικῶν ἔκκρισις, quæ bona est, quia omnes partes Logicæ amplectitur, in quibus quidem natura essentiaq; ejus consistit.

VIII. DISQUISITIO.

Utrum Inventiva prior sit an Judicativa?

ORdo harum partium in disquisitionem venit. Statuendum autem & naturâ & institutione Inventricem partem esse Ordine & nature & doctrinæ prioris inventio, priorem.

Nam priusquam de aliqua re facias iudicium, omninò requiritur, ut ob oculos sit posita materies: ut antequam conficias calcium opus est corio. Jam materiam, de qua iudicandum seu differendum, tibi suppeditat Inventio. Præcedat igitur Inventio, sequatur Iudicium, quod inventis & dispositis aliquo modo rebus & argumentis formam aliquam inducit.

Hunc ordinem probat etiam ordo virium & actionum mentis humanæ. In conspectu igitur sit hæc tabella.

Intelligentia est simplex, νοημάτων scilicet simplicium seu incomplexorum: vel συμπλεκμένων

ἐλεμέν, id est composita, *νοημάτων* nimirum
 conjunctorum seu complexorum. Illius est
 Inventio, quæ prima Logicæ pars. Fit enim
 hæc excogitando notiones simplices & ar-
 gumenta, sententiæ partes. Hujus verò est ju-
 dicium, (quæ *διάνοια* Platoni) altera Logicæ
 pars, quæ tribus membris integratur. Fit e-
 nim judicium Componendo, Ratiocinando
 & Ordinando varia. Ac *διχοτόμως* Judicium
 rursus est simplicius vel compositum seu cõ-
 junctum. Simplicius seu *διάνοια* simplex dici-
 tur *σύνθεσις*, id est, compositio. Ea dat proposi-
 tionem seu Enunciationem Logicam. Hæc
 usus & fructus est judicii primi. Judiciũ com-
 positum, seu *διάνοια* composita, seu Discursus,
 cum ab uno ad aliud transitur, seu aliud ex a-
 lio deducitur, dicitur Dispositio magis pro-
 priè voce accepta: (nam generaliter hæc
 sumpta Enunciatis etiam tribuitur:) Ea dat
 Ratiocinationem & Ordinem.

Simplexiss-
 ma dispositio
 termino-
 rum, qua sit
 Enunciatio,
 Aristoteli
 est Compositio.

1. Objecto.

Objicitur primò: Inventionem esse diffi-
 ciliorem judicio. Itaque hoc illi præmitten-
 dum. Respondeo, Inventionem quidem re-
 rum difficiliorem esse, sed non notionum,
 quibus jam antè inventæ res explicantur,
 qualis est Logica *εὐρεσις*.

2. Objecto.

Secundò nobis objicitur: Primò habeo e-
 nunciatum aliquod disputabile, deinde qua-
 ro argumentum: Ergo enunciati doctrina

prior

prior est. Primum ratio suendorum calceorum edocenda, postea quæritur acus. Ergo etiam prius de Syllogismi generatione agendum, quam ad argumenti inventionem deveniamus. *Respondet* Respondeo primum: In praxi potest esse aliquid posterius, quod in theoria & artis præceptis est prius. Id patet, cum resolvitur oratio Grammatica in partes orationis, & hæ in particulas. Secundò: Enunciata fiunt ex prædicabilibus. Prædicabilia igitur sunt priora enunciatis, ut elementum elementatis. Prædicabilia autem sunt argumenta: Ergo argumentorum doctrina prior est doctrinâ enunciatorum. Tertio: Materiam prius notam esse oportet, quam formam. Argumentum seu medium est pars materiæ Syllogismi. Ergo cognoscenda est antè argumenti doctrina, quam formæ Syllogisticæ.

Pro posterus & contra naturam ille ordo est, qui à doctrina Inventionis exorditur, inquit alii.

At ego inquam: Ille naturam invertit, qui aliunde quam ab Inventionem Dialecticam inchoandam censet. Fieri enim non potest, ut disponatur ac judicetur antè non inventum. Imò eo ipso, quod à prædicabilibus incipis, ab Inventionem incipis. Prædicabilia enim argumenta sunt.

At inquit: Prædicabilia præmittuntur non ut argumeta, sed ut enunciationū termini & elementa.

D

Ergo,

Ergo, ego inquam: Cùm dicis homo est animal, animal non arguet, non declarabit, non ostendet naturam hominis? Imò quædam sunt enunciationes, quæ ex prædicabilibus non constituuntur.

Qui de argumento inveniendò sollicitus est, antequam conclusionem habeat, pro fatuo meritò habetur inquit illi.

At ego inquam: Qui se conclusionem proprie ita dictam habere putat, antequam argumentum inventum sit, pro vano somniatore meritò habetur, nisi fortè tales coccyfimos velit esse syllogismos. Cuculus cuculat: Cuculus est cuculus: Ergo Cuculus cuculat.

Quod si habeas questionem & argumentum, syllogismum non conficies, nisi rationem huius componendi sis edoctus: quemadmodum sutor non potest calceos suere, nisi prius sciat rationem calceorum suendorum. Ergo syllogismi doctrina Inventionem præcedet: inquit illi.

Quòd si ergo, inquam ego, habeas nomina, verba, & syncategoremata seu *αὐδέσους*: qua tandem ratione sententiam inde conficies, cùm de ratione faciendæ orationis seu construendarum vocum nihil unquam didiceris? Nulla sanè: ut sartor non potest sarcire vestes antequam didicerit artem sarcienti. Syntaxeos igitur doctrina Etymologica præcepta præcedet. Hoc verò non sequitur.

Ergo

Ergo nec illud. At age sutores, si ita placet, dirimant controversiam.

Qui medium querit, perinde facit, ac si acum sutor querat, inquit.

At ineptè comparatur medium acui, cùm Similitudo ab acu non est satis apposta. acus neq; materia nec pars calcei sit. Medium verò pars & materia sit syllogismi: atq; ita simile sit funiculo illi sutorio, qui Græcis est *χίλδμα*, quo vincuntur & compinguntur partes corii, hoc est, solea cum obstragulo. Sanè sutor calceum facturus, tum in promptu habet materiam, & novit quæ & qualis esse debeat, tum didicit rationem inducendæ formæ in materiam. Ista autem duo distincta sunt revera, ac quidem illud est prius natura quàm hoc. Et interim in habitu artis, præsertim ad praxin procedente, simul sunt & conjunguntur. Sic Syllogismum facturus, primùm comparat sibi materiam, tres terminos, unde fiat syllogismus: deinde cogitat de forma ac dispositione. Præcepta autem materiæ & formæ sunt distincta: ac quidem illa his priora. Et interim in ipso differendi actu seu usu sunt conjunctissima. Quid ergo, si demus aliis, quod falsum est, enunciationis præcepta priora esse doctrina inventionis? Nunquam tamen obtinebitur naturali ordine, syllogismi doctrinæ (sed tantùm enunciationis) inventionem subijci. Nam ubi habes

enunciationem dubiam, statim quæris argumentum, quo eam probes: hoc ubi inventisti, tandem syllogismum conficis: ut cum sutor habet materiã ex qua calcei, statim quærit astrigmentum, & deinde calceum elaborat. Nec rationem calcei faciendi doceri potest, nisi ipsi istud vinculum mōstretur, quod non monstratur jam perfecto calceo.

Ad extremum, quando urgent alii, Inventionis usum non esse axiomaticum, sed syllogisticum, hoc est, argumentorum doctrinam proponi, ut habeas, non terminos enunciatorum, sed μέσση, id est, media Syllogismorum faciendorum. Inventioni itaq; in Logicis primas tribuendas non esse. Hic videor mihi audire aliquos dicentes, Rheni aut Lani nostri usum verti non in piscando, sed in lavando. Ita autem res habet: Ut Lani usus est non tantum ad piscandum, sed etiam ad lavandum, coquendum, rigandum: Ita argumentorum usus communis est, non tantum ad probandum, sed etiam ad exponendum seu explicandum. Poëta Neptuno, quem Deum maris faciunt, tridentem tribuunt ob triplicem usum aquæ, quæ potabilis, navigabilis, & ad lavandum idonea est. Ita Logica argumenta, quæ Inventionis sunt, & enunciatis, & argumentationibus, & methodo servant, iisque materiã suppeditant. Simili-

Utraque, sic
Inventionis
argumento.
rū commu-
nis & multi-
plex est usus.

ter & probabilia & necessaria & Sophistica esse possunt, ut quod ex iis compositum est, modò sit probabile, modò necessarium, modò sophisticum. Usus autem argumentorum esse tam axiomaticum & problematicum in explicando themate simplici, quam Syllogisticum in themate conjuncto dubio confirmando, vel ex unius Melanchthonis Dialectica patet. In locorum enim doctrina non tantum Confirmationis, sed etiam explanationis exempla affert, ut in loco causarum & pugnantium videre est. Sartor est causa efficiens tunicae. Siccitas & humiditas sunt contrariae scilicet argumenta. Et in fine libri primi quaestionem simplicem explicat (ea enim confirmari non potest) Definitione, Divisione, Partitione, Causis, Effectis, Adjacentibus, cognatis, pugnantibus; Quae omnia argumenta sunt, ut docet lib. 4.

Ex locis argumentorum non tantum depromi media concludendi, probatur è Melanch.

 IX. ΓΥΜΝΑΣΙΑ.

An Categoriarum doctrina sit Logica.

DOctrinam Categoriarum seu Prædicamentorum non esse essentialem propriamque Logicæ partem, multi *δογματικῶς*, non hæsitanter, affirmant, alii velitario modo & *πλεγματικῶς* disputant. Quod unius sciëntiæ seu *Objectio* disciplinæ *εἰκείον* proprium est, in alia est *ἀλλότριον* alie-

alienum, l. de regundis artium finibus. Doctrina Categoriarum propria est primæ Philosophiæ. Ergo in Logica aliena: ideoq; ex ea eximenda. Translumptum probo. Doctrina Categorica genera entis, & entis proprietates quasdam tradit. Itaq; quidam antiquiores eam inscripserunt *περὶ ἑνὸς ἔντος*, De generibus entis, De summis rerum attributis, teste Simplicio.

Prima autem Philosophia est *ἐπιστήμη τις ἢ θεωρεῖ τὸ ὄν ἢ ὄν*, scientia quæ speculatur Ens, ut ens, & τὰ ἴδια καὶ τὰ καθ' αὐτὰ ὑπάρχοντα τῷ ὄντι ἢ ὄν, propria & per se existentia enti ut ens. Ergo.

2. Modi seu instrumenta differendi, seu quibus ens entisque genera disputantur, distinguenda sunt à rebus seu entibus, quæ instrumentis tractantur. De illis autem doctrina Logica est: non de his. Ergo.

3. Tota tractatio Logica est de notionibus secundis (ut genere, specie, definitione, subjecto, prædicato) quæ imponuntur primis.

Doctrina Categoriarum omnis ferè est de primis notionibus seu rebus, quæ sunt materies in qua Logicus versatur. Nam substantia, corpus, homo: Quantum, numerus, linea, sunt nomina rerum, seu *πρώτης θέσεως*. Ergo doctrina Categoriarum non est logica.

Præmissis aliquam fidem conciliat, quodd

non de plebe Philosophus aliquis, sed Melanchthon ait: Prædicamenta sunt rerum appellationes, ut animal, homo. Prædicabilia verò sunt ipsarum appellationum distinctiones, seu velut tituli discernentes gradus in prædicamentis, ut genus, species.

Ultimò, Prædicamentorum in Dialectica tradendorum solida utilitas nulla est. Ergo doctrina eorum propriè logicæ censeri non debet.

Sed in contrariæ sententiæ patrocinium afferuntur hæc: 1. Prædicamentorum beneficio definitiones fiunt, ad quas nempe materiam suppeditant. Sunt igitur prædicamenta necessaria logicæ pars.

Argumenta
in partē af-
firmantem.

Respondit quondam præceptor noster, acutissimus vir M. Bergius, ad antecedens 1. per inficiationem. Cùm in omni genere scientiæ de difficultate definitionum conficiendarum constet, nemòque in ulla re unquam definitionem confecerit bonam, nisi in ea re probè esset exercitatus: ecquis audebit, et si prædicamentorum doctrinam ad unguem sciat, ad definitionem alicujus rei constituendam accingi? Ecquis verò, si quis ita sit temerarius ut ausit, ecquis ipsum non aliud quàm ineptias allaturum dicet? 2. per concessionem. Esto: Carere prædicamentis non possumus, si definitiones conficiendæ sunt.

Am

An autem Scholasticos nostros iis conficiendis exercemus? Ego verò à præceptorū meorum, quos habui, nullo unquā unam, nedum plures definitiones, exercitii talis loco conficere iussus fui: neq; ego ipse adhuc novo ac inusitato exemplo tale exercitiū institui, cum sciam definitiones non à tyronibus, sed viris exercitatis & rerum peritis in quovis scientiæ genere constitui: & proinde jubeam discentes, optimas, & ab optimis artificibus confectas definitiones discere, & ad artis normam exigere, donec ipsi cum logicæ periti, tum multò magis rerum, in quibus ars ea exercetur, suo Marte definitiones conficiant.

Sed instant patroni Categoriarum Logicarum. In prædicamentorum doctrina & serie prædicamentali cernitur, proximum genus esse assumendum in definitione. Ibiq; docetur Genus ex eadem Categoria esse petendum, cujus est species definienda.

Respondeo 1. Hæc ipsa in locis seu doctrina argumentorum facile, rectè, & opportunè docentur. Rei definiendæ genus attribui debet, quod ei naturam & essentiam suam communicet, & sit velut materia proxima. 2. Genera potiùs ex iis artibus, ad quas pertinent res definiendæ, investigari debèt, (ut in materiis Theologicis ex Theologia, in Medicis ex Medica arte, in forensibus cōtrover-

sis

his è doctrina Jureconsultorum) quàm ex tabulis prædicamentorum : ut, Theologus definiturus peccatum vel legem, potiùs Sacram literarum *à d'v'or* ingreditur, quàm Categoricalas tabulas consulit.

Præterea Subjectum, inquit, operationis Logicæ sunt res omnes, seu quæ in hac universitate sunt : quæ in duas classes universè distinctæ sunt, in Substantiam & accidens, quod novem distincta genera constituit. Ergo Logicum, ut possit operari, aliquam seu levem saltem rerum omnium cognitionem habere oportet, quæ ejus operationi ut fundamentum & materies substernatur. Quemadmodum enim faber nihil posset efficere, nullamque formam introducere, si ferrum penitus ignoraret: & medicus, si nullam humani corporis haberet cognitionem: Ita Logicus secundas notiones, quæ sunt instrumenta sciendi, fabricare non posset, nisi aliquem rerum gustum, seu res aliquo saltem modo (non ita exquisitè ut Philosophus) præcognitas haberet. Ea autem notitia in Categoriis traditur & percipitur. Et ut architectus lapides, ligna, calcem, arenam ex quibus domum constituit, in suis singula locis quærit: Ita Logicus sui operis primas partes, nomen & verbum, ex aliquo loco, velut sylvâ, depromit, videlicet è Categoriarum tabellis.

Hæ

Hæ igitur sunt germana pars Logicæ, & in Logica decem rerum genera aliquo modo sunt.

Responsio. I. Respondit jam olim Bergius ad Comparationem, & quidem ejus *ωερωσι* hoc modo: Quid audio? Itane artifex leviter saltem præcognoscit materiam, in quam certam formam vult inducere? Imò verò faber scriniarius, aut quivis alius artifex ita demum exercere suam artem poterit in materia, si materiam eam planè & in solidum habuerit in sua potestate, ita ut subigere, versare, dolare, omnibusque modis alterare illam pro omni artis suæ ratione possit. Sin verò materiam videat saltem alicui per transennam seu procul sitam, & vix manibus ipsius tractabilem, nihil ex ea efficere, artificium suum in ea edere non poterit.

Primi igitur artificis similem esse scio eum disputatorem, qui in rebus iis, de quibus disceptatio instituitur, probè est versatus: quamquam eas in suis quanq; artibus plenè perfectèq; didicerit; quo fit ut in Logica instructus ille idè sapienter & bene de iis differere possit. Posterioris verò artificis similem video Categoricalum aliquem Philosophum, è categoriis suis instituentem definitiones aut disputationes earum rerum, quarum amplius nihil cognovit, quam categoricus aliquis magister

magister ipsum docere potuit: hoc est æquè
 ridiculum ac miserum. Proinde captiosa &
 Sophistica est comparatio ista. *Deinde* arbitror
ego plus esse in consequente, quam ex
antecedente parte inferri potest. Etsi enim
 fabro operaturo aliqua cognitio ferri, ut Me-
 dico sanaturo aliqua cognitio partium cor-
 poris humani, necessaria est, cum in subjecta
 materia penitus ignota nullus artifex aliquid
 possit præclari navare atque efficere: tamen
 neque ferri notitia artis fabrilis, neq; parti-
 um corporis humani cognitio Medicæ fa-
 cultatis propria pars est, cum utraq; illa no-
 titia sit propriè unius Physicæ. Ita etsi rerum
 cognitio Logico necessaria sit: ea tamen pro-
 priè Logicæ pars non est. Non enim quic-
 quid necessarium artifici, illico artis pars est.
 Dialectico necessaria est cognitio Gramma-
 tica. Hæc tamen Dialecticæ pars non est.
 Atque utile fortasse hic est distinguere inter
 Logicam operantem & docentem. Illa re-
 quirat prædicamenta, hæc verò non. Quid
 multa? Ut non sequitur, Medicus à Philoso-
 pho naturali sumit ea, quæ ad cognitionem
 partium corporis sanandi sunt ipsi necessa-
 ria, ut doctrinam de humoribus, tempera-
 mentis, &c. Et faber cognitionem aliquam
 ferri mutuatur à physico metallicarum re-
 rum perito. Ergo humorum & tempera-

Aristot. ult.
 cap. 1. 2ch.

Praxis Logi-
 ca potest re-
 quirere no-
 titiã prædica-
 mentorum è
 prima Philo-
 sophia peti-
 tam: sed præ-
 ceptiones Lo-
 gicæ possunt
 negligere ta-
 bulas prædi-
 camentales.

mentorū, item ferri doctrinæ: quæ sunt pars Physicæ, etiam sunt pars medicæ & fabrilis artis. Ita non sequitur, Doctrina Physica est necessaria Logico, si differere velit de rebus naturalibus. Ergo doctrina physica est pars Logicæ.

Ex his intellectu non est difficile, quomodo occurrendum sit huic. Aliqua cognitio Geometricorum elementorum est pars doctrinæ Sphæricæ. Ergo & aliqua cognitio entis est pars Logicæ. Respondetur enim: quòd libellorum Sphæricorum usitatorum pars est doctrina aliqua Geometrica, id fieri per accidēs, nimirum propter ruditatem discipulorum, qui sæpe non afferunt rudimenta Geometriæ ad Sphæricam doctrinam percipiendam, quæ tamen ad hanc omnino necessaria sunt. Quòd si ordine artes discantur, non opus erit illa *μεθωεία* & in utraque parte in Astronomia: sed ad hanc illa ex Geometria, separatim & distinctè tradita, afferetur. Necessaria est ad Astronomiam etiam Arithmetica & Optica, & Astronomum oportet esse Arithmeticum & Opticum aliqua saltem ex parte: Neutra tamen ars propriè Astronomiæ pars est. Idem iudicium esto de Geometria ad Astronomiam, & de Categoriis ad Logicam relatis.

Object. ult.

Porrò obijciunt: Logica incipit à simplicibus

cibus notionibus & vocibus, quæ elementa sunt enunciationum. In Categoriis docentur simplices notiones & voces, unde con-
funt propositiones. Ergo Categoriæ sunt *ἡρώτων* membrum integrale logicae.

Resp. ad majorem: Logica incipit à simpli-
cibus notionibus secundis, seu vocibus se-
cundæ impositionis. Ad minorem: In Cate-
goriis docentur simplices notiones primæ:
seu Categoriarum liber non est de secundis
notionibus, sed de rebus: seu est de vocibus
primæ impositionis, quibus res significantur,
non verò de simplicibus terminis, enuncia-
tionum elementis. Hæc enim sunt nomen &
verbum, ut loquitur Aristoteles, id est, subje-
ctum & prædicatum, seu terminus antece-
dens, & terminus consequens. Conclusio
igitur ex ambiguo non sequitur.

Quod si omnino aliquis Categorias par-
tem Logicæ esse contendat: accidentalem
tantum seu ascititiam partem & propædiam
tantum intelligat, & distinguat inter τὰ *καθ' ἑαυτὰ*
τέχνης, & *κίερα* *καθ' ἑαυτὰ* *τέχνης*, necesse est. Si enim
illos tantum libros accipimus Logicos, in
quibus secundæ notiones tractantur: liber
Categoriarum non est Logicæ pars essentia-
lis, sed tantum tanquam totius Logicæ præ-
ludium seu proœmium quoddam. Hoc con-
nexum Zabarellæ est. Assumo ego antecedens.

Logica de
Entib. ratio-
nis est, non
de Realibus
quæ extra az
nimū sunt.

Lib. 2. de Nat
tur. Log. E. 5.

Itaq; & concludo consequens. Ac moneri utiliter potest, doctrinam Prædicamentorum ad quæstionem de Subjecto artis pertinere, ejusq; esse explicationem.

Cum enim initio Dialecticæ, dicatur hujus Subjectum seu materia omne id, quod ratione explicari aut disputari possit, illud ὑποκείμενον; illa materies, saltem per capita & primas rerum notas oculis subjici potest, ut discipulus cogitet, quàm multa insuper, postquam Dialectica præcepta cognoverit, addiscenda sibi sint, quibus illa rectè & utiliter exerceat. Sunt & prædicamenta in doctrina Generis exempla Generũ generalissimorum.

Sed interim ad hoc dubium de Categoriis discutiendum, distinguitur omnino accidens artis ab *νοία*, necessarium à proprio, pars accidentalis & mutuatitia à propria & essentiali, *τεωεία* à *περ τεωεία*, *διδασκαλία* à *περ διδασκαλία*, *χρησις* deniq; id est, usus artificis, à *κλήσις*, id est, proprietate artis, & dicitur quod res est. In categoriis esse materiam & quasi sylvam rerum universitatis, quæ generum & specierum, subjectorum & attributorum locum sustinere, & logicam tractatione subire possunt: & res illas proprie aliunde quàm ex Logica, è suis videlicet fontibus, & disciplinis, tanquam ordinariis sedibus, peti.

*Vox Argumenti an à recentioribus quibusdam Logi-
cis rectè usurpetur?*

Quidam putant, totum Argumenti usum
in probatione Quæstionis dubiæ verti,
ideoq; non admittendam Catachresin
Rami, qui argumentum etiam dicat id esse,
quod ad explicandum seu exponendum ali-
quid affectum est. Nos etsi non negemus, u-
sitatissimè accipi Argumentum pro ratione
dubiæ rei fidem faciente : à generaliore ta-
men vocis usu cur prorsus abhorreamus,
causam satis gravem videmus nullam.

Principiò Argumentum Latinis non tan-
tùm est probatio, sed etiam res de qua tracta-
tur vel agitur, seu thema : ut cum dicit Cice-
ro, Argumentum ad scribendum mihi deest.
Idem: Scribis ad me, ut mihi nascatur Episto-
læ argumentum, id est, sententia. Idem: Cujus
concionis primùm universum argumentum
sententiamque audite. Idem in hac significa-
tione loco Argumenti utitur voce Hypothe-
seos. Te hypothesin scribendi egregiam ha-
bere video. Quidni igitur materies Logica
argumentum dici possit?

Secundò arguere non tantùm probare est,
sed & simpliciter indicare, notare, & prode-
re: & argumentum non tantùm demonstra-

tio, sed & simplex indicium, omninoq; nota est. Nam Ciceroni arguere aliquem crimine aliquo, est simpliciter notare, & ἀπιγρῆν, crimen de aliquo dicere, ut: Verres arguitur furti. Ita ἀπιγρημα in logica Argumentum dici potest. Ita Astronomi Alphonfina anomaliam Epicycli Lunæ vocant argumentum, quia ultimam prosthaphæresin ad cognoscendum verum Lunæ locum prodit. Anomaliam Eccentrici Solis vocant Argumentum, quia veri & medii motus Solis differentiam seu æquationem arguit, hoc est, patrefacit. Argumentum Solis arguit, (inquiunt Astronomi) hoc est, indicat, quantum sit inter lineas medii & veri loci Solis intervallum. Optici arguere & distinguere, argumentum & distinctionem accipiunt pro eodem. Comprehensio, inquiunt, qualitatis fit per argumentum & distinctionem. Puer arguit & distinguit. Ubi, Et, particula, est ἔξινθηκῆ, priorrem explicans.

Tertiò generalem vocis Arguo, & Argumenti vim ostendit vox Argutus: Arguti (inquit Cælius Secundus in Commentario, in Dial. Perionii) dicuntur, qui res distinguunt & exquirunt cura & cogitatione sua, & oratione subtiliter explicant, quæ & argutiæ dicuntur: Et ea, quibus hoc perficitur, ut res proposita explanetur atq; demonstretur, argumen-

gumenta. Quid hic Cælius, vir in Aristotelis Philosophia & Cicerone optimè versatus, aliud dicit, quàm argumentum non tantùm ad demonstrandum, sed & ad explanandum quid accommodatum esse? IIII. Rerum quasi notæ non tantùm ad probandum, sed etiam ad explanandum sunt comparatæ. Cic. in Acad. quæst. Argumenta Ciceroni sunt quasi rerum notæ. Ergo, Argumenta tum ad probandum, tum ad explicandum sunt comparata. V. Aristoteles locos quosdam proposuit, è quibus omnis argumētatio ad omnem disputationem inveniretur. Cic. 2. de Orat. Argumentatio autem tribus constat notionibus simplicibus. Ergo è locis illæ promuntur. Loci autem sunt sedes argumentorum, eodem Cicerone autore. Ergo notionēs simplices sunt argumenta. VI. Definitio explicat quid sit res. Definitio est argumentum. Ergo quoddam argumentum explicat. Vel: Definitio est argumentum. Definitione quid sit res declaratur sine syllogismo. Ergo quod res quid sit declaratur sine syllogismo, id argumentum esse potest. Probo è Cic. Oratore. Noverat hic equidem Orator Argumentorum & rationum locos. Nam quoniam quicquid est quod in contentione versatur, in eo aut sitné, aut quid sit, aut quale sit, quæritur. Sitné, signis: quid sit, defini-

Sic & Phil.
Descriptio-
nes persona-
rum, vocat
argumenta,
4. lib. Dial.

Probat. &
prop. & as-
sumpt.

tionibus: quale sit, recti praviq; partibus. Ex his verbis ecquis tam hebes, qui non videat Argumentorum etiam esse explicare, seu usum argumentorum quendam esse in explicando? Ut enim maximè signa confirmant: tamen definitio rei essentiam seu vim propriam, & partitio qualitatem explicat ac declarat. Quid quæris? Ex omni copia certissima argumenta sumuntur, ad cuiusq; rei naturam explicandam, ait Cicero 4. de Finib. VII. In genere demonstrativo, cum laudamus vel vituperamus personam, narratio fit, seu historia totius vitæ commemoratur argumentis. Narratio autem cum expositio fit, non est propriè confirmatio. Ergo non omnis argumentorum usus est in confirmando. VIII. Philip. Mel. initio 4. Dial. Loci, inquit, argumentorum monstrant, quo ordine res sint *explicandæ*, quærenda definitio, faciendæ partitiones, eruendæ causæ, indicandi effectus. Et ibidem: Hæc ars (inventrix) vocatur *τοπική*, id est, doctrina locorum, qui sunt indices rerum vel investigandarum, vel eligendarum: ut Medicus proposito signo externo, ut velocitate vel inæqualitate pulsus arteriæ, sequitur locum ab effectu, seu signi hujus quærendam esse causam, hoc est, fontem pulsus, scilicet cor, querit deinde unde cor incensum sit. Hæc testimonia ostendunt,

dunt, Argumenta inservire non tantum confirmationi & refutationi conjunctorum, sed etiam explicationi simplicium. Etsi autem antecedentem & consequentem Enunciationis terminos argumenta dicere, principio fortasse alicui durius videbitur, ad Peripateticorum sermonem assuefacto: tamen usu mollescere, & quod insuetum aures radit, idem usitatum demulcere poterit. Ac etsi Argumenti vox usitate pro medio accipitur: & non ex opinionibus singulorum, sed ex communi usu nomina exaudiri debent, ait Jureconsultus: doctrinae tamen constituendae causa, ut alia, sic & argumenti nomen generalius & παρατακῶς, praesertim cum nominis probabilis afferri potest ratio, accipere licet. Sic verba legum παρατακῶς, hoc est, large & cum extensione accipienda sunt. Caeterum quod quidam Philosophus & Theologus doctissimus voci Argumenti opponit Declaramentum, non simpliciter, sed ἡ ὑποδείξιος, non δολματικῶς, sed πρᾶξικῶς accipiendum est. Ait enim: Si vocabula novare ac fingere auderemus, sicrem proponeremus. Vix autem est, ut recipiatur hic vox Declaramenti à populo logico: tum quod necessitas (quae lege soluta est) nulla admodum hic efflagitet ὀνοματοποιήσιν: tum quod Declarare Latinis non tantum sit simpliciter explicare, sed etiam

Cels. verbis
Servii. l. La-
bro. ff. de
supellest. le-
gato.

l. ff. unde
legit.

Iohan. Pilsa-
tor.

demonstrare, testari, dubia ostendere, & clariùs probare argumentis. Cicer. Gemitu & mœstitia declaravit, quantum haberet odium servitutis, id est, testatus est. Idem: Copiam rerum declarat satietas rerù & abundantia. Idem: Declarant illa acumen interpretis, id est, ostendunt. De divinat. Volatibus avium, cantibusq; ut certissimis signis declarari res futuras, id est, argui seu ostendi. Ulpianus l. 1. ff. de quæst. Quæstioni non semper, nec tamen nunquam habendam fidem, constitutionibus declaratur: id est, ostenditur. L. filium. ff. de his qui sui vel alieni juris sunt: Qui natus est ex marito & uxore in eadem domo, is creditur esse legitimus filius: nisi vel absentia vel mala valetudo declaret (id est, probet) maritum cum uxore aliquandiu non concubuisse.

 PROBLEMA XI.

Utrum verum & falsum: item affirmatum & negatum sint solius enunciati; an verò etiam argumentorum.

Resp. per distinctionem.

Stabilitur
his divisio
contrariorù
in affirman-
tia & negan-
tia.

STatuo affirmatum & negatum, verum & falsum in Philosophia tam generaliter accipi, ut sint termini Transcendentes, hoc est, ut non tantùm enunciatum dicatur affirmans, negans, verum, falsum: sed etiam res & nomina simplicia. *Affirmatio quidem & negatio,*

negatio, quæ sumitur è partium compositione & distractione, solius est enunciati. Ac hæc affirmatio & negatio nihil aliud est quàm partium, videlicet antecedentis & consequentis, compositio, ut: si dies est, lucet: & divisio, ut: non, si dies est, lucet. Sed est præterea affirmatio & negatio simplicium, (vulgò incomplexorum) quæ fit terminis affirmativis, qui non habent negationem præpositam, ut lucere: & negativis, qui habent negationem præpositam, ut: non lucere. De his affirmatis & negatis loquuntur philosophi, cum habitum, privationi oppositum, vocant rem positivam, vel affirmatam, ut: videns. Privationem verò, ut aspectum non habens, tum, cum ei est aptus naturâ, negant esse meram seu puram putam negationem, qualis est, non videns. Et Physici peripatetici, cum ajunt: Quâdam mutationem esse ex affirmatione in affirmationem, ut ex albo in nigrum: Quandam ex affirmatione in negationem, ut ex albo in non album: Quandam ex negatione in affirmationem, ut ex non albo in nigrum. Laudo hic testem ipsum Aristotelem, qui contradicentes terminos vocat affirmationem & negationem: Earum, inquit, mutationum, quæ in ἀντιθέσει, id est, contradictione sunt, ἢ φάσις καὶ ἢ ἀπόφασις πύλας, affirmatio & negatio

Res positiva est, quæ aliquid est verè positivè in natura, ut scientia.

6. Physic ult.
Ens affirmatio: Non ens negatio est.

q. Physic.

tio terminus est: generationis quidem, Ens: Interitus, non Ens. Idem alibi: Quatuor, inquit, modis mutatur quod mutari potest: Aut ex subjecto in subjectum, aut ex non subjecto in non subjectum: aut ex non subjecto in subjectum: aut ex subjecto in non subjectum. Dico autem subjectum id quod affirmatione declaratur. Hic Aristoteles affirmationem intelligit, quæ nec verum nec falsum, axiomaticè seu secundum compositionem, id est, orationem affirmantem significet: sed vox sit sola seu unica, nullam negantem particulam habens adjunctam, quales sunt Ens, album, homo. Quia subjectum non est integra enunciatio: sed ejus tantum terminus antecedens. Itaq; etiam per Non subjectum negationem intelligit, qualis est non ens, non homo, non album. Habemus etiam nobiscum Scaligerum, qui quod Philosophus dicit, Affirmationem esse priorem negatione, ita accipit, ut formæ affirmationis, privationi negationis appellationem tribuat. Venio ad verum & falsum, quæ propriè ad Enunciatum non pertinent: nisi compositio & divisio, hoc est, oratio affirmans & negans, vera aut falsa intelligatur. Generaliorem igitur usum harum appellationum sic doceo: i. Id omne de quo differi potest, est verè aliquid, ut Terra, ens reale: vel res ficta,

Exerc. 61.
sect. 2.

ut Utopia, ens rationis. Quidni igitur quod
 re vera est, verum: quod non est, falsum quid
 dicam? 2. Res quodammodo causa est cur
 vera sit oratio, ait Aristoteles: & οἱ λόγοι διη-
 δῆς ὅσπερ τὰ πράγματα. Hic res dicuntur verae,
 five sint verae simpliciter, five ex nostra hy-
 pothesi. Et quidem comparantur oratio &
 res in uno tertio, videlicet veritate. Veritas
 igitur non est solius enunciationis. Idem in
 Metaphys. Falsum dicitur alio modo, ut falsa
 res: alio, ut oratio falsa. Res falsa dicuntur
 aut quod ipsae non sint, aut quod species,
 quam gerunt, ejus non sint, quod est. Adhuc
 Plato non tantum orationem in veram &
 falsam dividit: sed etiam Nomen. Nomen
 verum ei est vera, commoda, & consentanea
 εἰκὼν seu effigies & imago rei, quam reprae-
 sentat. Falsum vero, quod rei naturam, quam
 nititur imitatione exprimere, non recte re-
 praesentat. Non possum, quin his etiam Sca-
 ligerum adjungam. Verum, hic inquit, est af-
 fectus entis simpliciter accepti & intellecti:
 aut est affectus orationis ex significatarum
 rerum convenientia. Idem etiam cum Car-
 dano falsum pro quolibet ficto accipit, cum
 explicat, falsa quomodo delectent. Ex his in-
 telligi potest, verum & falsum, affirmatum &
 negatum non tantum κατὰ συμπλοκὴν dictis,
 id est, propositionibus competere: sed ali-
 quando

Orationes il-
 militer verae
 sunt, ut res.

Lib. 4. ca. 29.

In Cratylō.

Sic quaedam
 pictura vera
 est, quaedam
 falsa.

Exerc. 307.
 sect. 72.

Alii dicunt
 veritas ma-
 terialiter est
 in re ipsa:
 formaliter
 in oratione.
 Exerc. 107.
 sect. II.

quando etiam rebus ac notionibus simplicibus: ac cadere in nuda & separata argumenta: & quando sæpe à Logicis dicitur, simplicibus notionibus non competere affirmationem aut negationem, intelligi asseverationem aut inficiationem: cum iidem dicunt, simplicibus notionibus non inesse veritatem aut falsitatem, intelligi veram seu falsam asseverationem, aut veram vel falsam negationem. Cum dicunt: Homo contrarium est affirmans, intelligi, quod termino finito, id est, sine negatione prolato, & rem vel actum aliquem certum & definitum significante, seu vocabulo affirmante exponitur: Ita denique cum non homo contrarium negans dicitur, intelligi, quod termino infinito, id est, cum negatione prolato exponitur. Quanquam hinc in genere dici potest negans, quod continet negationem: ac distingui ita, ut contineat negationem, modò simpliciter, actu, generaliter, explicitè: ut in contradictione: modò quadantenus, specialiter, potentiâ, implicitè, ut in privatione.

PROBLEMA XII.

An causa locus sit generalis?

Concl. affirmatè.

ARgumentum causæ ita generale est, ut non tantum realibus, sed etiam rationis
enti-

entibus, quæ res fictæ sunt, tribuatur. Itaque in Dialectica, ut arte generali, generaliter explicandum est. Nec causarum doctrina, vel Physicæ, vel alterius cujusdam disciplinæ propria censenda: etsi in Physicis speciale aliquid de iis docere licet, ut de principiis generationis, non verò cognitionis. Sed contra hanc veram asseverationem objici possunt argumenta eorum, qui negant res Mathematicas habere causas. Omnes causæ connexæ sunt aliquo modo cum motu, id quod definitiones singularum ostendunt. Res Mathematicæ sunt abstractæ à motu. Ergo abstractæ sunt ab omni genere causæ. Hæc conclusio confirmatur testimoniis Aristotelis, qui tertio Metaph. ait: In Mathematicis non esse finem seu bonum, & efficientem. Et secundo Phys. & sexto Metaph. Mathematicas res esse abjunctas à materia. Et Melanch. Mathematicum considerare quantitatem sine materia: In quantitate corpus significare magnitudinem distinctam à materia: & lineam mente cogitandam esse solum longitudinem à corporibus abstractam. Respondent quidam: Res Mathematicas habere principia & causas non essendi, sed cognoscendi. At ego non dubito affirmare, habere etiam principia essendi (ut cum illis loquar) logicè. Ac respondeo ad syllogismi

Object.

In Categoz.
Quant.

Responsio

minu-

minorem: Res Mathematicæ sunt abstractæ à motu, scilicet sensili & Physico: habent interim motum imaginarium, φαντασόν, intelligibilem. Ad testimonia: In Mathesi non est finis, scilicet talis qualis existit ex motu rerum Physicarum, ut etiam Archangelus interpretatur. Mathematicæ res abjunctæ sunt à materia, hoc est, actuali existentia, sed habent τὸ ἔξ νοητόν: abstractæ sunt à materia physica, non verò mathematica. Sic sua triangulo est materia, videlicet tres lineæ. Habent res mathematicæ causam efficientem, animū, qui abstrahendo eas format, & communes edit propositiones, ex quibus deducuntur ἀποδείξεις. Habent materiam & formā, quia habent partes è quibus constant. Habent deniq; finem, tum cognitionem, &, ut Simplicius statuit, præparationem mentis ad Theologicas contemplationes, tum praxin & usum artium mechanicarum. Hæc vel ex ipso Aristotele probari possunt. Initio 6. Metaph. ait: In scientia Mathematica sunt principia & causæ. In 2. Phys. In Mathematicis ipsum propter Quid, reducitur ad formam. In 2. post. Mathematicus demonstrat per causam materialem. Mathematicum autem uti genere efficientis hinc patet, quòd demonstrat aliquos duos angulos esse æquales duobus rectis, quia fiunt à linea recta cadente in
aliam

aliam lineam. Similiter ostendit aliquem an-
 gulum esse rectum, qui efficitur à linea recta
 perpendiculariter incidentē in aliam rectam.
 Mathesi finem tribuit Aristoteles lib. 13. c. 3.
 Qui dicunt Mathematicas scientias nihil
 de bono & pulcro dicere, falsum dicunt. Fi-
 nem intelligit Philosophus. Bonum enim &
 finis ei convertuntur. Sic ergo Aristotelem
 Aristoteli opponimus. Sed conciliationem
 ejus docti quidam viri petunt ex 2. Moral. ad
 Eudemum cap. 7. Immobilia, ut in Mathe-
 maticis non per se quidem principia appel-
 lantur, sed tantum ratione quadam & limi-
 tudine: quod ego dicerem, topicè seu logi-
 cè. Sic lineis convenit motus (produciuntur
 enim, secantur & concurrunt: hæc autem
 motus sunt) non quidem naturalis, &
 qui sub sensum subjectus est: sed logicus, &
 qui animo ac ratione cernitur. Ut igitur ad
 alia progrediamur, cum venit in disquisitio-
 nem: Definitiones & partitiones causarum
 cujus disciplinae sint? Disceptator & iudex
 quaestionis sit syllogismus hic: Cujus doctri-
 na generalis est, & in omni doctrina per-
 quam necessaria, id in arte generali genera-
 liter est explicandum. Doctrina causarum
 generalis est, & in omni doctrina perquam
 necessaria: ac Dialectica est ars omnium
 communissima & generalissima. In Diale-

Res Mathe-
 maticæ ha-
 bent quandã
 convenien-
 tiam cum
 naturalibus
 causis.

etica igitur omnino explicanda, non in Physica, &c.

PROBLEMA XIII.

An causa propriè definiti possit?

Negatur.

CUM domi meæ esset optimus & doctiss. vir Herm. Reinecherus, vice cotis functus varia ad logicorum scholas pertinentia in medium afferendo industriam meam exacuit. Inter cetera quæsitum hoc est; An causa possit definiti? De negante sententia conventum utrinque. Principia enim (ut iudicium nostrum Syllogisticum rudioribus ob oculos statuatur) definiti non possunt. Causa est principium. Causa igitur definiti nequit. Minor per se manifesta est. Propositio hinc patet: Definimus per notiora & priora. Principiis nihil est notius, nihil prius: intellectui enim primò in quavis re occurrunt. Ergo. Loquor autem de definitione maximè propria. Nam alioqui distinguendo rectè dici potest, principium non quidem definiti à priori, sed à posteriori. Sic causa definiti ex effecto. Hoc definitionis genus propriè & discriminis causa dicitur Descriptio. Cùm igitur natura principiorum non patiatur ea exactissima definitione explicari;

affe-

afferimus eorum ἀναγκαῖα vel hypotheses, descriptiones exactas vel minus exactas, & velut adumbrationes; veras tamen. De relatis etiam hoc rectè dicitur. Eorum esse de-
Conclusio
 scriptiones, non definitiones κλειστάς di-
Propos.
 ctas. Hæ enim constant notioribus & clario-
Assumpt.
 ribus, quàm est ipsum definitum. Jam verò
 in relatis nihil prius notitiâ, vel posterius:
 imò relata sunt simul natura; & quia sunt æ-
 què nota: & quia essentia eorum simul oritur
 & interit.

ΕΡΩΤΗΜΑ XIII.

*An sit Quinta Causarum ἀρχέτυπον seu
 exemplaris?*

Concluditur negatè.

IN quæstionem cadit causa exemplaris: ver-
Καθ' ὅτι ἡ
 bi causa, calopodium sutoris, vel idea cal-
est forma li-
 cei in mente sutoris, quo loco habenda sit?
gnei pedis.
 In qua explicanda non ero multus, cum hic
 veritas nō sit fita in abstruso. Non defuerunt,
 qui eam quintâ causam dicerent. Sed ii per-
 similes mihi videntur ei, qui quintam velit
 addere rotam currui. Videatur autem alicui
Object.
 Materialis esse causa, quòd ut ex hac res exi-
 stit, sic exemplar sit, ex quo aliquid facimus,
 teste Festo. Et Aristoteles in Metaphys. ajat:
 Ex domo immateriali (quæ est in mente ar-
 tificis) fieri materiata domum. Sed hiæ
 animad-

Responsio.

animadvertendum: Ex non semper esse notam materiæ, sed aliquando etiam efficientis & formæ: & cum domus immaterialis materia non sit, sed idea quædam ædificii futuri, quæ regit & iuvat architectum; idcirco causam *παράδειγματικὴν*, seu exemplarem, ut domum materiæ expertem; impressam cerebro artificis; ad causam efficientem rationalem, seu consilio agentem pertinere. Exemplar itaq; quod dicit Festus esse, ex quo aliquid facimus; interpretandum est, secundum quod aliquid facimus, & quod Aristoteles ait, ex domo immateriali fieri, accipiendum est, secundum domum materiale fieri, ut ex paradigmate ligneo, hoc est, ad instar lignei calcei fit calceus coriaceus. Sic Cicero ait, Ex arte dicere, scribere. Ex præceptis sapientum vivere. Ex legibus Rempub. optimè administrare, *πρό κατὰ*, id est, secundum præcepta, convenienter ac congruenter legibus. Neque verò cuiquam videri debet, formam illam, de qua hic disputamus, esse tertiam causarum, quæ rei exædificatio est, & *ἐντελέχεια*: formamq; rei in animo artificis, & causam formalem rei factæ, nihil differre. Ut enim archetypus ab imagine, sic illa ab hac differt. Formam rei in mente artificis est exemplar eorum, quæ in exteriori materia producit. Forma verò rei formatæ est imago

& est

& effectum prioris illius formæ exemplaris. Formam enim ab efficiente effici ac procreari, nihil absurdi habet. Forma caussarum tertia, est caussa *ἰσίας* seu interior, per quam formata res subsistit. *Ἐἰδὸς* verò seu exemplar seu forma, quæ exemplaris caussa dicitur, est *ἐπινοητική* seu mentis operantis: ideoq; extra rem factam, & *ἡρέσως* tantum caussa, eaq; adjuvans.

DISQUISITIO XV.

An Causa Sine qua non, ut loqui solemus, sit propriè causa?

Negatur.

CAUSA sine qua non, seu *ὡν ἢν ἀνδ*, ut loquitur Plato, nominantur ab eruditis ea quæ non sunt pars constituens effectum, nec agunt aliquid in efficiendo eo quod fit, sed ita adsunt ut sine ijs non fieret effectus. De hoc genere causæ quaeritur, an verè causa sit. Est autem non re, sed nomine tantum, & quasi causa, seu habet instar causæ, & propter similitudinem causa dicitur: ut fundamentum verè causa non est parietum, nec parietes tecti, & tamen nec paries sine fundamento, nec tectum sine pariete effici aut constare potest. Oculus est vera causa visionis: sed tamen visio non potest fieri sine me-

Causa sine qua non, nihil confert ad effectum seu emicentis,
& tamen ab agentibus separari nequit.

dio perspicuo & illuminato. Hoc igitur dicitur causa sine qua non visionis. Apertio valvarum est causa sine qua non sparsæ lucis in cubiculo. Lex est causa sine qua non justificationis, quatenus revelat peccatum, ut reddamur sitientiores justitiæ. Et ut in vulneris curatione remotio purulentæ materiæ causa est sine qua non curationis; (non enim potest curari vulnus, nisi pus removeatur) ita in vera ad Deum conversione agnitio peccati, & abjectio mali propositi, causa est sine qua non spiritualis sanationis, justificationis & regenerationis, antecedens hæc, ut sine ea fides nec existat, nec accendatur, nec retineatur. Cæterum utilitatem distinctionis causæ sine qua non à vera causa objectione Theologica ostendam. Deus nobis non est remissurus peccata, nisi & nos remiserimus, seu sine condonatione mutua offensarum proximo. Ergo mutua condonatio est causa seu meritum divinæ condonationis. Neganda est consecutio, Quia plus vel aliud est in consequente, quam ex antecedente potest inferri. Nam antecedens loquitur de causa sine qua non: consequens de vera causa condonationis. Nostra condonatio est causa sine qua Deus non ignoscit nobis: sicut Medicus non tollit morbum sine remotione puris in vulnere, (sine ea enim hoc

hoc non coalescit) nec tamen remotio puris est causa curationis propria, sed Natura & Medicus. Sic vera condonationis divine causa est Christus & ejus merita, propter quae Deus gratis ignoscit nobis per fidem. Sic Justificationis vera causa est Christi meritum seu gratuita misericordia, quam corda Spiritu sancto accensa fide apprehendunt. Sed quarat aliquis, cum causae sine quibus non sint *ἀνεργα* & *ἠεργήματα*, id est, otiosa & quieta, nihilque agant prorsus, ideoque verè causae non sint, quorsum hoc stolidum & fatuum genus referendum sit? Respondeo: ad *Adjuncta*, nisi fortè locum, sine quo nihil fieri potest, ad subjectum referre malis. Tempus est causa sine qua non motus, productionis, corruptionis rerum, id est, adjunctum inseparabile. Aristot. 1. & 6. Phys. Mori est in tempore, mortuum esse in puncto tempore. Et si autem mutatum esse non fit in tempore: fit tamen in aliquo, quod est temporis, hoc est, fit in momento temporis. Et logicus non accipit ita exquisitè tempus, ut physicus: sed significatione liberiore. Sed alicui locus videri objectio possit propria & vera causa rei. Nam à loco locata aliquo modo conservantur & perficiuntur: pisces conservantur & manent incolumes in suo loco: extra aquam moriuntur. Conservans locus est suum cujusque *ubi*, ait Scaliger. Cur grave appeteret ferri deorsum magis quam sursum, nisi in loco

Aristot. 4. de
caelo.
Aristot. 8. de
hist. anima-
lium cap. 28.
& 29.

inferiori esset vis aliqua perficiens? Leve mo-
vetur sursum, quia ille locus est perfectio le-
vis, in quantum leve. Pro varietate locorum
variant animantium generationes, magnitu-
do, figura, mores. Averroës 4. de cælo ait:
Locum esse perfectionē locati. Quin etiam
audet dicere, Ignem esse imperfectum, &
quasi æquivocè ignem extra suum locum.
Quid? quòd in corpore humano, si membrū
ex suo loco dimoveatur aliò, (dislocationem
vocant) perit. Et Porphyrius patriam seu lo-
cum facit generationis principium.

In cap. de
genere.

Respondeo, Hæc efficacitas quæ loco tri-
buitur, non est loci per se, seu quatenus locus
est, videlicet spatium vel superficies: sed est
qualitatum, quæ adjunctæ sunt locis, & cor-
porum, quæ res locatas ambiunt. Sic pisces
servantur in aqua: homines in aëre. Locus
suus perficit meteora, metalla, animalia: quia
virtus cœlestis, quæ transmittitur ad regenda
& conservanda corpora sublunaria, per lo-
cum ad locatum transfunditur.

PROBLEMA XVI.

*An Causarum divisio in Externas & In-
ternas vera sit?*

Affirmatur.

CAUSARUM aliæ sunt priores, ut Effici-
ens & Materia: aliæ posteriores, ut For-
ma &

ma & Finis. Ex his externæ sunt Efficiens & Finis. Internæ, Materia & Forma. Internæ sunt partes rei constitutæ, seu ipsa rei essentia: ideoq; causæ *solas* vocantur ab Aristotele. Externæ non ingrediuntur essentiam rei, ut architectus non est pars sui ædificii, & finis calcei non est pars calcei, finis hominis non est pars essentiæ hominis. Sed exploremus machinas, quibus hæc distinctio convelli posse videtur.

Primum: Quædam efficientia sunt externa, ut *περιταρκτική*, quæ interiorē irritant. Sic Medici externas causas morborum vocant, quæ non hærent in corpore, Quædam sunt Interna, ut *ενήσμενα*, quæ sunt interiores dispositiones ab externis causis irritatæ: ut bilis in toto corpore exulcerans, & corrupta factaq; acrior ac venenatior, est interior causa dysentericæ. Si igitur quædam causæ efficientes sunt internæ, distinctio proposita non est semper vera.

Resp. Indistincta pariunt confusionem, confusio errorem. Distinguo igitur: Omnis Efficiens est externa respectu essentiæ effecti, cujus pars non est. Interim quædam efficiens interna est, quædam externa respectu loci rei effectæ. Sic frigus circumstantans potest esse morbi externa causa, quia extra corpus est, ut externum adjun-

1. Objeçtio.

Externum dicitur alicui aut ratione essentiæ, aut ratione loci & subjecti.

ctum non inhæret subjecto. Fomes verò qui in corpore est, ut internum adjunctum in subjecto, morbi causa interna est. Sed & frigus circumstans & interior fomes aut putredo morbi causa externa est: quia ita extra morbum est, ut non sit pars & essentia ejus.

Objectio 2. Secundò. Finis alius est externus, alius internus, ut: Mathematicæ finis internus est cognitio veritatis. Externus est usus artium mechanicarum. Ergo.

Respons. Resp. Eadem est solutio cum priore. Internus hic finis dicitur, qui hæret in intellectu, & hunc perficit. Externus, qui est in alia re quàm mente. Uterq; autem est externus hoc sensu, quòd non sit pars essentiæ matheseos.

a) Ut vinum
bibere pro-
pter nutri-
tionem.

b) Ut bibere
propter e-
brietatem.
3. Object.

Deinde internus finis etiam interdum accipitur *a* pro proprio & vernaculo, externus pro *b* improprio & accidentario.

Tertiò. Finis ingreditur aliquando rationem essentiæ. Ergo. Resp. cum Scalig. Finem nunquam ingredi *λόγον ὁσίως*, seu rationem, ut loquuntur, essendi: nisi quando cum forma idem est, seu est finis formalis, à quo re non differt forma finalis. Sic forma naturalis est finis, qui per generationem acquiritur: forma domus est finis, cujus gratia architectus materiam comparavit. Quòd hic finis est pars rei, inde est, quòd talis finis (dicitur fi-
nis

nis & cuius ab Aristotele) à forma rei ipsa nunquam separatur, imò est ipsa forma. At finis domus, qui est custodia rerum, & tutela domini adversus quaslibet injurias externas (dicitur finis ϕ cui) manet extra essentiam domus.

Quartò. Materia Cœnæ sacræ externa est ^{4. Object.} panis & vinum : interna corpus & sanguis Domini. Ergo. Resp. Elenchus hîc est ambigui. Panis dicitur materies externa, quòd sit cibus corporalis, & sub externos sensus cadat. Corpus dicitur materies interna, quòd sit cibus spiritualis, & non expositum externis nostris sensibus, sed interiore oculo mentis tantum cernatur : non quidem invisibile essentialiter in pane delitescens, carnaliterve subsistens (ut ratio humana in pane corpusculum quoddã imaginari solet) sed aspectabile illud, quod pro nobis crucifixũ, & nunc à beatis in cœlo adoratur, homini interno seu animo fide prædito præsens. Interim & panis & corpus Domini, & vinum & sanguis Domini, sunt materia epuli illius interna, quia sunt ejus pars essentialis.

Quintò. Christus in sacrosancta Cœna est ^{5. Object.} & hospes, & cibus. Est igitur & efficiens & materialis causa Cœnæ. Proinde efficiens aliquando est causa rei interna. Responderi potest dupliciter : 1. Quia Cœna est actio mysti- ^{Respon.}
ca, in-

ca, instituta ab omnipotente & omnifapiente Deo, exemplum hoc singulare est, quod non evertit regulam, seu τὸ ἰσόλογ. Et unum individuum nō corrumpit universale. 2. Dominus noster Jesus Christus, quatenus cœnæ efficiens est, ratione totius personæ, quæ θεῖον ἄνθρωπον est & ἀνθρώπου θεοῦ, externa Cœnæ causa est. Quatenus verò est Cœnæ materia, ratione nimirum & respectu carnis & sanguinis sui, est interna causa Cœnæ.

¶ Object.

Respons.

Postremò. Forma, ut quibusdam placet, alia est exterior, alia interior. Non igitur semper in causis internis numerari potest. Resp. Et hic exterior dicitur, quæ sensui subjicitur: Interior, quæ animo comprehenditur. Utraque autem nihilominus interna est, quatenus ἀχωρίστως in re inesse intelligitur.

PROBLEMA XVII,

An universalis sit Regula: Cessante causa, cessat effectum?

Respondetur per distinctionem.

In Lyfide,

APUD Platonem exstat vulgatus Canon: Αἰτίας ἀπολομένης, ἀδύνατόν περὶ αὐτῆς εἶναι τὸ ἐκείνο εἶναι ἢ ὡς αὐτῆς αἰτία, id est: Sublata causa, fieri non potest, ut porro sit illud, cuius erat ipsa causa. De hujus Canonis veritate quaeritur. Sic igitur respondeo: Si spectetur relatio &

tio & mutua affectio inter causam & effectum, semper & posita causa ponitur effectum, & remota causa removetur effectum. Relata enim mutuò se ponunt & perimunt. Octavius cum pater est, habet filium: cum non erat pater, non habebat filium. Sin spectentur res subjectæ causis & effectis, distinguo. Effectum accipitur modò pro ἐνέργεια, id est, actione efficientis. Et tùm verè dicitur: Cessante causa, cessat effectus: seu effectus causa deficiente perit. Modò accipitur ἀντὶ ἐνέργημα, id est, pro opere ipso, quod antea causa effecit. At tùm sublata causa, effectum non necessariò & universaliter semperque tollitur ac perimitur. Quid enim obstat, quò minus opifrice extincto perduret opificium, & patre mortuo vivat filius? sicut perire & tolli potest effectum, manente causa: ut perire potest mundus, Deo conditore nihilominus permanente.

Sublata causa, tollitur effectus.

Sublata causa, non tollitur effectus.

PROBLEMA XVIII.

An vera sit Regula: Qualis causa, talis effectus. Et qualis effectus, talis causa?

TOPICA hæc Regula sæpè fallit. Nam multa efficientia sunt, quæ non sunt univoca (ita loquuntur Philosophi) necessariò cum effectu. Deus æternus, infinitus, immensus,

mensus, omnipotens est: at mundus & homo minimè. Nec qualis effectus, talis semper est causa. An tu, inquit Scaliger contra Card. quia à motu calorem ducis, motum dices calidum? An Deum corruptibilem dices, propterea quòd corruptibilem causa est? Elementa neque vivunt neque sentiunt: quæ exiis composita sunt, partim vivunt, ut stirps, partim præterea sentiunt, ut animalia: partim non vivunt, ut meteora. Quòd autem ex elementis, quamvis sensu destitutis, res quædam existunt quæ sentiunt, ejus rei causas reddunt Physici, è quibus una est motus: hoc est, etsi prima elementa non sentiant: propter multas tamen variasque mutationes & alterationes fit, ut animalia tandem vim sentiendi acquirant. Sed aliena agamus.

PROBLEMA XIX.

An causa efficiens semper τῷ χρόνῳ, id est, tempore sit ante rem effectam?

Concluditur negatè.

CERTISSIMUM est ἀξίωμα: Omnis causa est prior effecto naturâ, ut: Sol naturæ ordine prior est sparsione radiorum: etsi causa & effectum tempore simul esse possint, quod eodem exemplo ostenditur. Et quidem

mate-

materia rei semper præcedit rem tempore.
Sed speciatim nunc quæritur de Efficiente,
an semper sit ante rem effectam.

Respond. De non continente, id est, quæ
non est conjuncta cum effectu, verum est,
quòd semper sit ante effectum. Continens
verò causa seu *συνεκτικὴ* semper conjuncta est
cum effectu, seu nullo tempore incomitatū
relinquit id, cujus est causa, seu neq; præsen-
ti, neq; præterito, neq; futuro tempore de-
serit effectum suum. Ac dicitur continens
seu Synecticon, quòd contineat & conserve
effectum, vel quòd causæ & effecti tempora
sint continuata immediatè. Videris Arist.
post. Anal. libr. 2. c. 10. Unde & *ὁμῶρον* dici-
tur. *Ὁμῶρα* autem sunt illa, quæ sunt simul
ἄνωσι ortu & *χρόνω*, quæ etiam commodè di-
cuntur *ὁμῶρα*: ut Eclipsis & causa eclipseos.
Etsi enim causa eclipseos lunæ sit prior natu-
rà ipsa Eclipsi lunæ: tamē eo tempore, quo fit
eclipsis, est simul causa eclipseos: (hoc est,
cùm luna orbatu luce illa, quã à Sole murua-
tur, simul quoq; *κατὰ διάυλην* terra inter So-
lem & Lunã interjicitur) cùm existit eclipsis,
simul quoq; existit causa eclipseos: cùm fu-
tura est eclipsis, simul quoq; futura est ejus
causa. Cùm fit vacuitas ab omni calore dif-
fundente, glacies fit: cùm fuit seu existit va-
cuitas illa, fuit seu existit glacies: cùm erit illa

Eclipsis ori-
tur & definit
cum causa
tua, quæ est
συνεκτικὴ

vacui-

vacuitas, glacies erit. Causſa igitur glaciei nātura quidem prior eſt glacie, ſed cum glacie ſimul tempore eſt. Glacies durat perdurante cauſſa ſua: non durat, cum cauſſa tollitur. De hac cauſſa intelligendum, quod Jul. Scaliger ait: Cauſſa immediata protinus cohæret cum effectu. Sic in Medica arte: Continens ſeu conjuncta cauſſa definitur, qua præſente ad eſt morbus; & qua remota remouetur morbus. Pleuritis eſt Synecticon ejus febris quæ accedit. Calculus veſicæ eſt Synecticon, & cauſſa conſummata obſtructionis ſeu impeditæ urinæ, qui morbus non niſi illo remoto delinit. Cauſſa febris putridæ non continens *προκαταρκτική*, ſeu externa, ſunt aquilones & frigora conſtringentia, itemq; balnearum aſtringentium uſus. Non continentes *προηγυμέναι*, id eſt, antecedentes internæ cauſſæ ſunt cutis aſtrictio, & prohibita tranſpiratio. Continens cauſſa eſt putredo humoris accenſa in venis. Hic continens & proxima cauſſa ſimul eſt cum morbo effectu. Inſeparabili illa cauſſa poſita ad eſt morbus, aucta augetur, vigente viget, creſcente creſcit, ceſſante ceſſat. Cauſſa verò non continens, ut externa, tempore prior eſt morbo procreato. Nec quicquam obſtat axioma: *ἀμα τὸ αἴτιον κ, ἔαίτιον*, Simul ſunt cauſſa, & id cuius eſt cauſſa. Simul enim eſt cauſſa cum ſuo effectu, quod ad aſguendi

Conjuncta
cauſſa agit
immediate.

Medici diui
dunt cauſſas
morbi in ex
ternas & in
ternas: Inter
nas ſubdi
dunt in ante
cedentes ſeu
mediatas; &
conjunctas
ſeu imme
diatas.

z. Object.

Reſponſ.

guendi affectionem attinet. Nec officit no-^{2. Objecto}
 bis Avicenna, qui quasdam causas conjun-
 ctas separari à suis effectis posse ait: ut humor
 acris & mordax in dysenteria etsi excretus
 fuerit; effectus tamen manet. Nos enim lo-^{Responsio}
 quimur de ea causa, quæ græcis proprie &
 verè *συνεχτική* dicitur: Ea est inseparabilis ab
 effecto, ut ventositas à colica. Sed de superio-^{3. Object. ex}
 re exemplo objici potest: Si putredo causa definitione
 esset conjuncta febris putridæ: remota pu- continentis
 tredine, calor quoq; febrilis removeretur. At causa sum-
 hoc non fit. Nam refrigeratio ultima in cu- pta.
 ratione Medici operatio necessaria est. Ergo
 putredo non est causa conjuncta putridæ fe-
 bris. Neganda est hic consecutio: plus enim
 est in consecutione quàm in præmiss. Pro-
 positio loquitur de calore febrili generatim.
 Conclusio de febre putrida. Itaq; sic inferen-
 dum erat: Si putredo esset causa conjuncta
 febris putridæ, remota putredine febris quo-
 que putrida cessaret. At hoc non fit. Ergo pu-
 tredine non est causa conjuncta putridæ fe-
 bris. At hic neganda est assumptio. Nam pu-
 trescente humore sublato, febris putrida de-
 sinit: etsi calor aliquis manet. Putredo enim
 ut non cujusvis febris causa est: ita abiens
 non quemvis calorem statim secum tollit,
 sed eum tantum, cujus vera propriaque
 causa est. Sed hæc, quæ ad Medicorum

Scholas pertinent *ὡς ἐν ἀπέδω*, à nobis dictæ sunt.

PROBLEMA XX.

*An per se caussa possit dividi in spontaneam
& naturalem?*

JULIUS Scaliger adversus Card. Exer. 77. & alibi, 7° Sponte etiam rebus, quarum nulla est voluntas & electio, tribuentem animadvertit, nihil illud aliud esse, quàm voluntariè & libenter; quòd hoc adverbium è sponsionibus natum sit (teste Varrone:) Sponsiones autem omnes sint voluntariæ. Eò accedit, quòd actiones spontaneas Ethicus tantùm tribuit voluntati. Hæc si vera sunt, divisio, de qua quæritur, admitti poterit. Sed ego omnino statuo: Sponte ab optimis quibusq; Latinis veteribus & recentioribus non tantùm studio, voluntate, judicioq; : sed etiam natura agentibus tribui. Id quod exemplis fiet testatius. Cic de Nat. deor. Ignis per se ipse ac sua sponte movetur. Hic sponte sua & per se ipse, idè sunt: nec sua Sponte significat voluntate, sed, ut idem loquitur Cicero, illud explicans, suapte vi & natura. Virgilianum est:

Sponte sua Sandyx pascentes vestiet agnos.

Columella hoc est libro de arborib. Placeat, sicut Virgilio, nobis quoque duo esse genera surculorum, quorum alterum sua sponte gigni-

gnitur, alterum cura mortalium procedit. Idem lib. 9. c. 4. de re rust. Est, inquit, fativa cytisus, & altera suæ spontis. Sic Matthiolus in lib. de plantis: Rosmarinum coronarium nascitur sponte nonnullis in regionibus, id est, à se, non fata, von jm selbst. Etsi autem prima origine Sponte significare voluntate & lubens, & spontaneum (quæ vox nova esse videtur) voluntarium esse concedam: hoc tamen nihil prohibet, quò minus etiam generalior significatio vocis probanda & recipienda sit, quæ & voluntario & naturali convenit; seu idem est, quod *à π' εαυτῆ*, id est, à seipso, sive verè sit à seipso, sive ita videatur; ut interdum Græcum *αὐτόματῶ* & *αὐτομάτως*. Sic res aliqua dicitur *αὐτόματῶ γίγνεται*, id est, vi sua, seu sua natura oritur. Sic Demostheni *αὐτόματῶ δάνατῶ* est naturalis, vi naturæ obveniens; non *ἐκύσιτῶ*, ἢ *αὐδαίρετῶ*, non accersita voluntate. Sic machina horaria dicitur *αὐτόματον*, quòd sponte seu à seipsa moveri videatur; cum re vera motus ejus non proficiscatur ab interna causa, hoc est, neq; à natura, neque à voluntate; (neutrum enim horum horologio inest) ideoq; propriè neque sit naturalis, neque voluntarius; sed existat ab externo principio, seu sit violentus, & externa aliqua impulsione effectus.

Spontaneū
est voluntari-
um vel natu-
rale.
Sponte est
voluntate
vel natura

PROBLEMA XXI.

*An efficiens dividenda sit in cogentem & coactam:
item an Efficiens per se triplex sit: Agens naturā,
consilio, coactione?*

ET si agenti vi externa, seu necessitati coactionis opponi possit cogens, ut motæ opponitur movens, seu impulsæ impellens; tamen cum causâ cogens agat per se, coacta verò per accidens; prior illa sub modis agentium φυσικῶν ἢ πειρασματικῶν continetur: & neque in distinctione causæ per se, neq; in distinctione causæ per accidēs membrum facit. Naturale enim agens aliâs agit cogendo, aliâs non cogendo. Πειρασματικὸν agens efficit interdum cogendo, interdum sine coactione. Ita coacta causâ agit modò cogente natura, modò cogente voluntate. Venti incumbentes mari sua natura efficiunt tempestatem, & cogunt navigantes ad mutationem cursus, hoc est, deferunt eos, quò non volunt. Tyrannus est causâ voluntaria sacrificii Idololatrici, ad quod cogit Christianum. Aqua denique calefacit impulsu ignis.

Object. Verùm inquis: Effectum aut est naturale, aut voluntarium, aut neutrum, id est, neque naturale, neq; voluntarium, sed violentum. Nam voluntarium opponitur & violento, & naturali. Et necessarium duplex est: Unum, quod opponitur violento; alterum, quod vo-

lunt

luntario, seu ei quod sponte seu ultrò fit. Exemplum suppeditat nobis Ethica. Naturales sunt nobis virtutes (quodammodo) quia non sunt nobis quid violentum, & contra naturam; cùm sint in nobis *δυνάμεις*, quarum adminiculo possumus acquirere virtutem. Nec sunt nobis naturales (simpliciter) virtutes, quia sunt voluntariæ, seu proficiscuntur à voluntate, & fiunt illarum actiones *ἐν τοῦ ἀποδείξεως*, id est, per electionem. Ergo & efficiens aut naturalis est, aut voluntaria, aut cogens. Valet consecutio, quia relatorum eadem est disciplina. At ego respondeo: 1. Con-

Respons.

clusionem esse *ἀνυπέροσον*. Si enim effectum est causæ per se, ut naturæ, vel intellectus & voluntatis; vel causæ per accidens, ut agentis necessitate coactionis, sequetur hoc: Efficiens agere vel per se, ut natura, aut intellectu & voluntate: vel per accidens, ut coactè. Rectissimum enim est efficientis (ut & effecti) modos secundum principia interna & externa *ἀντιδιαφεύδου*, (id est, contradistingui) & his suas, illis item suas partes subjici. Si, inquam, est effectum aliquod violentum, id est, non sua, sed externa vi agentis, hoc est, coacti: erit causa aliqua externâ vi agens, hoc est, coacta. Ergo ex divisione illa effecti sequitur, efficientem esse naturalem vel voluntariam, vel coactam, non verò cogentem:

etsi per consequentiam sequitur, esse quamdam causam cogentē, ut & est quoddam effectum cogentis: sed effectum hoc effectū causæ per se est, ut causæ cogens per se est vel naturalis, vel voluntaria. Etsi enim effectum aliquod nec à mea natura, nec à mea voluntate per se productum est: tamen ab alia causâ naturali vel voluntaria per se produci potuit, vim mihi inferente. Deinde cum unum & idem sit effectum cogentis & coactæ causæ, quatenus effectum cogentis est, pertinet ad naturale vel voluntarium agens, & neutri opponitur: ideoq; relatè contrarium est causæ per se. Quatenus verò est effectū coactæ causæ, pertinet ad effectum per accidens, ut species ad genus: itaq; relatè opponitur causæ per accidens. Ad hæc voluntarium opponitur nō tantum violento & naturali, sed etiam fortuito. Et naturale tum voluntario, tum violento, tum etiam fortuito. Itaq; causæ per accidens non tantum est agens necessitate, sed etiam efficiens fortunâ.

 PROBLEMA XXII.

*An efficiens per se rectè dividatur in Naturalem
& Contingentem?*

Negatur.

RATIONES negationis hæ sunt: 1. Quia
contingenter & per accidens sæpe pro
eodem

eodem accipiuntur. 2. Quia effectum aliquod
 propriè contingens dicitur, non verò causa.
 Dicendum igitur erat: Efficiens per se est na-
 turalis seu natura agens, vel agens cōtingen-
 ter. Sed ne sic quidem probaverim, divisio-
 nem. Nam ut prius, sic & posterius mem-
 brum principii insiti appellationem habere
 debet. Fons autem seu principium agendi
 non est contingens; sed voluntas vel ele-
 ctio ipsa, cujus circumstantia quædam est cō-
 tingentia: ut princeps volens cras venabi-
 tur, & quidem contingenter. Adde, quòd vi-
 detur impropriè Deo tribui contingens; ut
 dicendus sit Deus condidisse mundum non
 contingenter, sed liberè, (quanquam hoc in
 præsentia non excutio.) Atque sic divino illi
 agenti distinctio illa non conveniet. Itaque
 peccabit angustia. Quid? quòd ne naturali
 quidem semper opponitur contingens; sed
 cum illo concurrat in uno eodemq; effecto:
 ut, cras fulgurabit, tonabit, & naturaliter &
 contingenter.

 PROBLEMA XXIII.

*An efficiens per se rectè dividatur in Naturalem
 & Non naturalem?*

Negatur.

QUIDAM, cujus nomē prudens omitto,
 hanc divisionem nihil habere incom-
 modi

G 4 modi

modi putat. Sed quia infinitum nomen vagum est, & negatio scientiam propriè non facit, & affirmatum vocabulum hic in promptu est; non approbanda videtur. Nec est, quòd quis putet, dividi posse in naturalem & præternaturalem. Si enim virtus non est nobis insita à natura (quia habitus virtutis acquiritur:) nec etiam in nobis est præternaturam (quia habemus naturalem ad eam aptitudinem:) & tamen effectum alicujus causæ per se est, videlicet consuetudinis, seu frequentium operationum, quæ fiunt per electionem à voluntate proficiscentem. Manifestum evadit, in distinctione efficientis per se, naturali opponendum secundum electionem agens; & præter ac contra naturam agens referendum ad causam per accidens, quæ causæ per se opposita est.

Arist. i. cap.
2. Ethic.

PROBLEMA XXIII.

*An efficientis divisio per se & per accidens sit
immediata?*

Affirmatur.

VETERIS Academiæ parens, & alter profanæ Philosophiæ coryphæus Plato eleganter: Ἀπορία ὑποείαν ἐμποιεῖ, id est: Dubitatio rerum copiam seu promptam cognitionem affert. Dubitationem enim sequitur

tur quæstio. Quæstiones autem sic solent esse notæ & indicia dubitationis aut ignorantia; ut tamen etiam sint veluti anteambulationes quidam cognitionis. Nam ad rationis tribunal vocatæ disceptantur, considerantur, dijudicantur. In quæstionem itaq; vocabimus quod docetur: Efficientem causam efficere aut per se, aut per accidens. *Περίπτωσης* seu occasio & dubitandi & cognoscendi est, quod verbum Dei est organon conversionis hominum ad Deum. Organon autem reducitur ad causam efficientem, ait Scaliger. Verbum igitur Dei reducetur ad efficientem. Ergo (si integra est distinctio) ad eff. per se vel per accidens. Si per se causa est, aget insita vi vel naturæ vel rationis. Non illud; quia necessitate physica, seu latente virtute naturali non agit, ut herba. Non hoc; quia rationis & consilii expertus est. Si per accidens; aget facultate externa, coactionis nimirum necessitate, vel fortuna. Neutrum dici potest. Nec enim vi Magica, aut Dei aliúve causæ transnaturalis coactione, nec casu fortuito vel homines convertuntur. Videtur igitur aliquid medium esse inter causam per se, & per accidens. Sed solutio, *αρχή* cognitionis, hæc est: Distinctionem hanc efficientis exemplo Verbi Dei non labefactari. Verbum enim Dei non est efficax, non est conversionis cau-

sa, quâ dicitur, & est sonus evanescens: sed qua accipitur & consideratur. Verbum igitur auditum, lectum, meditarum: seu Verbi auditio, lectio, cogitatio, quæ mentis & voluntatis est, & causa novitatis spiritualis instrumentalis, & medium efficaciam filii Dei, & S. sancti, ad efficientem rationalem seu consilio agentem attinens,

PROBLEMA XXV.

Utrum *Habitus, verbi gratia, ars, sit referendus ad Causam efficientem, Naturalem, an Consilio agentem?*

Diu me torfit, & suspensum quasi tenuit hoc *ζήτημα*. *Habitus enim, ut ars, videtur neq; naturam habere, neq; ἀεὶ αἰετοῦ.* Ars autem multa efficit, seu multa sunt artificiosa effecta. Itaque videtur medium esse aliquod inter agens consilio & natura, quod neutrum horum sit, & dicendum Causam efficientem per se esse vel Naturalem, vel Rationalem, vel Artificialem. Neq; enim ars est causa per accidens eorum quæ producit, sed causa per se. Potest etiam alicui in mentem venire, artem referendum ad Naturale agens, quod naturam semper velimitari, vel adjuvare, vel perficere nitatur. Ego re diu multumque *ἀνω ἔχρησ* versata, tandem statuo: **Habi-**

*Arist. 2. Phys.
ἐν τῷ 1^ο μί-
μηθ' ἢ τῷ
φύσει.
ἐν τῷ 1^ο μί-*

Habitu, ut artem, referendum ad efficien- rit: Ergo bene differit.
tem consilio. Est enim habitus qualitas a- Est ab efficien-
nima ad agendum secundum rectam ratio- ente habitu,
nem. Et ars Platoni in Gorgia est *ῥητορικὴ* Bene seu arti-
ἢ τεχνικὴ seu *παρὰ λόγον ῥητορικὴν ἔχουσα* & ficiosè dis-
βλῆτις, id est, ratio quædam seu via cum ra- ferit: Ergo
tione conjuncta, quæ certo consilio ad opti- Dialecticam
mum finem refertur. Et quibus arte aliquid didicit. Est
facere propositum est, voluntate ii & ratio- ab effectu ha-
ne faciunt. bitus seu arti-
ficioro.

Duo hinc possunt nobis occurrere: 1. Consilio 1. Objectio,
agens, est inconstans seu instabilis causa. Ars
autem est constans, quia certis & perpetuis
constat præceptis. Ergo non potest adaptari
efficienti consilio. Resp. major non est neces-
saria. Deus est agens voluntarium: & tamen
non est inconstans causa. Et homo habitu suo
potest constanter agere: ita tamen, ut liberè
agat, & non semper specialia ejus effecta sint
eadem. Ad min. Ars, quod ad *θεωρίαν* seu præ-
cepta, est constans: sed quod ad *πραξίν* atti-
net, est varia, & non uniuersimodi.

2. Ars etsi mente & ratione utitur: non ta- 2. Objectio,
men consulit (*ὁ βουλόμενος*) nec deliberat. Seu
De his consilium est, quorum ars non est. 2. Ad Theophr.
Phys. Arist. cap. 8. & 1. libr. Rhetoricorum:
Ars enim omnis præceptis generalibus &
veris constat, quæ artificem regunt. Gram-
maticus cum teneat artem purè loquendi,
non

non deliberat secum, quemadmodum, id est, emendatè, an non, scripturus sit. Sartor non deliberat, an debeat vestem conficere ex panno. Ars igitur ad Efficiens iudicio reduci non potest.

Responsio.

Resp. 1. per distinctionem Consilii politici & ejus quod proprium est cujusq; artis. Artifex forensi quidem & civili more non consultat: sed sine consilio tamen & iudicio artis nihil efficit: è regulis artis suæ iudicat quod agit: secus, non artificiosè, sed temerè ageret.

2. Distinguo inter artes fabriles, & alias. Quòd Aristoteles ait: Artem non consultare, accipiendum est de artibus fabrilibus duntaxat, ut: Sutoria, textoria, architectura. Nam Medicus sanè consultat, quod pharmacum, & quantum propinare debeat ægroto. Et tamen licèt fabriles & manuariæ illæ artes, ut quæ suunt, texunt, ædificant, non consultant de materia ex qua: consultant tamè aliquando de forma materie inducenda. Itaq; quòd ars non utatur consultatione & deliberatione, id Aristoteles rectè in Ethicis libr. 3. restringens: In artibus, inquit, ac scientiis iis, quæ exquisitæ sunt, & se ipsa contentæ, consilium non est: ut, in literis scribendis nulla nobis, quemadmodum scribendum sit, dubitatio occurrit. In iis verò quæ nostra opera effici solent, nec semper eodem modo eveniunt,

aiunt, consultamus: ut, de rebus ad medicinam spectantibus, &c. Sed sapius in deliberationem cadunt ea, quæ ab artibus, quàm quæ à scientiis proficiſcuntur, propterea quòd magis ea nobis veniunt in dubium. Haftenus Aristoteles. Accedit huc Simplicius, qui Artes, inquit, quæ in conjectura positæ sunt (propter eventum incertum: nam alioqui eæ etiam quibusdam præceptis universis constant) consilio utuntur. 3. Distinguo inter Generale & Speciale: Medicus, verbi causa, de generalibus præceptis, quale est: Contraria contrariis curanda sunt, non consultat. At interim sæpè consultat, quid facto opus sit, quod pharmacum magis expediat, quod minus.

Verùm objicias, hoc esse prudentiæ, non 3. Object.
 artis. Resp. Hæc prudentia non est expertis artis, & ab arte pendet, nec ars est sine prudentia, cum *αὐτῆς* ejus suscipitur. Præterea obji- 4. Objectio.
 ci potest: Si ars idèd refertur ad agens consilio, quòd artifex ita agit: natura quoq; referenda erit ad efficiens judicio, quippe quæ agat ex providentia seu consilio Dei sapientissimo. Sed naturam nemo refert propterea ad efficiens agens consilio. Ergo. Resp. Est dispar ratio: Nam ars est habitus internus, seu animi, & forma artificis. Itaq; ad agens *τῆ βουλῆ* referri potest. Providentia verò extra naturam

ram est, & agentis naturalis *βίαις*. Itaque voluntario agenti Natura, rationis experts, non subicitur.

ΜΕΛΕΤΗΜΑ XXVI.

De causa Fortuita Ubi queritur, an Fortuna sit causa per accidens?

Conclusio Negativa.

DUBITARE (hoc est, quærere de dubiis) propè est scire, ait Aristoteles. Neq; hoc quidem ab re. Quæsitores enim aliquis, & commodus dubitator latentes & quasi consopitos animorum suscitatur igniculos, illisque sæpe ad collustrandam veritatis faciem profomite utitur. Id sane evenit mihi in Logicorum & Physicorum commentationibus de fortuna. Peripatetici Doctores magno numero fossionem susceptam agri colendi gratia, si ea thesaurum reperit, reptionis hujus causam per accidens & fortunam esse pronunciant. Si quis eat in forû gratia emendi, & incidat in debitorem, à quo recipit pecuniam, itio illa dicitur esse fortuna solutionis, & solutio seu pecuniæ receptio, effectus fortuitus. Sic piscatio, quæ est directa ad capiendum extrahendumq; pisces actio, cum tripodem aureum pro pisce extrahit, causa est extracti tripodis per accidens, & fortuna

Aristo.

Aristoteli: quippe qui Fortunam & casum nominet causas per accidens eorum eventuum, qui neque provisi sunt aut cogitati, neque ordinati, & quorum causam non est suscepta actio.

Hic ergo non inutilis offertur nobis ἀποεία, An verè, philosophicè, & latinè græcè Voluntas piscatorum, seu ipsa actio, videlicet ipsa piscatio, dicatur Fortuna ab Aristotele?

Negandum hoc mihi videtur. Nam Fortuna est vel causa per se, vel eventus: nunquam verò causa per accidens. Probationes in promptu sunt hæ: 1. Causa qua per accidens causa eventus alicujus à nobis affertur, non est quiddam incertum, dubium humano iudicio, ambiguum: ut piscatio capiendorum piscium causam instituta, cum causa est aurei tripodis capti, in sensus incurrit. At fortuna est ἀβέβαιος & ἀδιηλός ἀνθρώπων τὴν διαβολήν, id est, incerta, & nobis incognita. Ergo fortuna non est causa per accidens. 2. Fortuna est id quod voluntatem seu actionem hujus excitat vel gubernat. Hoc autem causam per se est, ut & ipsa gubernatio. Ergo Fortuna est causa per se. 3. Quod latenter & occultè agit, non necesse est esse causam per accidens. Nam Deus seu providentia Dei sæpe dicto modo agit, nec tamè est causa per accidens effectorum.

Fortuna non debet dici causa per accidens. Sic piscatio non debet dici fortuna extracti tripodis.

Aristot. 2o Phys.

Fortu-

Sic & hic:
Evehitur ne-
mo, nisi cui
fortuna be-
nigna est.

Fortuna autem est aliquid latenter & occul-
te agens, ut Cicero scribit. Ergo &c. 4. Adde
quod in versu Agathonis dicitur: Ars Fortu-
nam colit & diligit, & vicissim fortuna artem:
ubi fortuna significat gubernationem divi-
nam, fatum, vel dexteritatem ingenii: quæ
certè causæ per se sunt effectorum. 5. Fortuna
sæpe etiam pro eventu fortuito usurpari quis
nescit? Cum Medicus omnia faciens, quæ
suæ artis sunt, non tamen curat, fortunam ad-
veriam dicimus, id est, eventum infelicem.
Sic fortunam belli ancipitem dicimus. Et
Poeta: Disce puer virtutem ex me, verumq;
laborem: fortunam ex aliis, id est, eventus
fortuitos. Actionē interim nostram, ut pro-
fectionem, fossionem, impropiè & tropicè
dici posse fortunam & τύχην non negamus:
Sed de proprietate & non communi usu hic
agimus. Quorsum omnia hæc? Ut intelligas,
pro fortuna, cum causâ per accidens statui-
tur, dicendum, *Causâ fortuita*, seu efficiens
fortunâ, id est, vi fortunæ (de voce enim po-
tius quàm de re disputatio est: quæ non ha-
benda est μικρολογία, quia, ut sapienter dictum
est à Græco, ὁ σοφὸς ἐνδυρρήμων ἔστω.) Fossio sus-
cepta ad vites plantandas, vel vineam pasti-
nandam, non fortuna, sed fortuita causâ est
reperiti thesauri (non enim hic eventus pro-
positus & prævisus, imò ne per somnium qui-

Sapienter rectè
loquatur.

qui-

quidem cogitatus fuit) & quidem instrumentalis ministraq; quodammodo causæ occultæ obscuræq;, quæ per se est causa. At verò inquit aliquis 1. Fortuita quoque causa, quæ

1. Object.

causa per accidens dicitur, obscura vi facit. Resp. per distinct. Fortuna quæ causa per se est, sua vi latente & obscura: Sed causa fortuita, quæ causa est per accidens, facit obscura & latente ut extranea & aliena.

2. Fortuna nihil est, purum purum figmentum est. Ergo ne quidem est causa per se.

2. Object.

Resp. Fortuna equidem nihil est, quatenus intelligitur Numen Ethnicum, & nisi reducatur ad certam aliquam causam; ut providentiam, Dæmonas, ingenii felicitatem, &c. Reductivè igitur, seu, ut Græci loquuntur, κατ' ἀναγωγὴν est aliquid. Et eventus aliquis fortuitus dicitur, qui in alterutram partem evenire potest, potuitvè: quòd divinæ providentiæ, vel causæ abstrusæ, per quam hæc agit, momenta rationesq; ignoremus.

Terriò, sunt qui contendant, Aristotelem

3. Object.

per fortunam, quam causam per accidens facit, intellexisse divinam quandam causam occultam, & humanæ menti ignotam, quæcunq; tandem illa sit, quæ cum causa per se stancia nostra vel natura concurrat ex accidenti, seu ferè ut accidens, eademq; actione (verbi gratia, fossione, ut ministra, instru-

H

mento,

mento, seu medio, vel causa sine qua non) ad suum effectum producendum (inventionem thesauri) utatur, quo illa utitur ad suum (culturam seu plantationem) vitium. Ita fortuna fuerit causa per accidens, respectu causae per se in suo effecto proposito producendo versantis, (id est, quae quasi acciderit menti seu voluntati seu actioni piscatorum voluntariae) non verò respectu effectus non propositi à causa per se, ut capti tripodis, de quo piscatores non cogitayerant. Ita etsi fortuna quasi accidat efficienti alteri aliud agenti: tamen non per accidens, sed proprie, verè, & per se causa eventus insperati, ut reperti thesauri, fuerit. Sed ego adhuc communiozem retineo sententiam, nimirum, quòd Aristot. voluerit: fortunam esse mentem hominis, naturam, vel horum actionem: fortunam esse causam per accidens, non tantum ex parte causae per se (sic enim nihilominus fortuna erit causa per se eventus ejus, qui fortuitus dicitur (sed etiam & quidem in primis ex parte seu respectu effectus accidentarii, id est, ejus qui accedit ad effectum per se causae: ut actionem vinitoris esse causam per accidens, quae dicatur fortuna, inventionis thesauri, effectus accidentarii, hoc est, conjuncti cum apertura terrae, quae fossoris effectus per se est, propter quem laborem suscepit.

Ut

Ut autem sit, seu utramvis sententiam Aristotelis dixeris, hoc teneatur: Agens naturale & voluntatem hominis aliquando fieri causam per accidens, sed non esse fortunam: causam quidem per accidens inventionis thesauri esse fossionem, sed fossionem non esse proprie fortunam. Est enim fossio Fortunæ (per se causa, agentis sua vi) medium: & causa accidentaria, agens (id est, rarum illum effectum producens) non sua, sed Fortunæ efficacia.

*Pol. A. aliqui
dici causa per
accidens
tam non
fortuna*

Cæterum cum supra i. probatione dixerimus, causam per accidens rei non esse quiddam incertum & dubium, monendi sunt adolescentes, illam tamen etiam infinitam, incertam, dubiam & obscuram rectè dici hoc sensu: Quia non est una aliqua causa communis, ut: potest aliquis multis de causis proficisci ad forum, nempe, aut ut aliquem visat, aut ut persequatur, aut ut fugiat, aut ut tragediam spectet, quorum unumquodque potest esse causa effectus non propositi seu fortuiti, ut receptionis pecuniæ à debitore. Hæc autem quanquam profectiois sunt fines, respectu tamen receptionis pecuniæ habent se ut causæ efficientes. Quid multa? Rerum fortuitarum certæ sunt causæ per accidens, duæ, generatim loquendo, agens naturâ, & agens consilio, seu animi iudicio. Sed incertæ &

*Aristot. 2.
Phys. cap. 8.*

*Causæ per
accidens in-
definitæ sunt
seu numero
indetermi-
natæ, respec-
tu effectus,
qui potest
proficisci à
multis cau-
sis.*

*Quando
dicitur
accidens*

infinitæ ferè esse possunt causæ particulares seu speciales rerum fortuitarum, ut: Potest aliquis Romano Pontifici fortè occurrere in via, quia aut deambulatum ierat, aut negotiatum, aut aliis de causis innumeris.

PROBLEMA XXVII.

Sitne Generatio verè contraria corruptioni?

Affirmatur.

AD distinctionem Efficientis in procreantem & conservantem, ubi corruptens quoque intelligenda est, disceptari video hanc Quæstionem: An Generatio corruptioni sit contraria. De hac igitur quod mihi verum videtur, brevi exponam. Generatio qua fit ut res sit, & sub qua generaliter accepta, doctrinæ constituendæ gratia, in Logicis complectimur Procreationem & Conservationem, (Conservare enim est quoque quoddam generare, cum sit τὸ εἶναι) continuare, Scaligero teste) illa, inquam, generatio contraria est Corruptioni, qua fit, ut res aboleatur seu tollatur, aut labefactetur. In Phisicis; ubi generationem specialius pro procreatione accipio, ipsam quoq; corruptioni ἐναντίαν cum Aristotele facio: quòd hi motus contrariis differentiis distinguantur. Etenim Generatio est mutatio seu progressio à non esse

esse ad esse. Interitus contra ab esse ad non esse.

At inquis: Generatio est corruptio, & vicissim corruptio est generatio. Generatio unius est corruptio alterius: & è converso, Corruptio unius, ut ovi, est generatio alterius, ut pulli. Ergo inter hæc nihil est *ἐναντιώσεως* seu contrarietatis. Object.

Resp. ad antecedens partim per inficiationem, partim per distinctionem. Responsio.

Primum enim generatio ejusdem non est corruptio ejusdem, ut: generatio Platonis non est corruptio Platonis. 21

Deinde generatio unius non est corruptio alterius formaliter, definitione, & proprie. Generationis enim non est eadem quæ corruptionis definitio. Generatione nova constituitur essentia, nulla perimitur. Si quid verò in re generanda interierit interim, id non generationi, sed adjunctæ corruptioni tribuendum est. Generatio pulli non est corruptio *ὀνικειωπίτος* loquendo. Quia pulli generatio est mutatio, qua aliquid acquiritur, & (ut Scholastici loquuntur) terminatur ad esse. Corruptio verò est mutatio, qua aliquid amittitur & terminatur ad non esse. Jam verò mutationes, quæ ad diversos tendunt terminos, *ἐναντίασιν* aliquam includunt, & *τῶ εἶδες* seu *λόγῳ* & formaliter idem esse nequeunt. 27

Tertiò. Concedo interim generationem seu procreationem unius, esse corruptionem alterius consequenter (Scholastici dicunt per concomitantiam) & μελωνικῶς : quia nimirum ad unius, ut ovi, interitum consequitur generatio alterius, ut pulli, & vicissim. Ita scilicet connexæ & complicatæ sunt hæ μεταβολαί, ut una ad alteram necessariò consequatur : idque propter naturam materiæ, quæ cum per se ipsa minimè existere possit, cum unâ formâ exiit, ut alteram induat necesse est : & cum duabus perfectis formis simul perfici nequeat, cum una oritur ac præstò est, alteram προπαρχῶσαν (præexistentem dicunt) interire necesse est, ut ens sit unum, nec fiat monstrosa specierum confusio & commixtio.

ob.

Porrò inquis, in Logica corrumpere est procreare.

Corrumpere
rem & pro-
creare non
sunt idem.

Resp. Corrumpere est quidem efficere, sed non est efficere illud speciale, quod dicitur procreare : seu corrumpere est efficere, non procreando, sed interimendo. Morbus corrumpit, non procreat hominis corpus : & licet corrumpendo efficiat interitum corporis : tamen corrumpere & procreare non sunt idè, sed corrumpere rem, & procreare rei interitum, si ita loqui liceat, hoc est, efficere rei corruptionem. Ignis corrumpens mundum, procre-

procreat corruptionem mundi. Corrupti-
tur seu labefactatur corpus, quia est corre-
ptum morbo. Hic morbus est causa corrup-
pens corpus, seu procreans labefactionem
corporis. Deinde corrumpere est quidem
procreare, sed aliud. Sic revera impediens cæ-
dem, est causa hominis conservans.

XXVIII. QUÆSTIO.

An Materia sit verè causa?

Affirmatur.

CUM vi materiæ res ex parte sit, nomen
principii & causæ illi adijci non debet.

Sed inquis: Materia (ut æs in confectio-
ne statuæ) nihil agit, sed actionem omnem exci-
pit. Est igitur tantum causa sine qua non, quæ
nihil operæ ad effectum confert: & tamen
sine ea effectus existere nequit. Proindeque
non est reipsa causa. Resp. ad antecedens 1.
Etsi materia non movet, sicut efficiens: tamen
suam habet vim, quæ in eo est, quodd est pars
rem constituens. 2. Etsi materia non movet se:
tamen ut forma id agit, ut materia sit hoc ali-
quid: sic materia videtur, inquit Scaliger,
agere, ut forma existat. Nō enim esset unum
e principii, nisi aliquid faceret. Sine ea sanè
forma non potest existere. Et ipsum existere
aliquid est. Id igitur ipsum, quod est existere,
præstat a materia.

Obiectio.
Materia pa-
titur. Ergo
non agit.

Materia rei
principium
constituti-
vum.
Exerc. 307.
sect. 27.

PROBLEMA XXIX.

An materia sit causa ex qua res est?

VERÆ διδύξεως formam esse διάσκεψιν & ζήτησιν, id est, considerationem & inquisitionem, ex Dialogis Platonis constat. Ita igitur de Materia definitione differemus, quæ est Causa ex qua res est. Ex Aristotele ea traducta est, & hæcenus à nemine, quod quidem sciam, impugnata. Est tamen, cui non videtur satisfacere. Quid ni enim liceat dicere, esse forma quoque rem esse? Omnes enim res tum Physicæ tum artificiosæ constituuntur, constant, sunt ex materia & forma ut partibus. Si itaque *Esse ex* utriusque & materiae & formæ acceptum referendum, satim bene materia definita? Non profecto, inquit Criticus. Sed nobis definitio illa materiae contrita, rectè intellecta συµπίπτει ad formam, seu comparatione ad formæ naturam non displicet. Materia enim causa est ex qua res, hoc est, materiaturum est. Fortuna verò est causa non tantum ex qua, sed etiam & quidem proprie per quam res id est quod est. Unde in Physicis Aristoteles λόγον υσίας vocat.

Alii forte venit in mentem, quod ex causa efficiente etiã res esse dicitur, ut homo ex parentibus suis, & domus materialis ex domo immateriali, quam causa efficiens completitur ut genus speciem. Itaque materiae definitio-

nitio-

Ex Materia
& forma u-
num fit.

1. Object.

Respons.

2. Object.

nitionem istam nimis latè vagari. Hic respon-
 deo, scriptores abuti interdum particulis *Ex*
 pro *Ab*, & Logicum potiùs sensum quàm ver-
 ba attendere. Hominem ex parentibus or-
 tum natumque dicunt, quia materia ejus de
 parentibus est, seu quia parentes non pro-
 creant sine materia. In hujusmodi igitur lo-
 cutionibus pro particula *Ex*, qualitas effici-
 entis, seu quale sit efficiens innuitur: sic non
 simpliciter, sed etiam id sine quo non agit,
 videlicet materia, datur intelligi. Sic ex im-
 materiali domo domũ fieri dicunt, ut osten-
 dant, Modum efficientis, quod nimirum agit
 secundum formam *εὐδία δὲ τοῦ*, seu Ideam in a-
 nimo conceptam efficiamq; quæ est effici-
 ens socia. Sic ex arte, *aufß der Kunst / facere*,
 non est ex arte, ut materia, facere: sed secun-
 dum artem, ut efficientem, facere, *nach der*
Kunst. Nam & Latini per *ex* efferunt, quod
 vulgus per *secundum*.

Responso

R

Ex arte al-
quod facere
no. ex arte

PROBLEMA XXX.

An Materia & Forma sint Relata?

Conclusio affirmans, sed distinguendo.

MA TERIAM a & materiatum, Formam a) Intellige
 & formatum, esse Correlata, nemini materiam,
 obscurum esse potest, neque id *ἀποεία* quæ actu ta-
 Mutuò enim se ponunt, & perimunt, ciētis actioni
 H s per- subjecta.

Relatorum
perpetua : st
συνπαρξία

perpetuaq; est eorum *συνπαρξία*, id est, ut ita loquar, coexistentia, seu conjunctio. At Aristoteles 2. Physicorum cap. secundo: τῶν πρὸς τῆ ὕλη, ἀλλ' οὐ γὰρ εἶδεν ἀλλ' ὕλη. Id est: Ex his quæ ad aliquid referuntur, hoc est, Relatis, Materia est, cum alii formæ, alia materia subji- ciatur. De hac ergo asseveratione non immeritò quaeritur. Si enim materia ad materi- atum refertur, & materiato relatè opponi- tur: non referetur ad formam, nec formæ relatè opponetur. Contraria enim (cujus generis sunt relativè opposita) sunt quorum unum uni tantum opponitur. Ad dubii hu- jus explicationem & Formæ & Relata sunt distinguenda. 1. Alia forma est natura & es- sentia *πῶς*, id est, quodammodo, quæ indiget materia ut subsistat. Talis forma est anima in bruto animante. Alia est essentia *ἀπλῶς*, quæ per se sine materia potest subsistere. Ta- lis est animus hominis, ut qui extra corpus etiam hoc extinèto superstes sit. 2. Relata aut sunt absolutè, necessariò, & semper relata: aut quodammodo, & ut Græci loquuntur, *ὅπως διποροῦν*. Materia & res materiata sunt absolute relata, sunt ut forma & res formata, Materia verò & forma, quæ est essentia *πῶς*, quoquomodo relativa sunt, quia forma talis materiam informat. Una tamen forma, quæ est essentia simpliciter, quodammodo etiam refer-

Id est, utcum-

que,

refertur, seu *ἁπλοῦς* & respectum aliquem habet ad materiam : videlicet Anima hominis, quæ corpus informat, animat, perficit. Reliquæ formæ adjunctæ à materia, (Metaphysicas dicunt Scholæ) ut sunt Deus & angeli, non sunt affectæ ad materiam, seu non sunt materiæ correlata : cùm non indigeant materia, ut actu sint & subsistant. Nec illæ sunt formæ Logicæ, sed res forma sua spirituali constantes, seu essentia ac natura sua simplici subsistentes : quæ ad Logicam formam docendi gratia revocatur, etsi res illæ sint merè formales. Quanquam interim Intelligentiæ seu mentes creatæ aliquid simile materiæ habent, cùm compositionis omnino non sint expertes. Solus Deus mera est essentia. Solus Deus simplex est, in quo nihil in potentia, sed in actu omnia. Imò, qui purus, primus, medius, ultimus actus. Hinc est quòd in prima philosophia dicitur *ὑπερθεῖον*, id est, supra substantiam : non quòd non sit *ὑσία*, sed quia non est *ὑσία*, quomodo nostra. Mentes verò constant ex aliquo tanquam potentia, & aliquo tanquam actu : ut passim ait Scaliger, exerc. 6. sect. 2. exerc. 359. sect. 2. exerc. 359. sect. 12. exerc. 356. sect. 4.

*An formæ essentialis possit esse talis μέθεξις, ut ab eo,
cujus propria non est, participetur?*

Negatur.

UT essentia est impartibilis, & individu-
um seu singulare est ἀκοινωνητον, seu in-
communicabile; mea enim ὑπόστασις non
potest fieri tua hypostasis: Sic salva rerum
essentia & unitate formæ essentielles com-
municari, transire & transfundi in aliam rem
non possunt. A forma enim ut rerum est for-
matio, constitutio & exædificatio: sic & de-
structio. Et cui tribuitur forma uni soli essen-
tiæ conveniens, huic etiam essentiam tribui
necesse est. Nam forma propria est potissima
essentiæ pars: & quidem, ut placet quibus-
dam Philosophis, est tota rei natura seu es-
sentia, & τὸ πᾶσι: seu λόσος ἢ ἡ ὡς ἔστι, id est, to-
ta rei definitio. Quare si bestialis forma tri-
buitur Nabuchodonosoro, fœnum ritu pe-
cudis comedenti, bestia fuisse dicendus est.
Sed ea metamorphosis ex historia Danielis
cap. 4. evinci non potest. Non dicit Scriptu-
ra factum bestiam, sed socium bestiarum,
mentemque ejus esse mutatam (quod ad
actum secundum, seu usum rationis attinet.)
Maniacus enim factus bestialiter se gerebat,
& seipsum pro bestia habebat. Non dicit
Scriptura pennarum & avium unguibus ar-
matum

matum fuisse; sed pilos ejus crevisse sicut aquilæ, seu totam cutim opertam fuisse densis velaminibus, sicut aquila uberiore pluma contegitur: ungues item ejus crevisse sicut avium; ut humanæ formæ propterea nihil ademptum sit; nec corpus Regis in bestialia lineamenta sit conversum. *Εἰδοποιήματα* differentiarum diversas & inter se incommunicabiles formas efficiunt. Quare homo in brutum converti ac mutari nequit, nulla neque artis neque naturæ vi. Deo quidem talis *μεταμόρφωσις* est facilima. Sed formam hujus speciei tributam alteri speciei, pristina essentia non manet. Nihil autem roboris habet ad ea, quæ **Object.** diximus; infirmum, quod dicit D. Basilus: *Ferrum* (fervens candensque) ignis formam induere. Nam certum est, eum per formam **Solutio.** intelligere accidentia inseparabilia, quibus utimur loco formæ veræ ac propriæ nobis ignotæ: ut sententia sit, ferrum esse *δευκπιδον* seu subjectum lucis & caloris ignis.

 PROBLEMA XXXII.

An Forma sit tota rei essentia?

Negatur.

IN præcedenti quæstione attigimus, quosdam Philosophos, eosque non minutos, statuere, totam rei essentiam in forma positam

tam esse; differentiamq; specificam esse totam rei definitionem. Moventur ii maxime loco Aristotelis lib. 2. Phys. c. 3. Forma est λόγος ἢ πῶς ἐστίν, id est, ratio essentialis, seu definitio, quæ essentialiam rei exprimit. Sed ego hunc locum ita accipiendum puto, ut istud Ciceronis è Platone: Mens cujusq; is est quisque. Cujus nulla alia est sententia quam hæc: Mentem seu animum esse eam partem, qua præcipue sumus, id quod sumus. Ita igitur Aristoteli forma dicitur λόγος ὑσίας, quod præcipua pars naturæ rei & definitionis sit. Etsi enim per materiam quoq; res est, id est, subsistit in rerum natura: tamen per formam est aliquid essentialiter ab omnibus aliis distinctum. Itaq; valet: Forma est: Igitur res est. At non sequitur: Materia est: Ergo res est. Breviter: Forma in materia, seu materiæ juncta, est tota rei essentialis: sed formæ debentur τὰ πρωτεύοντα. Calcei essentialis præcipua posita est in forma. Sed una calcei forma sine materia non est tota definitio essentialis que calcei. Alii respondent dicto loco Aristotelis: Formam accipi pro formâ communi & propria simul. Ad formam autem communem genus, quod materiæ rationem habet, pertinere. Sic forma, id est, genus & differentia specifica, fuerit tota rei natura ac definitio. Sed de hoc alii judicent.

PROBLEMA XXXIII.

An Finis sit Causa?

Concl affirmat

A Ναυσιβητιῶτες assentior iis, qui finem ab effectu distinguentes, illi locum inter causas suum relinquunt. Sed Ἑταῖροι, qui non omnibus dogmatis temerè assentiuntur (& id quidem rectè) opponunt argumentum non leve, quod est excutiendum.

Si finis causa est, certè finiti causa erit. Relatum enim respicit suum correlatum. Porro: Si finis finiti causa est, necesse est ut finis ipsum finitum seu destinatum antecedit. Causa enim effectum natura præcedit. At finis finitum sequitur & natura & tempore, ut: Domus habitatio (quæ finis domus est) ipsa domo est posterior. Valetudo & coctio melior, (qui deambulationis finis) posterior est deambulatione (quod destinatum est.) Ergo finis finiti (hoc est, ejus quod ad finem spectat) causa non est, sed effectum. Nos igitur hanc objectionem ad veritatis trutinam pensiculantes, respondemus ad assumptum.

1. Cùm finis dicitur posterior esse iis, quæ ad finem spectant, jam propriè non est causa ad quam destinatum refertur ut causatum, sed tùm rationem habet effecti: Et actio, quæ ad illum erat destinata, rationem habet efficientis: sic deambulatio est quodammodo efficiens

ciens coctionis. Finis autem qui verè caussa est, *quæsi* prior est finito: quo modo omnis caussa, quatenus caussa, præcedit effectum, ut: prælii finis est victoria, victoria natura saltem prior est prælio finito, & victorioso.

2. Finem suum antecedit quidem res effecta, materiata, formata, sed non finita: hæc enim sine posterior est. Domus effecta ab efficiente, & existens vi materiæ & formæ, habitationem quidem antecedit: Sed domus habitata (finitum) ante habitationem (finem) nunquam fuit. Quid quæris? Effectum non potest dici finitum, antequam finis accesserit. Finis igitur finiti sui caussa est. Et finitum est effectum finis, seu quod vi finis existit. Quod vi finis existit, sine posterius est. Finitum igitur posterius est sine, naturæ ordine: licet hæc tempore & *quæsi* etiam simul sint.

Domus finita ante suum finem nunquam fuit.

Object. 2.

A priore objectionem non multum abest hæc: Ad quod destinata referuntur, id posterius est destinatis. Ad finem referuntur destinata, ut: Virtus refertur ad summum bonum. Ergo finis est posterior destinatis, ut: Summum bonum posterius est virtute. Resp. Ad quod referuntur destinata, ut caussa efficientes conferentes, id posterius est iis, ut effectum. Destinata ut caussa efficientes conferentes, referuntur ad finem, sed qui jam effecti rationem habet. Ergo finis tanquam effectum

Sæpe finis pro effecto accipitur.

effectum posterior est destinatis, ut efficien-
tibus conferentibus. Interim finitum quod
refertur ita ad finem, ut sit effectum finis,
posterior est fine, & finis illo prior, ut: Deus
caussa est, cujus gratia est homo. Homo, ut
res finita, posterior est Deo: Deus, ut finis,
homine prior. Nec homo, antequam hunc
finem adeptus est, actu Finitum est.

M E Λ E T H M A XXXIII.

Finisne ultima an prima caussarum?

Prius affirmatur.

VERUS caussarum ordo est, ut Efficiens
praecedat, sequatur materia, succedat
forma, extrema sit finis. Hunc ordinem
& Creatio, & Natura, & Ars docet. Deus
enim ex chao res produxit ac formavit pro-
pter optimum finem. Natura generantis ca-
nis per motum in materiam seminis inducit
formam catelli propter finem. Sutor in ma-
teriam corii inducit formam calcei propter
finem. Efficiens incipit motum. Materia
recipit & sustinet motum, atque actionem
efficientis. Hinc emergit atq; existit for-
ma, adeoque res ipsa, cum qua conjunctus
est, seu quam comitatur finis: quam postre-
mam caussarum esse etiam appellatio innuit.
TΕΛ enim seu finis terminus est actionis.
Sed de fine objicio: *Finis est primus in intentio-*

*In fine terminus
naturae actus.*

1745

ne, ut loquuntur, agentis, seu in deliberando, hoc est, aliquid acturi primum cogitamus de fine. Prima igitur caussa finis. Respon. ad antecedens: Etsi finis λογισμῶν ratiocinationis principium sit non tamen est ἀρχὴ τῆς ἔξεως actionis. 2. Cogitatio illa de fine (quam Melanchthon causam finalem nominat, & à fine distinguit) non est Finis ipse, sed adjunctum efficientis voluntarii tale cui vis aliqua efficiendi est conjuncta: ideoq; rationem habet efficientis moventis, seu impellentis. Causa finalis, ait Mel. est cogitatio de fine, qua movetur & regitur agens in opere instituendo. 3. Antecedens non est κατὰ πάντας. Locum enim tantum habet in uno genere entis, nimirum utentis deliberatione, seu ratione præditi. Natura enim Bruta non deliberat, nec cogitationem aliquam suscipit de fine actionū suarū: etsi omnes omnino res conditæ sint ad aliquos fines. 4. Electus committitur παρὰ τὸ ἐπιβουλευόν. Non enim sequitur: Hoc primum est cogitatione & δυνάμει Ergo ἐν ἐργείᾳ & actu primum est.

PROBLEMA XXXV.

An Finis sit causa interna?

Negatur.

NATURA in omnibus agit secundum lineas breviores. Hanc igitur amulari studens,

dens, brevibus de proposita quaestione agam. Sunt qui affirmant, finem esse effecto *ὁμολογούν*; cōgenitum; quod cum re ipsa sit intimè conjunctus. Sunt, qui negant, quod sit causa externa seu extra essentiam effecti. Mihi sic statuendum videtur: Finis (qui est usus rei) est in re actu primo, seu *κατὰ δύναμιν* non est *κατ' ἐνέργειαν*, seu actu secundo. Si itaq; sic quispiam ex Aristotelis 2. Phys. cap. 9. objiciat: Ut forma, sic & usus ferræ non potest esse nisi in ferro. Usus autem ferræ est ipse finis. Ergo finis ferræ est in ferro. Responde, finem ferræ esse in materia ferrea dentata, secundum potentiam tantum. Calceus factus est, ut muniat & tegat pedem: Hic finis ejus est, qui extra essentiam calcei est. Sedabilitas & potentia tegendi interna est, seu in ipso calceo. Sed hæc limanda aliis relinquo.

PROBLEMA XXXVI.

Utrum Motio & *ἔργον* sint referenda ad argumentum effecti, ut res motu facta, & ipsum *ἐνέργειαν*?

Ἰμια: an ad locum Cause?

Distinguitur pro diversa consideratione.

Jurisconsulti sapientissimi pecuniariã constituant pœnam temerè litigantibus. Sic nos putamus in Philosophia argutas disceptationes, utilitatis expertes, animadversio-

nem silentii mereri. Quare studebimus afferre in primis fructuosas quaestiones, cujus generis est hæc: An ejusdem sint loci opera & opus, factum & effectum, ἔργον & ἐνέργημα, seu ἀποτέλεσμα. Jurisconsulti Apotelesma distinguunt ab ἔργοις, ut Paulus J. C. lib. 2. ad edictum scribit. Ἐργον enim illi vocant ipsum laborē & operam architecti domū construētis. Apotelesma verò corpus, quod post operam navatā perfectū exstat, qualis est domus exstructa. Sic Philosophis ποιησις est opera, qualis est actus canendi: ποιησις seu ποιήματα est compositio Musici, seu Symphonia, quam composuit. Iisdem homo est ἀποτέλεσμα, seu id quod existit è materia & forma. Operatio & animæ & corporis in homine concurrunt ad commune ἀποτέλεσμα, quod est oratio. Sic in doctrina Ecclesiæ ἐνέργεια sæpe ἀπὸ τῆς ἀποτελεσματικῆς distinguitur. ἐνέργεια est ipsa actio seu motio. Apotelesma verò seu ἐνέργημα est opus ex operationibus resultans; ut ἐνέργειαι seu operationes naturarum in Servatore concurrunt ad commune apotelesma, quod dicitur Resuscitatio seu vivificatio Lazari. Hic ἐνέργεια opera, motus, actio, ἔργον est causa efficiens rei motu factæ, apotelesmatis, operis. Est enim tanquam progressio seu itio ad effectum. Ἐνέργεια etiam, motus, actio, sunt effectum ἐνεργούντων moventis, agentis. ἐνέργεια deniq;

denique & motus, &c. sunt adjunctum *παρόν* subjecti recipientis. Motus seu motio, quæ dicitur percussio, activè sumpta, est & efficiens affectionis vel vulneris, in aliqua parte corporis, & effectum percutientis. Sumpta passivè, id est, verberari, est adjunctum patientis, seu percussi.

PROBLEMA XXXVII.

An Effecta quædam possint dici accidentia?

Peripateticè affirmatur.

DISPUTANT, utrùm Currere & Sedere, cum sint effecta hominis, possint dici accidentia? Resp. In Aristotelica philosophia accidens dupliciter accipitur: Interdum opponitur substantiæ, & dicitur omne illud, quod non est in genere substantiæ: ut, pulcritudo puellæ est accidens ejus, non substantia. Sic currere non est in categoria substantiæ, sed accidentis. Interdum accidens appellatur, quod contingit eidem inesse adesse, & non inesse adesse: seu quod adest & abest *χρῆσις τῆς ἢ ὑποκείμενου οὐσίας*: id est, quod ita cum aliquo est connexum, ut sit præter ejus naturam & rei essentiam. Sic currere & deambulare accidens hominis est, id est, actio accidentaria, seu effectum accidentarium & contingens. Sed adjunctum non
 1 3 est,

est, cùm hoc ad subjectum referatur: homo verò non sit subjectum, sed causa cursus & deambulationis. Potentia autem currendi est adjunctum hominis, cùm illam in se ut *δευτικῶ* habeat.

PROBLEMA XXXVIII.

*An ignis & calor, Homo & γλασικόν, sint
caussa & effectus?*

CAsus hoc affirmat: sed propriè *γλασικόν*, id est, aptum esse ad ridendum, est adjunctum seu adjacens hominis ut subjecti proprii. Rationale verò in homine, non homo, Aristoteli est causa *ἢ γλασικῶ*. Homo potest ridere: quia rationis particeps est. Alii verò quidam nullam causam afferri posse putant, quamobrem affectio illa ridere posse, insit homini: ut propositio: Homo est natus ad ridendum, sit *ἀμελῶ*, & indemonstrabilis. Propositio illa, inquiunt, est per se, & quidem immediatè. Affectio igitur ridendi inerit homini per se, & immediatè. Nulla ergo media vel intercedente causa. De horum igitur sententia ne à ratione quidem usus procreabitur. Calor autem quem ignis generat, effectum ejus est. Qui verò in igne est calor, inseparabile ejus adjunctum est. Verùm calor qui procreatur ab igne in aëre, vel vapo-

Argumenta, &
caussa.

vaporario & hypocausto, non est idem numero qui inest in igne. Nam idem numero accidens migrare è subjecto in subjectum non potest. Sed quid ego περιτολογῶ.

PROBLEMA XXXIX.

An effecta artis sint ad Naturæ effect. referenda?

Negatur.

DISPUTANT quidam, Quod est artificiale, idem esse naturale; ut ètes hoc paralogismo: Hoc est lignum: & hoc est scamnum. Ergo scamnū est lignum. Lignum autem res naturalis est. Ergo & scamnum. Sed re vera aliud est artificiale, quàm naturale. Ut ars aliud est quàm natura. Ea quæ ab arte sunt, per accidens tantum sunt naturalia, ait Aristoteles. Quæ verò sunt naturalia, per se & propriè sunt naturalia. Ergo artificiale (ut lectica, pallium, mensa) non est naturale. Ad objectionem igitur respondeatur: In propositione esse Elenchum à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter. Non enim scamnum est magis lignum, quàm homo est materia: nec quæ ab arte sunt, propriè dicuntur materia de qua constant: ut, calceus impropriè dicitur corium. Quare & quod Aristot. alicubi dicit, domū esse ligna & lapides, *κατά τι*, id est, per synecdochen intelligatur.

Obiectio.

Solutio.

Ars aliud est quàm natura. Ergo & esse ab arte aliud est, quàm à natura esse.

i. Object.

6. Physic. 1

Solutio.

Porro, inquiunt, si res artificiosa non est naturalis: si lectica non est lignum, falsum est, quod Aristoteles dicit, ex lectica lignum generari, si germinaret, non lecticam. Sed rectè hic respondetur: Aristotelem non velle his verbis, idem esse artificiale quod naturale; cum hæc distinguat principiis suis, & dicat: Quemadmodum quod secundum artem artificiosumque est, ars dicitur: eodem modo, quod secundum naturam & naturale est, natura nuncupatur. Sed recitat alienam, nempe Antiphonis Sophistæ sententiam; quæ vult, materiam tantum esse naturam, non formam. Si lectica, dicebat Antiphon, defossa & putrida germinet, non lecticam, sed lignum producet. Materia igitur, videlicet lignum, non forma lecticæ, natura & essentia illius (lecticæ) est. Materia enim crebrius idem passa permanet: forma verò non. Sed fictum exemplum; & quod ponitur per impossibile, nihil hic probat: & formam magis naturam esse, quàm materiam, ostendit Aristoteles tribus rationibus, quarum hæc est potissima: Unumquodque tunc magis id quod est, esse dicitur, cum actu & in ultima sua perfectione est, quàm cum potestate duntaxat est. Res non materiæ, sed formæ beneficio in ultima est perfectione. Forma igitur magis natura essentiaque rei est, quàm materia.

materia. Quare lectica non, cùm lignum est duntaxat, sed cùm omnibus numeris & partibus absoluta ac perfecta est, lectica vocatur: Gallina dicitur gallina, non cùm in potestate est, id est, non cùm ovum est, sed cùm jam obtinet gallinæ formam. Dicat aliquis tiro: Materia & forma est natura calcei. Ergo calceus est res naturalis. Resp. Ut definitio omnium rerum natura est logica: sic quoq; materia & forma est calcei natura logica, quæ per metaphoram à naturali re summam natura dicitur. Sed forma calcei non est natura Physica; quia introducta est ab arte. Calceus igitur propriè non est res naturalis, sed artificialis.

PROBLEMA XL.

An locus Subjecti & adjuncti tam generalis sit, ut Deo etiam conveniat?

PROPTER nostram apprehensionem & cognitionem, & docendi gratia, sine impietate, sobrio & sano sensu, Deo termini logici tribui, & distinctè quædam in eo, etsi simplicissimus sit, considerari possunt. Testatum hoc facimus argumenti Sub. & Adjuncti, enim Caro, non pars, sed adjunctum est $\lambda\beta\sigma\varphi$, inseparabile: (in tempore enim accessit $\lambda\beta\sigma\varphi$, ut alia natura: ita tamen, ut $\lambda\beta\sigma\varphi$ æterna persona seu hypostasis, ut subjectum, simul sit

1 5 causa

Athanas.
Sic caro Chri-
sti, qui te dea
fuit deitas,
vocatur ve-
lum, Heb. 10.

caussa ejus conservans & perficiens. Ita acci-
piendum, quod orthodoxè à patribus dici-
tur, Filium Dei induisse se nostra carne, ceu
veste: sed ἀρχαίως assumpta, & nunquam de-
ponenda: Et Humanam naturam à filio Dei
gestari hoc est, filium Dei amictum seu indu-
tum esse humana carne: (ita Petri natura non
gestatur à filio Dei: & quidem ita, ut ea sit ἐν-
πρόσωπον, id est, in persona filii Dei subsistat.

2. Etsi omnipotentia propriè non inest in
Deitate, sed est forma per se subsistens, & ipsa
deitas:) In Jehovæ enim natura nihil est quod
non sit re ipsa Jehova:) tamen ratio Theolo-

In conceptu
intellectus
distinctum
quid est pro-
prietas à na-
tura, ἕξ-
σία ab ὁσί-
α Dei, quæ rea-
liter unum
sunt.

gorum Logicorum doctrinæ gratia facit λέ-
ξιν velut subjectum omnipotentiae, ut adjun-
cti essentialis, cum dicunt: Propria non egre-
diuntur sua subjecta, & pro exemplo subji-
ciunt: Omnipotentiam semper manere pro-
prietatem deitatis, tanquam proprii subje-
cti: humanitatem verò nunquam fieri attri-
butorum deitatis δεκτικὸν seu subjectum in
se recipiens. Sic adorabile esse, Dei attribu-
tum seu adjunctum est internum. Adorari
verò, sanctificari, ignominia affici, sunt ex-
terna accidentia Dei, non essentialia. Deus
enim absolutè in se & per se consideratus,
est Deus: sive à creaturis sanctificetur, sive
non sanctificetur. Sic λογικῶς distinguuntur
hæ proposi. Deus est, & Deus est justus.

Illā

Illa dicit τὸ ὑφίστασθαι, id est, ipsum subsistere: Caelius Se-
 hæc verò qualitatem ὑστῶσθαι. Hinc est, quòd cundus in
 doctissimi quiq; sic loquuntur distinctè: O- Perion pag.
 pificium mundi ostendit & quòd sit Deus, & 152. suffragi-
 qualis sit. Damascenus: Si justum, si bonum, tur.
 &c. dixeris, non naturam Dei dicis: sed quæ Intelligenò
 circa ejus naturam sunt, dicis. Verùm inquis: κατὰ τὸ
 Regula non solùm à Theologis, sed etiam θεῶν, sed τῆ νοή-
 à Philosophis, ut Platone, celebrata, veriss. σὲ ἡμετέρας.
 est: Dei nulla sunt accidētia, nullæ qualitates. Obi. ci. cum
 Ad hoc igitur pronunciatum respondeo 1. In reip.
 Deum nullum cadit accidens, intellige in-
 ternum & absolutum, quod inhæreat. At in-
 terim rectè tribuuntur ei accidentia externa
 γενεὰ & relativa. Dei nulla est qualitas, sci-
 licet accidentalis interna: at interim ejus est
 qualitas essentialis, (quæ ἰδιότης, id est, pro-
 prietas est) item accidentalis externa. Hanc Patente Ba-
 distinctionem exempla comprobant. 2. Etsi pptista Deus
 accidentia, qualia sunt in creaturis, in Deo patitur, scilicet
 non sunt: tamen cogimur quædam in Deo relativè,
 accidentium more concipere, teste gravissi- accidentia
 mo Theologo Cyrillo, in thesaur. Verba predicatio
 ejus hæc sunt: Sapienter & verè dicitur, ni- est, non es-
 hil accidere substantiæ Dei, quoniam in sentialis.
 seipsa perfecta est. Sed tamen cogimur non- Lib. 11, cap. 2.
 nunquam quasi accidentia, etiamsi non o-
 mnino accidant Deo, hæc dicere, & mente
 accidentium modo concipere. Et paulò post:

Reli

Reliquum igitur est, ut voce modoq; dicendi accidentia esse dicamus; quoniam modo accidentium ea intelligimus. Non enim potest humana natura majus aliquid, quàm ipsa concipere possit, de Deo dicere.

PROBLEMA XLI.

An Subjectum sit Locus Dialecticus?

Affirmatur.

1. Objectio.

2. Respons.

3. Object.

JOACHIMUS Perionius immeritò reprehendens Ramum: Subjectum, inquit, vocas quod Græci ὑποκείμενον, quod nemo unquam in locis argumētis vé numeravit. Nam quod tu subjectum appellas, Latini totum vocant. Quasi verò subjectum dicatur ratione partium, & non eorum quæ adjunguntur. Si subjectum totum est; adjunctum erit pars: & ita etiam adjuncta non fuerint accensenda argumentis. Sed Perionius Adjunctis locum suum inter hæc relinquit, sejunctum à loco partium. Concedat igitur & subjecto locum à toto separatum. Tota rei natura definitione explicatur, & tamen Definitionis locus distinctus est à Toto. Multò minus subjectum (quod simile tantum est toti, ut adjuncta partibus) est confundendum cum Toto. Si, inquis, Subjecti locus esset necessarius, Melanchthon utiq; cum non prætermisisset.

Respon.

Respondeo: Melanchthon secutus Porphyrium, eum comprehendit sub specie: ut, cum dicit accidens vel proprium prædicari de specie. Posita specie ponuntur adjacentia & adjuncta. Præterea, exempla subjecti ponit in loco Materiæ: Ergo, inquis, non necesse est separatim tradi locum subjecti; sed subjici Speciei & Materiæ. Minimè verò. Nam species propriè refertur ad genus tantùm, non etiam ad adjunctum: quod vel definitio Melanchthoniana speciei probat; quippe quæ subjecto non convenit. Et Melanchthon ipse ait in loco Materiæ: A butimur nomine materiæ, cum Subjectum vocamus materiam in qua, & Objectum vocamus materiam circa quam. Species prædicatur in quæstione quid sit. Cum dico, homo est doctus; homo non prædicatur, sed subjicitur. Ergo homo non est species doctrinæ. Quid, quod *ἀνεστ* seu improprietatem vocis hic agnoscens, ait: Accidentia non possunt esse sine subjecto (non dicit sine specie.) Quare destructo subjecto, (non dicit destructa specie) etiam accidentia intereunt: ut, Oculus corruptus est. Ergo extincta est visio. Et in loco conjugatorum, Concreta monstrant exempla formarum in subjectis, non dicit in speciebus, quod valde improprium & durissimum esset. Et paulò post: Baptista recipit milites manentes in officio.

4 Reg. de
materie

ficio. Igitur & militiam approbat. Valet consequentia, quia approbatione exempli in sub-
 jecto (τῶν milites manentes in officio) appro-
 batur res in genere, militia. Ut igitur, quod
 Philosophorum est, ad veritatem & ratio-
 nem, tanquam ad regulam nostram diriga-
 mus orationem, Subjecti locum ab aliis dis-
 tinguamus & tueamur: in quo asserendo for-
 te multus aut nimius potius fui.

PROBLEMA XLII.

An locus sit in subjecto numerandus?

Distinguitur.

Locus diversa consideratione subje-
 ctum & adjunctum esse videtur. Subje-
 ctum est locati, ut quod recipitur, suscipi-
 tur, capitur, continetur, comprehenditur lo-
 co, ut *δεκτικῶν*. Adjunctum est locati, seu loca-
 to accidit atque adjungitur, ut circumstantia
 seu res externa, circumstans corpus, corpo-
 re; posterior, quatenus non est de essentia
 corporis. Adjunctum denique est internum
 corporis, ut aëris, cujus est superficies: si qui-
 dem locus definiendus est superficies cor-
 poris primò continens. Ita locus etiam fue-
 rit affectio superficiei, quia accidit superfi-
 ciei, ut dicatur locus. Sed horum *ἑσπρασίαι*
 Physici sibi vendicant.

PROBLEMA XLIII.

An substantia sit in subiecto ut accidens?

HÆc quæstio Peripatetica duplici sensu potest accipi: Primo, ut particula, Ut, sit comparationis. Altero, ut sit particula

Exempli vel paris. Illic sensus est: Estne substantia in subiecto, similiter ut accidens est in subiecto, vel eodem modo, quo accidens?

Hic verò sententia est: Accidens est in subiecto: potestne etiam Substantia dici esse in subiecto? Responderetur à Melanch. in Cate-

goria substantiæ ex Aristotele: Substantiæ non sunt in subiecto, ut accidentia. Id igitur etiam duplicem potest habere sensum. 1. Sub-

stantiæ non sunt in subiecto eo modo quo accidentia, seu sunt in subiecto aliter quàm accidētia. Substantia enim ita in subiecto esse

potest, ut tamen habeat proprium esse. Accidens verò ita in subiecto est, ut tantum habeat esse in subiecto, & à subiecti substantia.

2. Substantiæ non sunt in subiecto, sed accidentia: seu, Accidentia sunt in subiecto, non substantiæ. Sed quæ mens sit Aristotelis, vi-

dendum est. Is in Categoriarum doctrina, In subiecto esse, accipit, pro in subiecto in hære-

re. Cùm igitur dicitur: Substantia nō in hæret in subiecto ut accidens, ex mente Aristotelis hoc dicitur: Accidens in hæret in subiecto, nō verò substantia. Sic Scal. in Exercitationibus:

Sic cùm dicitur: Poëta nō est generis fœmin. sicut Musa, intelligitur Musa esse generis fœmin. non Poëta.

Pag. 1998.

Intel-

Intelligentiæ, inquit, non sunt in aliquo loco, sicut corpora. Hujus pronunciati potest esse duplex intelligentia. Una: tantum corpora, non etiam intelligentiæ, sunt in loco: Altera, Intelligentiæ non sunt in loco, eo modo, quo corpora. Sed ex mente Scaligeri prior illa tantum admittitur. Negat enim Scaliger, simpliciter in loco esse intelligentias, ut quibus τὸ Ὑβι (quod à loco distinguit) tribuat. Ἐπιπροδικῶς igitur moneo hic studiosos, particulam sicut alitid esse μέλειον συλκριτικὸν, ὁμοιοτικὸν, æqualitatem rei, identitatem modi, vel tantum analogiam quandam significare: Interdum esse μέλειον παραδειγματικὸν, id est, particulam exemplarem tantum: ut cum dico: Fabula generis fœminini est, sicut Musa, ut Musa: Ut, Sicut, sunt partes comparationis: In fœminina sunt, ut Musa, sicut Musa: Ut, Sicut sunt part. exempli specialis, citra comparationem. Cum dico: Natura non agit, sicut voluntas; sententia non est, natura nihil agit; sed, non agit eo modo quo voluntas. At cum dico: Angeli non sunt infinitæ potentiæ, sicut Deus: Bestia non utitur ratione, sicut homo: prorsus nego, angelum esse infinitæ potentiæ: bestiam uti ratione; idque declaro exemplo opposito: Sicut Deus, sicut homo, id est, ut contra Deus infinitus est: ut contra homo utitur ratione. Opponat aliquis

quis: Si tantum accidentium est, esse in sub-
jecto; aqua, quæ substantia est, non erit in
 spongia, ut in subjecto: Sanguis non erit in
 venis, ut in δεκτικῶν. Sed à spongia, ut subjecto,
 recipi aquam nemo potest in ficias ire: Et ve-
 nas esse τόπων, ὑποδοχὰς, receptacula seu sub-
 ject. sanguinis, docet Anatomie. Ergo. Resp.
 per distinct. Tantum accidentium est esse in
subjecto, quatenus Esse in subjecto Inhæsi-
onem verè Accidentalem denotat. Sic Aristo-
 teli in Categoriis: In subjecto id esse dicitur,
 quod cum alicui rei insit, non est pars ejus, &
 omnino esse nisi in aliqua re nequit: hoc est,
 in subjecto esse, est inhærerè vel adhærerè
 rei, & quidem ita, ut non nisi in ea habeat
 suam ὑπαρξιν. Hujus igitur significationis vi
 nulla substantia in altera est, ut in subjecto;
 sed accidentia tantum sunt in substantia ut
subjecto. Quod spectat illud Aristotelis in Ca-
teg. Substantiæ: Hoc omni substantiæ com-
 mune est, Non inesse in subjecto. Ecceur ve-
 rò, inquis? Quia substantiæ sunt ipsa subje-
 cta, quæ sustinent accidentia. Quatenus ve-
rò esse in subjecto Adjunctum denotat, sive
hoc sit substantia, sive accidens: eatenus non
 absurdè & ἀφιλosophως dicitur, substantiam ali-
 quando in substantia esse, ut adjunctum in
subjecto. Sic aqua est in spongia: vinum in
dolio: humor in venis: spiritus vitalis in cor-
 de;

de: ignis in ferro: si modò huic substantia ignis, non accidens calor unitur. Forma est in materia. non *ὡς ἐν ὅλῳ πρὶ μέρει*, id est, non ut pars in toto aliquo, sed ut in subjecto adjunctum, vel in informato informans.

PROBLEMA XLIII.

An Substantia secunda sint in subjecto?

Affirmat.

ARISTOTELES in Categ. Substantia secundas substantias, ut Hominem, Animal, in nullo esse subjecto pronunciat, ne cogatur eas facere pura puta accidentia. Probatio sumitur à genere. Nulla substantia inest in subjecto. Secunda substantia est substantia. Ergo secunda substantia non inest in subjecto. Sed contra hoc *ἀποφαντὸν* ab affirmante sententia ac conclusione facit illud: Dici de aliquo requirit inesse. Secundæ substantiæ dicuntur de subjecto, teste eodē Aristotele: ut, Cato est homo. Ergo secundæ substantiæ insunt subjecto. Quid ergo hic respondes? Elenchus est ambiguus. Subjectū in enunciato: Substantia est in nullo subjecto: & Subjectum in enunciato: Substantia quædam dicitur de subjecto: non sunt *ὁμοιοσημα*, id est, ejusdem significationis. Substantia secunda non est in subjecto, Topicè accepto; id est, non est accidens adjunctum, & qualitas accidentalis substantiæ primæ. Et substantia pri-
ma

Obiectio.

Solutio.

ma non est subjectum cui accidat, & præter
 essentiam adjungatur substantia secunda: Substantiæ
 secundæ non
 accidunt pri-
 mis.
 Homo non est in Catone, id est, non inhæ-
 ret in Catone ut accidens. Interim secundæ
 substantiæ dicuntur de subjecto, seu attribu-
 untur subjecto axiomatice accepto, id est,
 supposito: (hoc est, parti enunciati antece-
 denti) non quidem accidentali attributione,
 sed essentiali. Dicit enim de aliquo requirit
 inesse vel adesse, omninoq; re ipsa verèq; at-
 tribui subjecto axiomatice. Sed & Dicit de
 aliquo non requirit tantum inesse vel adesse,
 & omnino attribui rei, ut subjecto Topico;
 sed etiam speciei, & altis argumentis. Nam
 cum dico: Deus condidit mundum; effe-
 ctum de Deo dicitur, & tamen Deus non est
 Topicum subjectum; ut effectum ejus non
 est adjunctum, licet verum sit attributum.
 Cum dico: Caro est homo, humanitas in-
 est, & verè attribuitur, adeoque essentialiter
 Catoni, ut subjecto axiomatice. Dicit enim
 de aliquo requirit esse, inesse, adesse, vel ut
 accidens, vel ut quippiam essentiali. Dicitur
 paries albus, & albedo inest ei accidenta-
 liter. Dicitur, manum habere quinque digi-
 tos, & digitos esse in manu essentialiter ut
 partes. Ad summam: Dicit de aliquo non neces-
 sario requirit inesse, ita, ut insit subjecto in se
 recipienti. Nam homo vestitus esse dicitur:

sed vestis non est in eo. Ego habeo uxorem: Orbis cœlestis de sententia Philosophorum veterum habet intelligentiam. Sed neque uxor in me, neque intelligentia in orbe inest, ut subjecto inhærentiæ. Caro Christi habet deitatem, omnipotentiam, &c. sed τῆ χάριτι ἐνώσεως, id est, gratiâ unionis seu κοινωνίας personalis: non verò ita, ut deitas, omnipotentia, &c. ut forma quædam in carne, ut subjecto inhærentiæ, insint. Filius Cicero rationem habet sui patris, non quidem ἐν ἑαυτῷ, id est, quòd ratio patris insit ei, quæ est incommunicabilis, sed quòd dictis ejus obtemperet.

Aristot. lib. i.
de moribus
cap. ultimo.

Τὸ ὀπιθυμητικὸν ἢ ὅλως ὀρεκτικὸν, id est, vis animæ concupiscens & omnino appetens, rationis particeps est, non propriè (propriè enim est irrationalis) id est, non eò quòd ratio in ea insit, ut in mente; sed eò tantùm, quòd rationis imperio pareat. Quare si quis objiciat ex Aristotele: Τὸ ὀπιθυμητικὸν habet rationem: Inest igitur in eo ratio formaliter. Neganda est consecutio, & ex Aristotele dicendum: τὸ ἔχον λόγον, rationem habens, dici dupliciter: 1. Κυρίως propriè ἐν ἑαυτῷ in seipso; ut τὸ ἡγεμονικὸν seu princeps animæ vis, mens. Est enim hoc λόγον ἔχον διανοούμενον. Sic dicimur λόγον ἔχειν μαθηματικῶν, id est, cognoscere mathematica; ubi cognitio est in anima ut subjecto intra se recipiente. 2. Μὴ κυρίως non propriè & absolute

lutè, ἢ ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ ὅτι πειθαρχεῖ τῷ λόγῳ, καὶ ὡς πατρὸς ἀκασικόν τι πατρὸς, id est, non in seipso, sed quia obedit rationi, & fit ut patris dicto audiens filius.

PROBLEMA XLV.

An locus Adjunctorum redundet?

Negatur.

SOLEO τῶν φιλοσοφούντων libros, quicunque in manus meas incidunt, cuicumodi tandem illi sint, libenter inspicere, & si quid occurrit, quod non satisfacit, ad disputationem sevocare. Cùm igitur offerretur mihi, non verbo, sed re Philosophi, Johannis Casi libellus, cujus inscriptio est: Summa veterum interpretum, &c. eum percurrere placuit. In medio autem cursu adhærescens, deprehendi Casum etiam habere sua πῶματα & παραπῶματα. Inter cætera quid aliud, inquit, Adjuncta sunt, quàm effecta rerum? At, inquam ego, labitur hic Casus: & si placidè fert, post casum mihi erigendus est. Effectus enim vi causarum existit: Adjunctum verò, quatenus adjunctum, non existit è causis, sed essentia ejus pendet à correlato suo, nempe subjecto. Et quæ hæc confusio est, dicere mundum, qui effectum Dei est, adjunctū esse ejusdem? Adjungitur Caso collega aut comes: Num verò collega aut comes, ejus effectū est? Adjuncta possunt esse perpeffiones. Perpeffio-

nes autem qui propriè sint actiones vel effecta? Accidens quidem in organo Aristotelis complectitur effecta, adjuncta, comparata, Sed ubi, quaeso, Aristoteles effectum aliquod dicit adjunctum: adjunctum effectum? Lumen, inquis, adjunctum Solis est, quod quid aliud quàm effectum Solis est? Resp. diversa ratione est adjunctum & effectum. Adjunctum quidem Solis, quatenus lux est & qualitas in Sole, ut subjecto inhærens. Effectum verò Solis est, quâ producitur & spargitur à Sole per multiplicationem in aëre. Motus, inquis, qui effectus est, adjunctum est patientis: ut, calefactio est passio adjuncta subjectæ aquæ. At, inquam ego, non nego hoc: Motum verò aliquem esse adjunctum agentis, moventis, efficientis, cujus propriè effectum est, id per nego. Inquis porrò: Adjunctum (verbi causa, sanitas) è suis causis est. Ergo adjunctum nihil aliud est, quàm effectum. At vicissim inquam ego: Subjectum, verbi gratia, homo, è suis constat causis. Ergo subjectum nihil aliud est quàm effectum; & ita quoque locus subjecti redundabit. Hanc consecutionem tu non das mihi, Ecquomodo igitur tibi dem illam tuam? Inculcetur igitur locus Adjunctorum in Logicis, separatus à loco Effectorum: & qui cadit in plano, sic cadat, ut tacta surgere possit humo.

Obiect.
Solutio.

Obiectio.

Obiect.

Solutio.

PROBLEMA XLVI.

An non entis sint adjuncta, effecta, similia?

Distinguitur.

CUM percurrerem Raphaëlis Volaterrani Isagogen in Aristotelis τὰ μὲν τὰ φυσικὰ, visa mihi fuit annotatione digna hæc ejus sententia: Tanta entis sive essendi vis est, ut etiam non ens esse non ens dicatur, & sub ente veniat. Hæc assertio tum ansam mihi dedit cogitandi de regula, qua etiam utuntur Jurisconsulti & Theologi. Non entis nulla sunt accidentia, nullæ qualitates, nulla ἐνέργεια. Nulla est servitus nisi in aliquo corpore. Pereunte igitur corpore, ut agro, perit servitus. Non enti nulla datur similitudo, collatio, analogia. Figura, inquit Tertullianus, nõ fuisset, nisi veritatis esset corpus: Nam vacua res, quod est phantasma, figuram capere non potest. Sed audi contra differentem: 1. Annõn antequam esset Jacobus, electus est, & ita accidit ei diligi? 2. Annõn carni Christi, cum nondum esset, accidit mactari relatè, id est, in sacrificiis? 3. Annõn Patres ante realem λόγῳ ἐνοσίκωσιν fide comederunt carnẽ Christi, & ita huic accidit manducatio? 4. Annõn rei non existenti accidit opinabile, id est, de non ente potest esse opinio? Opinabile, cogitabile, apprehensibile (quæ quidam supertranscendentia vocarunt) non tantum de

Contra Marcion, & Eutych.

Object.

omnibus rebus veris, sed etiam de quibus-
 cunque aliis verè affirmantur, ait Fonsæca. 5.
 Annón aliquis de re futura, quæ nondum est,
 jurare potest? 6. Qui erunt, jam non sunt,
 Deo etiam, qui erunt, vivunt. Ergo quidam
 qui Deo vivunt, jam non sunt. Responden-
 dum igitur: Rei omnino & simpliciter non
 existenti, seu ei, quod nulla prorsus ratione
 est, nihil attribui posse. Nō verò enti, quate-
 nus respectu & modo quodam (ut ὑποδέτως)
 ens est, aliquid posse attribui. Prioris exem-
 plum est: Si mortui ὅλως καὶ ἀπλῶς seu omnino
 non sunt, non possunt esse beati aut miseri.
 Posterioris est: Caro Christi, quæ non erat
 absolutè antè Mariam virginem, & Abraha-
 mum, erat tamen antè utrunq; destinatione
 & promissione Dei, spiritu, spe, intuitu
 mentis, fide. Fides enim est ὑπόστασις τῶν ἐλπι-
 ζομένων, quæ facit, ut ea quoq; credentis men-
 ti subsistant, quæ adhuc futura sperantur. Re-
 surrectio mortuorum, quæ nondum est, est
 objectum fidei nostræ, sed eatenus est ὡς
 ens, & quasi subsistit in anima nostra, illam
 certò futuram credente, ac ut præsentem in-
 tuente. *Sive cibum carpo, seu labris pocula jungo;
 Seu cubo, seu vigilo, deniq; quidquid ago; Vox sonat
 hæc semper mihi: Surgite mortua turba; Sistite vos
 iusti iudicis ante thronum.* Jacobus antequam e-
 rat, tamen erat firmo Dei proposito, decre-
 to, pro-

to, provisione. De re futura, quæ quidē nondum est, sed quam tamen præstare volumus, ideoq; est in nostra mente & proposito, jurare possumus. Non enti quidem aliquando accidit *δοξαζόν*, seu possum habere opinionem de non ente; sed ita, ut quatenus non ens est opinabile, rationem habeat entis, & sit, ut loquuntur, suppositione ens. Ad syllogismi igitur majorem respondeo: Quæ erunt, jam non sunt. Imò qui erunt, jam antè sunt Deo; ut cui nihil sit præteritum, nihil futurum, sed omnia præsentia. Itaq; Abrahamus etiam jam totus Deo vivit.

PROBLEMA XLVII.

Tempus sine Adjunctum, an Efficiens?

Posterius negatur.

SUBTILITATES non sunt epulæ simpliciorum ingeniorum. Quæstionem igitur explicabo magis utilem quàm subtilem: An tempus habeat vim efficiendi, an res gignat & corrumpat, perficiat & quasi interficiat. Cardanus sanè autorem mortis & vitæ vocat. Et tempori actio tribuitur non solum à Poëtis & Oratoribus, sed etiam Philosophis, ut Aristotele. Hinc Veritas filia temporis dicitur: annus producere, non ager. Verùm sciendum, tempus esse inseparabile adjunctum & circumstantiam agentium, occa-

Ratio dubitationis.

K § **f**ionem,

sionem, vel causam sine qua non, quæ non est propria & vera causa rerum. Substantiæ generant sibi similia. At tempus non est substantia. Tempus igitur non procreat, Natura & motus per se causæ sunt productionis & interitus rerum. Tempus neque est natura, neque motus. Ergo. Et Quantitatum per se nulla est effectio, Tempus est quantitas. Per se igitur nihil agit. Quod igitur ad Poëtas attingit, & Oratores, illi loquuntur populariter & *παχυλῶς* seu pingui Minerva. Sic Aristoteles non ex sua, sed vulgi more & sententia loquitur. Inquit enim: *ὡσπερ εἰώδαμεν λέγειν, ὡς ὀχρόν ὅτι πάντα κατατίνε*, hoc est, tempus omnia consumere, ex usu dicitur: non ex re. Propriè enim omnia in tempore consumuntur, non à tempore.

At inquis i. Locus conservat corpora: Quidni igitur tempus gignat corpora? Antecedens nego. Corpora servantur non à loco, quatenus est locus & quantitas: sed à forma. Et non pauca corpora in suo etiam loco corrumpuntur, ut aër. Quædam extra proprium locum sita non corrumpuntur, ut terrarum hæc moles tota extra suum locum sua forma conservatur.

Magni quidam viri motum & tempus unum esse, durationem motus Solis nihil aliud esse quàm motum Solis, ajunt. Motionis

*Aliud est
παχυλῶς
σε εἶναι, aliud
ἀκριβῶς
εἶναι loqui.
+ rhyt.*

f. Obiect.
Molan.

tionis autem magna est effectio. Ergo & temporis.

Resp. Motus & tempus etsi semper conjuncta sunt: tamen non sunt unum. 1. Non est enim omnium rerum unus motus: suum motum habet homo: suum volucris, navis, sagitta. Tempus verò omnium rerum & motionum est unum atq; commune. 2. Tempus est numerus seu mensura & duratio motus: Non igitur est ipse motus. 3. Motus alius alio est tardior vel velocior, ut: asini motus est tardior quam canis venatici. Tempus verò propriè non est alio tempore velocius, aut tardius: sed longius aut brevius. At quæris: Si tempus vera causa rerum non est, cur sic vulgò loquimur, ut aliquã vim tribuamus tempori ad res mutandas: Cur inquit Poëta: Nul-
laque res majus tempore robur habet? Resp. Non quòd tempus sit alicujus mutationis propria causa, sed quòd, dum movens causa seu efficiens, ut natura motu utitur, & motum excitat, motui & movendi tempus accideat *ἀχρεῖως*, & necesse, nec agere, nisi in hoc, possit. Proinde etiam cum rei interitus nullam possumus asserere evidètem & certã causam: afferimus aliquãdo tempus, causam impropriam: sicut usitatum est loqui de morbis senum, qui numero dierum premi, & præ multitudine annorum male habere dicuntur.

Respond.

Differentia
temporis &
motus.

Cur vulgò
efficacia tri-
buitur tem-
pori? Nil ad-
eò firmum
est, quod nõ
odiosa vetu-
stas Subruat,
& lepi con-
sumat deni-
bus *xxv*

& de

& de ruina domus antiquæ, quæ nulla vi externa manifesta impellente (ut vento) cõcidit.

PROBLEMA XLVIII.

An Bipedem esse sit proprium hominis?

Distinguitur.

Cap. de proprio.

s. Top. cap. 3.

Lib. 1. cap. 3.

PORPHYRIUS Bipedem esse ait proprium (scilicet κατά π & comparatè, non ἀπλώς, simpliciter) hominis. Aristot. in Topic. non dissentit. Sed in 1. Phys. occurrit locus ἐναντιοφανής : negat enim Bipedem esse, esse proprium accidens hominis. Quis nescit pedes partem esse essentiæ hominis? Itaque Bipedem esse qualitas corporis fuerit essentialis. Bene id quidem. Sciendum igitur: Aristotelem in Topicis dicto cap. cùm ait, hominis proprium esse bipedem, generaliter accipere vocem proprii de omni quod convenit rei natura, seu quod à natura insitum est: (his enim verbis utitur) sive sit id adjunctum, sive aliud quid. Ita propriæ partes dicuntur, quæ rem propriè constituunt. In Physicis verò agere de accidente seu adjuncto proprio & communi, quod ostendit exemplum simi & albi.

Talia autem à doctis rectè propria dicuntur.

ΜΕΛΕΤΗΜΑ XLIX.

An corporis sit proprium reciprocum Visibile, Coloratum?

Nega-

Negatur.

ASPECTABILE à multis proprium corporis esse dicitur. Sed proprium quarti modi intelligi non debet. Axioma enim: Corpus est aspectabile, non est *καθ' ὄλον πρῶτον*: seu *ἕξ τὸν* non inest primò corpori. Dicitur autem primò inesse, quod per se, propriè, immediatè inest, non per aliud. Nigrum est in Æthiope, quia est in corpore: & in corpore, quia est in superficie. In hac enim per se inest, cùm non per aliud insit: in reliquis inest ideo, quòd inest in alio. Homo est sensu præditus, mediatè; quia animal est, cui universaliter primò sensus inest. Sic visibile, coloratum, corpori inest, per & propter superficiem, cui primò inest. Quicquid enim videtur, est superficies. Unde hæc *ἐπιφάνεια* dicitur, ab apparendo. Utiliter igitur constituitur duplex subjectum: Primum, seu primarium: & secundum, seu secundarium. Ignoratio privatio est scientiæ in homine aut animo, ut secundario subjecto. In ea verò parte animi, in qua inest ratio, est ut primo subjecto. Sic prudentiæ *πρῶτον δεκτικὸν* est mens: *ἄδτερον* verò homo. An autem unius & ejusdem numero vitæ subjectum primum sit anima, secundum verò corpus, quod aliqui asserunt, alterius loci est exquirere: etsi hîc non dissimulem, hæc sententiam mihi placere.

Corpus est
subjectum
coloris pro-
pter superfici-
ciem.

Corpus

Corpus ita vivere beneficio animæ informantis, ut sit subjectum vitæ suæ unicūm; & hanc vitam esse effectum animæ, & aliam numero vitam ab animæ vita, & vitam corporis non esse in anima, sed ab anima.

PROBLEMA L.

An opposita eidem attribui possint?

Id est, regnū
& sententia
memorabi-
les.

MAximæ sunt ἀφορισμοὶ, sic dicti, quod ab ἀξιωμαῖς, id est, definitionibus oriuntur & dependeant. In his numerandus est vulgatus Canon: Opposita non posse convenire in rem eandem. Cum enim non solum ratione, sed etiam re dissentiant, simul esse non possunt. Itaque ex altero affirmato alterum negatur.

Oppositorū
posito uno
removetur
alterum:
1. Object.

Sed multa possunt contra afferri, unde suspicari aliquis possit, regulam traditam constantem non esse.

Respons.

Prim. Plato in Lyfide τὸ ἐναντίον τερφῆ δειτῶ ἐναντίω. Contrarium alimentum præbet contrario, seu contrariorum mutuū quoddam est alimentum. Hoc si verum est, quomodo stabit istud: Contraria mutuò se pellunt? Respondeo: Platonicum hoc non evertit axiomā propositum. Nam unum contrarium alit & conservat subjectum expellendo, vel temperando, moderandoq; & refringendo con-

trariam qualitatem : unde frigidum appetit
calidum : amarum dulce : humidum siccum :
vacuum repletionem : plenum evacuatio-
nem.

2. Generi insunt contrariæ differentiæ, ut 2. Object.
animali rationale & irrationale. Resp. Genus Responsio
habet contrarias differentias formales tan-
tùm potestate, quâ dividitur : non verò actu.
Vel Genus habet contrarias in se differen-
tias, respectu oppositarum partium seu spe-
cietum.

3. Syllogismus hic est necessarius (qui Chry- 3. Object.
sippo insolubilis visus est) Si mentiri te dicis, 2. Acad. quæ
Cicer.
verumq; dicis : mentiri te, verum dicis. Sed
mentiri te dicis, verumq; dicis. Ergo mentiri
te, verum dicis. Mentiri autem, & verum di-
cere opposita sunt. Aliquando igitur opposi-
ta possunt uni rei convenire. Resp. Mentiri
hic & verum dicere non affirmantur de re
eadem, sed diversis. Mentiri enim refertur ad
aliquam rem falsò enunciatam : & verum di-
cere ad affirmationem falsæ enunciationis.
Hic igitur mentiri & verum dicere non sunt
verè opposita. Est Elenchus
non opposi-
torum tan-
quam oppo-
sitorum.

4. Orbi insunt opposita, convexum & con- 4. Object.
cavum, motus & quies. Ergo, &c. Respon. Responsio
Convexum & concavum in orbe habet di-
versum respectû, cum illud sit exterius, hoc
interius. Ac motus ac quies insunt orbi non
secun-

secundum idem. Nam centrum (ut & axis) quiescit: reliquum movetur.

3. Object.

5. Subjectum appetitus intellectivi & sensitivi est anima, quæ in partes individua est. Jam autem appetitiones illæ sæpe sunt contrariæ: *aliudq; cupido, mens aliud suadet.* Ergo contraria possunt esse simul in eodem subje-

Respons.

cto. Resp. ad propositionem: Subjectum sensationis & appetitus sensitivi non est sola anima indivisibilis; sed totum compositum (hoc est, ipsum animal) quod est divisibile. Subjectum verò intellectus ac appetitus intellectivi est ipsa sola anima: Quare non erunt con-

6. Object.

traria in eodem subjecto adæquatè. 6. Duo motus contrarii; quorum alter primus appellatur, alter secundus, deprehenduntur in cælo. Ergo cōtraria uni simul inesse possunt.

Responsio.
Li. 1. de cæli:
Cap. 45

Resp. Etsi Arist. negat, duos istos motus seu conversiones sibi invicem contrarias esse: (intellige *φωτικῆ* contrarietate, quæ specialis est) tamen, quatenus primus motus; qui est quotidianus & communis toti Sphæræ seu omnibus orbibus, fit ab ortu in occasum: secundus verò, qui singulorum orbium est; fit ab occasu in ortum: logicè contrarii dici possunt. Sunt autem hi contrarii motus in cælo; ita, ut primus motus primo mobili conveniat per se: Secundis verò mobilibus seu inferioribus sphaeris per accidens: ut hæ ferantur

tur duplici *φασῶ*, una accidentaria & aliena velocissima, qua circumaguntur quotidie cum primo mobili 24. horis: Altera propria lentiore, qua primo mobili obliquè obviant quasi & contrantuntur, quantitate periodica inter se differentes. Prior motus fit super polos & axem mundi: Alter super axem & polos Zodiaci. Breviter: Contrarii motus in sunt cælo, non secundum idem, & ratione eadem; sed respectu diversarum sphaerarum, quod in Astronomicis elementis latius explicatur. Præterea in vera oppositione idem prorsus est subjectum. Extimus autem orbis, ut reliqui, ut & sidera, non sunt prorsus idem subjecti. Ergo non est vera contrarietas, extimum orbem sic moveri, reliquos orbis & stellas aliter moveri. Itaque lex oppositorum nondum est labefactata.

PROBLEMA LI.

An disparata eidem subjecto attribui possint?

Negatur.

IMMOTUM est discrimen inter Disparatâ & diversa: quòd illa, ut lapis & lignû, de eadem re verè affirmari nō possunt. Hæc verò eadem de re verè affirmari possunt; propter eaq; à nonnullis Non repugnantia dicuntur; qui sequuntur Fonsecam, ut: doctus & modestus; simplex & prudens; dives & miser. Er-

rat igitur quidam Doctor Theologus, in Logica nō ferendum errorem, cū scribit: Disparata sunt; Philosophus Ægyptius, & Theologus Hebræus; & tamen uni subjecto tribuuntur, nempe Mosis, Actor. 7. Et fidem Melanchthon definit notitiam, assensum, fiduciam; quæ sunt tria disparata; cū notitia in mente, assensus in voluntate, & fiducia, sit in corde. Hæc Doctor ille: quem errare hic dico; quòd notitia, assensus & fiducia fidei attributa, non sint disparata. Funguntur enim vice unius generis. Itaque sensu sunt unum *νόημα*. Ac Philosophus & Theologus non sunt disparata; sed unius subjecti, nempe Mosis diversa adjuncta. Si disparata essent, sequeretur hoc: Moses est Philosophus Ægyptius. Ergo non est etiam Theologus Hebræus. Esse autem diversa, ostendit hoc effatum prolepticum: Etsi hic est Ægyptius Philosophus; tamen est etiam Theologus Hebræus. Etsi tu es Philosophus; tamen non es Theologus. Sic cū Doctorem vulpem &

Vnum individuum singulare transcendens naturam & huius ordinem, regulam non tollit, universale non corripit.

lupum appello tropicè, lupus & vulpes non sunt disparata, sed diversæ qualitates. At, inquis, uni duo tribuuntur disparata, cū dicitur: Christus quidem homo est, sed & Deus est. Resp. Etsi tibi respectu abstractorum, id est, naturarum, seu quatenus formali significatione notatur Deitas & humanitas, Deus

&

& homo sunt disparata; ideoq; singularis & inusitata prædicatio est, quæ unica regula disparatorum exceptio est, locum habens tantum in effatis de unione personali divinæ & humanæ naturæ in Domino nostro Jesu Christo, ut docet Melanchthon: tamen sunt diversa, quod attinet ad subsistentiam; quia ille homo, quæ homo, non subsistit in se, sed in λόγῳ, seu filio Dei, ut sua ὑποστάσει: & Christus homo, & Christus Deus, una sunt persona, seu unus ἀριθμῶν: non differunt realiter, & τῶ ἑῷ ὑποστατικῶν, sed tantum λόγῳ, id est, ratione. Itaque prædicatio illa ad usitatam reduci, imò Deus & homo ut consentanea etiam considerari possunt: sed ita, ut hoc maneat: nullum tale in rerum natura ὑφιστάμενον extare.

PROBLEMA LII.

*An uno disparatorum posito, removeantur
reliqua?*

PERSPICUA est regula: Posita una species, removeantur omnes disparata. Ut: Albedo est qualitas mentis. Ergo non est quantitas. Quidam scripserunt, regulam hanc valere in abstractis, non concretis; cum non sequatur: Hoc est album. Ergo non est quantum. Hic homo est albus. Ergo non habet scientiam.

Sed, quod pace eorum dixerim, errant, committentes captionem à non causâ tanquam causâ. Consecutio enim ideo nulla est in exemplis concretorum, non quòd ad disparata pertineant, & regula de disparatis sit cum restrictione intelligenda; sed quòd pertineant ad diversa, & diversorum uno posito non necesse sit tolli alterum.

PROBLEMA LIII.

*Ἄν ἄπρον ἔσται ἀπειρίδων, Par ἔσται ἰμπαρ, voluntas ἔσται λόβη, ἔσται voluntas assumpta natura, sine
Disparata?*

Negatur.

NON memini uspiam me legere, Par & Impar esse disparata; nisi in Summa Cassi scriptoris Anglici, sed non angelici.

Vide Aristot. in postpræd. de Contrariis, ubi Par & Impar dicuntur esse adversa immediata. Peripateticæ Scholæ hætenus docuerunt esse contraria; & quidem talia, inter quæ non est interjectum medium: quod & verum est. Contrariæ enim eorum sunt differentiæ, cum par numerus sit dividuus à binario: Impar verò sit individuus à binario. Cæterum in historia passionis Domini narratione hæc ejus habentur verba: Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu, Matth. 26. Illorum occasione disputatum est: Voluntas divina quo genere dissentaneorum dissentiat ab humana.

Distin-

Distinctas diversasq; non confusas esse has in Christo voluntates, nō est habendum in ambiguis: Contrarias adversasque inter se esse nefas dictu videtur. Ita verò esse diversas, ut sola ratione (non etiam re) dissentiant, *οικονομίας* Incarnationis & personalis unionis duarum natura inter se disparatarum substantiarum infirmat. Statuo igitur esse disparatas. Sed inquis, disparata de eodem simul affirmari nequeunt. Voluntas appetitioq; divina & humana in Christo de eodem simul affirmantur, nempe de uno supposito. Non igitur sunt disparatæ. Respondeo ad propos. Disparata non possunt tribui eidem, scilicet secundum idē. Ad assumpt. Voluntas divina & humana tribuuntur eidem, non secundum idem, sed secundum diversas naturas & partes. Christus est Homo Deus, id est, persona subsistens, in duabus naturis & quasi partibus, quarū singulis sua est voluntas: Id quod Theologorum Scholæ explicant.

PROBLEMA LIIII.

An unum uni tantum contrarium?

Et Philosophia periviatetica distinguitur.

ARISTOTELICUM est axioma, sed ex Academia Platonis acceptū: *ἓν ἐνὶ ἐναντίον*: unum est uni contrarium. Sed verba Aristotelis 8. Phys. cap. 7. *Neq; verò conturbari quisquam*

quam debet, si idem pluribus contrarium fuerit, merito te conturbaverint. Sed sciendum est, Aristotelem saepe τὰ ἐναντία ἀντὶ τῶν ὅπως διπλοῦν ἀντικειμένων, id est, contraria pro quovis modo seu utenque oppositis accipere; & interpretibus quaedam contraria esse perfectè: quaedam imperfectè. Unum autem uni contrarium esse verè & perfectè. Sic dicunt interpretes, extremum colorem (album) extremo colori (nigro) contrarium esse perfectè, Medio verò (viridi) imperfectè. Sed alii malunt dicere: Extremum medio opponi disparatè. Utrunque verò extremum simul & conjunctim medio esse contrarium. Idque ἐνεχά τε, nempe doctrinae constituendae, & confusionis vitandae gratia, fortasse non improbaveris. Sed placet hæc aliorum iudicio committere. Locum verò Aristotelis 5. Phys. cap. ult. intactum relinquere non possum, qui sic habet: *Interitus inter se contrarii aliquo modo sunt.* Certum est, Interitum contrarium esse ortui. Jam verò etiam interitus interitui dicitur contrarius à Philosopho. Uni igitur duo sunt contraria. Hic responsio ad secundam ἀσέβησιν est expeditior. Non dicit Aristoteles, interitū esse interitui contrariū simpliciter, quia interitus est: sed quatenus talis est, id est, quatenus alter est jucundus, alter molestus; vel alter κατὰ φύσιν, alter παρὰ φύσιν.

Verba

Object.

Solutio.

Verba enim Aristotelis hæc sunt : Contrarii aliquo modo sunt : Quia contrarii essent, si alter jucundus, alter autem molestus esset. Quare nõ simpliciter interitui interitus contrarius est : sed qua alter quidem illorum talis est, alter autem talis. Hactenus Aristoteles : ex cuius verbis intelligitur, propriè molestum uni jucundo : naturale uni præternaturali (quæ corruptionum accidentia sunt) esse contrarium.

PROBLEMA LV.

An contraria aliquando simul esse possint in eodem?

CONTRARIA eidem non inesse, tam tritum est in Scholis, ut nihil videatur esse tritius. Sed Philosophus ait, duo contradictoria in intellectu non esse *συμβαίνοντα* : & ut visus actu recipit ; sic & sensus cõmunis simul eodem tempore percipit nigrum & album. Sunt autem nigrum & album contraria. Possunt igitur cõtraria simul esse actu in uno : nec semper qualitas contrariam destruit. Sic aër recipit contrarios colores, colorem ignis & aquæ, ita, ut mutuò se non perimant aut expellant. Hic quidam respondent : Nigrum & album in oculo non esse contraria, sed disparata ; hoc est, volunt qualitates quidem nigrorem & alborem esse contrarias, sed

Object.
Intellectus
noster verã
& non ve-
rum recipit.

species harum visiles esse disparatas. At, inquam ego, nec disparata uni attribui possunt. Dicendum igitur potius fuerit, regulam propositam intelligendā de rebus ipsis, ut qualitatibus; non verò rerum, ut qualitatibus speciebus ac repræsentationibus. Ita igitur duo contradicentia in intellectu simul esse possunt. Quia longè alia est natura speciei receptæ ab ipsa re. Non fit oculus niger à nigri receptione, ut paries. Itaq; differunt nigrum quod sentit oculus, & nigrum quod est in pariete, ut species & res. Nec fit intellectus calidus à caloris cognitione, neq; pravus à pravitate intellectione, inquit Scalig. De nigro & albo, quod objectum est oculi, responderi etiam potest: species albi & nigri tennes & superficiales, quæ naturæ spiritualis naturam proximè referunt, in oculo esse distinctè. Ut enim in speculo artificioso imagines rerum objectarum nigrae & albæ apparent distinctæ, non confusæ: illa in hac, hæc in illa speculi parte: Ita in pupilla, quæ recipit visibiles species, hæc refulgent, non confuse, sed distinctè; hæc in illa, illa in hac pupillæ parte. Pupilla enim habet latitudinem aliquam. Itaq; non sunt species in oculo, velut in puncto Mathematico. Ita Optici docent; Visibilium radios impermixtè medium illustrare, seu aspectabilium species per medium distin-

ctas

etas penetrare. Id multa φαινόμενα manifestè
 docent. Si enim multis candelis accensis lu-
 men earum per angustum foramen transeat
 in opacum; singularum lumina in objecto
 plano distincta, suisque candelis singula di-
 rectè opposita apparebunt: & si una pluresve
 extinguantur, unius aut plurium harum lu-
 men nullum erit, seu disparebit. Et positis
 facibus compluribus paribus e regione uni-
 us opaci corporis, umbræ in altera parte tot
 erunt quot faces. Radii igitur ac species vi-
 sibilium non confusè neque permixtè, sed
 discretè per medium feruntur atque diffun-
 duntur. Nec in medium fit ulla corporalis
 impressio colorum: aër non recipit à specie-
 bus corporalem immutationem seu altera-
 tionem: itaq; multas recipere potest, ut mu-
 tuò se non perimant. Sed de intellectu reci-
 piente & intelligente contraria quid fit, cum
 dici non possit hoc ab hac, istud ab illa parte
 intellectus cognosci? Intellectus enim est
 ἅλως ὅλον, id est, partes nullas habet. Ungue
 me hic scabo: & fortasse conjeci me in an-
 gustias, unde pedem difficulter referre pos-
 sum. Utrùm dicam: Species duas intelli-
 gibiles, ut & sensiles, esse diversas, non contra-
 rias; quodd illæ in intellectu, hæ in sensu si-
 mul esse possint? An potius restringam Ca-
 nonem sic: Contraria non possunt eidem

Lib. 1. prop.
 7. respecti-
 vè commu-
 nis.

simul tribui, nisi si sit subjectum immateriale & incorporeum; aut quæ tribuuntur, sunt species, simulacra, imagines & representationes rerum? Horum utrum probabilius videatur, malo ab aliis discere, quam dicere: quanquam ad restrictionem magis propendo.

PROBLEMA LVI.

An contraria sint pellentis nature?

RECTE dicitur: Contraria esse pellentis nature. Sed hoc intelligendum est, quod in eodem simul esse non possint. Non enim semper mutuò se expellunt. Si enim alterum à natura inest, non exigitur. Dicendum igitur: Contraria mutuò se expellere, cum hac exceptione: Nisi alterum à natura rei subjectæ inest. Sed acta ne agamus, reliqua paremus.

PROBLEMA LVII.

An cupiditas cupiditati possit esse contraria?

OCCURRIT locus in Eth. Aristo. li. 3. c. 2.º de quo videndum, an veritatem habeat Logicam; hic nimirum: Cupiditas non est contraria cupiditati. Veniat enim alicui in
men-

mentem, quòd cupere paupertatem, & cupere divitias, sint contraria. Ideoq; cupiditas cupiditati còtraria esse possit. Sed sciendum: Verba oportere intelligi secundū subjectam materiam, & distinguendum. Ethicus dicit: Cupiditatem non esse contrariam cupiditati, scilicet **DE** facto, seu quod attinet factum personæ cupientis. Non enim possum ego simul cupere contraria. Si enim cupio divitias, non cupio paupertatem: si cupio luxuriam, non cupio continentiam. Ita non est contrariorum simul cupiditas. Interim tamen cupiditas potest esse contraria cupiditati (cupere famam: non cupere famam) natura sua, & notione Logica: ut & cupiditas non cupiditati est opposita contradictoriè. Sed de his in Ethicis, *ἢ ὁ δὲ δὲ δὲ ἢ δὲ δὲ δὲ*, agemus,

PROBLEMA LVIII.

An verum sit hoc Aristotelis: Si unum contrariorum eam naturam habeat, ut aut esse, aut fuisse possit: potest id probabiliter etiam de altera colligi?

Respondeo per distinctionem ἢ δὲ δὲ δὲ.

SI contrarium ejusmodi est, ut aut esse, aut factum esse possit, etiam alterum contrarium eandem naturam habebit: ut, si fieri potest, ut aliquis bonam valetudinem

recu-

2. Rhetor.
cap. 18.
Object.

recuperet, eundem etiam in morbum incidere potuisse certum est. Eadē enim est contrariorum potestas, &c. Haftenus Aristoteles: cujus & regulæ exemplo opponi possunt hæc: Non si potest ignis esse calidus, sequitur illicò, ut etiā frigidus esse possit. Non continuò, si potest moveri cælum, potest etiam quiescere. / Excutienda igitur est vocis *δυνατ* ambiguitas. *Δυνατ* (vulgò Possibilis) nomen interdum tam latè patet, ut amplectatur & id quod necessariò; & id quod citra ullam necessitatem sit vel est: id est, significat generatim id quod fieri potest, sive causam habeat necessariò agentem, sive non necessariò agentem: ut, possibile est ignem urere, possibile est me lusorem lucrari. Interdum verò pertinet ad hoc tantum genus, quod posteriore loco posuimus: id est, idem est quod *ἐνδεχόμενον* seu contingens: quod cum fit, habet causam quæ poterat ex natura sua aliter agere. Et *ἀντιδιαρρηται τῷ ἔξ ἀνάγκης*, id est, opponitur necessariò: ut, potest fieri, ut audax vincat. Priori modo si accipias, falsa erit regula Aristotelis. Nam in iis quæ necessariò sunt, non utrunq; contrariorum est *τῶν δυνατῶν*, sed alterum tantum neque utrumlibet, sed certò ac definitè alterum, ait doctissimus Muretus. Sin posteriori: vera erit. Si ergo attribuatur unum adjunctum subjecto

Regula Arist.
vera est de
contingenti-
bus.

contingenter, potest & attribui contrarium.
Si unum effectum causæ tribuatur contin-
genter, poterit ita etiam tribui effectum op-
positum.

PROBLEMA LIX.

An Contraria eidem simul aliquando insint?

Conclus. Negativa.

PRÆCEPTUM est Aristoteleum *κατ' ἀει*
verum: Cōtraria eidem simul non insunt.

Sed Augustinus, Patrum acutissimus, *ἐν-
συναί* seu exceptionem afferens: In iis, inquit, In senten.
Theolog. contrariis, quæ mala & bona vocantur, illa
Dialecticorum regula deficit, qua dicunt:
Nulli rei duo simul inesse contraria. Nullus
enim aër simul est & tenebricosus & lucidus.
Nullus cibus aut potus est simul dulcis & a-
marus: Nullum corpus simul ubi albū ibi ni-
grum: Nullum simul ubi deforme ibi formo-
sum. Et hoc in multis, ac penè omnibus con-
trariis reperitur, ut una in re simul esse non
possint. Cùm autē bona & mala nullus ambi-
gat esse contraria; non solum simul esse pos-
sunt, sed etiā mala omnino sine bonis, & nisi
in bonis esse non possunt. Potest enim homo
bonus vel angelus non esse injustus: Injustus
autem non potest esse nisi homo, vel ange-
lus. Hactenus Augustinus, cujus Syllogismus
in tertia forma conclusus talis est:

Bona

Bona & mala possunt esse simul: immò mala sine bonis, & nisi in bonis esse nō possunt.

Bona & mala sunt contraria. Ergo quædam contraria simul esse possunt.

Verum hīc Gordius nodus potest sic dissolvi: Contraria non tribuuntur uni & eidem simul respectu ejusdem. Homini non attribuitur bonum & malum respectu ejusdem. Ergo bonum & malum in homine non sunt vere contraria. Assumptionem probo. In homine enim bonum est respectu naturæ conditæ, id est, quatenus est opus Dei; quod sanè non est ipsum peccatum & ipsa corruptio. In homine verò malum est, & homo est malus respectu accidentis seu qualitatis, quæ peccatum dicitur, secundum accidens. Deinde subjectum bonum per se, & vitium seu malum in eo non sunt contraria. Et malum in subjecto bono est, non ut contrarium in contrario, sed ut adjunctum in consentaneo subjecto (sic substantiæ inhæret accidens, non ut dissentaneum, sed ut amicum & consentaneum. Sic mori accidit & adjungitur ut *παρό* viventi, ut subjecto suo.) Ambo enim contraria sunt in subjecto, vel sunt subjecta ipsa. Natura per se bona, & malum non sunt ambo in subjecto; sed malum tantum in subjecto est: Nec sunt ambo ipsa subjecta. Natura enim per se bona subjectum tantum est. Ergo natura

Propos.
Assumpt.

tura per se bona, & malum in ea non sunt ve-
 rē contraria. Nec axioma, quod jam in mani-
 bus est, infringi potest ex eo, quod Aristot. in
 Ethicis ait, Contrarium contrarium sibi ex-
 petere: ut in amicitia quadam indoctus amat do-
 ctum, inops locupletē, deformis formosum. Ita in na-
 tura siccum appetit humidum. Nam contrarium
 contrarium expetit, non ut ambo sint simul,
 sed ut alterum tollatur. Indoctus ita appetit
 doctum, pauper divitem, &c. ut non maneat
 indoctus, pauper, sed fiat doctrinæ & divitia-
 rum particeps. Et adjuncta illa sunt diverso-
 rum subjectorum: cū in amicitia sit duo-
 rum relatio, & amicus sit amico amicus. Ad-
 de quod Aristoteles non simpliciter, sed *κα-
 τὰ τὴν* loquitur, ac dictum suum explicat. Ait e-
 nim: *Nec contraria quidem certē contraria suapte
 natura sibi expetunt; sed fortuito, & casu.* Estque
 appetitio mediocritatis, quod bonum dici-
 tur: velut ei rei, quæ sicca est, non optabile est
 nec utile, humidum fieri, sed ad mediocritatem
 pervenire: item *ἢ rei calidæ: ac cæteris.* Sed hæc mis-
 sa faciamus.

Conclusio
2. Object.

Lib. 1. cap. 8.

Responsio

PROBLEMA LX.

An Contrarietas propriè tribuatur Qualita-
 tibus inter se pugnantibus?

Conclusio negans.

SUNT;

SUNT, qui sola accidentia, & quidem in his propriè qualitates faciant *ἐναντία*. Alii *ἐναντίωσιν* omni enti tribuunt, hoc est, non tantum accidentibus, verum etiam substantiis: ut homo & bestia sub genere animalis contraria sint; Corpus vivum & cadaver sub genere Corporis. Pro his afferemus argumenta non contemnenda: etsi *εὐλόδοξοι* quidam facilè reperturi sint, quæ contra dicant. Neque enim mordicus arctèque tenentibus opiniones suas & contentiosis verba deesse solent: sicut ebriosis non desit vinum. Ac quidem primum ex opibus Aristoteleis evincemus, *ἐναντίωσιν* omnium rerum esse communem: non solarum qualitatum propriam.

Aristoteles cap. 4. libr. 2. de anima. Substantias facit contrarias, ubi de proprietatibus nutrimenti docet. Ei prima proprietas est: Ut Nutrimentum sit contrarium nutrito: Altera, ut sit in eo genere contrariorum, quæ non solum inter se vicissim mutantur, & quorum alterum ex altero fit, sed etiam mutatum auget contrarium. Sunt enim duo genera contrariorum inter se commutabiliū. Unum eorum, quæ in se vicissim ita mutantur, ut alterum in alterum mutatum, nihil subjecto addat. Talia sunt accidentia, ut Sanitas & morbus, quæ in subjecto animali in se vicissim mutantur. Fit enim homo æger
sanus;

sanus, & sanus fit æger. Sed nec sanitas auget ægrotantem, nec morbus auget sanum.

Alterum est eorum, quæ in se vicissim mutantur; ita, ut cum contrario, à quo mutantur, uniantur. Talia sunt substantiæ quædam, ut Nutritivum. Hoc enim in nutritum mutatur, seu in substantiam corporis aliti vertitur; ut non solum fiat substantia corporis; sed etiam cum ea conjungatur; ac eam augeat. Est enim nutritio, perfecta alimenti assimilatio: nutritivum in corpus animatum conversio: alimenti transmutati naturalis unio. Cum igitur quædam substantiæ ita contrariæ sint, ut altera in alteram mutetur, imò etiam subjectum, alterum contrarium; cum eo quod mutatum est, uniatum & crescat, quis non videt falsum esse, sola accidentia esse contraria?

II. Aristoteles i. Phys. Substantialem formam & privationem hujus, principia rerum naturalium facit contraria. Formæ autem essentielles Aristoteli accidentia non sunt, sed

ὅτιαι:

III. Facit huc, quod idem Philosophus generi subjectas differentias, quas ab accidentibus discernit, *ἐναντίας* seu adversas dicit.

III. Locus superus est contrarius infero: seu locus (ut & motus) sursum contrarius loco (ut & motui) deorsum. Et igni aqua con-

M

traria

traria est, aëri terra. Arist. in Categ. Quantitatis, & lib. 2. de ortu & interitu, cap. 3.

Sed respondent, Aristotelem substantias contrarias facere propter cōtrarias affectiones, seu qualitates, non formas, quod dicat: Et igni aqua contraria est, & terra aëri, quia hæc ex affectionibus & proprietatibus contrariis constant. Respondent, locum superum esse contrarium infero propter qualitates corporum locatorum, levitatem scilicet & gravitatem, in quibus est principium motionis: & gravitatem levitati, levitatem gravitati esse propriè primoq; contrariam.

Ad hoc ἀντίτιμον respondeo: Elementa illa esse ἐναντία primò, quod contrariæ sint eorum differentia, quæ formæ sunt. Omne enim ens (ut exprimat Philosophiæ fundamentis ait Scaliger) est contrarium contrario suo per suam essentiam, qua est id quod est, hoc est, per *Formam*.

Et licet (ait Melanchthon in Categoria substantiæ) cùm elementum unum ab altero corrumpitur, corruptio fit per contrariam qualitatem: tamen principale agens est Elementi *Forma*. Nec obscurè ibidem innuit, si ad vivum refecetur regula: Substantiæ diversæ non dicuntur contrariæ, sed disparatæ: generatim eam veram non esse. Sic primum principium motionis rerum locatarum est *Forma*,

Cap. 4. lib. 2.
de ortu & interitu. Arist.
Exerc. 12.
sect. 4.

ma, cujus gratia primò contrariè distinguitur locus superus à loco infero : *Ἰσχυρὸς* verò propter leve & grave, qualitates.

PROBLEMA LXI.

An contrariorum eadem sit δύναμις seu potestas?

CELEBRATA in scholis Philosophorū, nec in vulgus ignota sententia Aristotelis: Contrariorum eadem ratio atq; vis est. Sed quomodo intelligenda, quid *μὴνιμος* de ea statuendum, & nuncubi fallat, non perinde notū est. Cū enim calor & frigus contraria sint: non tamen hæ qualitates eadem sunt natura & facultate præditæ. Nam frigus vim contrahendi, calor laxandi habet. Itaque istud non videatur esse generalis veritatis axioma. Adde quòd 2. Rhetoricorum locus opponi potest: Contrariorum contraria vis est. Ea re ad explicationem ejus cum Antonio Mureto adhibeo distinctionem *δυνάμεις*: (Neque enim Philosophus temerè ἀπλοζιῶν εἰσαγάδει contradictionum induci debet:) eam nimirum: Ut alia sit vis insita contrariis: Alia vis percipiendi, qua scilicet apprehenduntur contraria: Alia denique vis efficiendi, qua efficiuntur. Ita regula triplici sensu accipi potest: 1. Contrariorum

s. Eth. cap. 2.

Rationes
dubitandæ
duæ.

Responsio.

eadem est natura. Hic falsus est. 2. Contrariorum eadem seu æqualis est notitia & claritas. Hic verus est. 3. Contrariorum eadē est causa efficiens. Hic quadantenus verus est. Adducta igitur regula ex Ethicis vera est, non de prima, sed de mediavi intellecta. De tertia

I. item vera est, sed ita, si distinguas. Primum enim: Contraria non habent eandem vim, id est, naturam sibi inditam, sed contrariam: ut album & nigrum: album enim visum dissipat: nigrum colligit. Cùm autem de hoc genere *σωφρονος* agitur, valent aliquando regulæ: Contraria sunt contrariorum consequentia. Et: Contraria contrariis attribuuntur. Dico aliquando valere: quia firmæ & constantes nō sunt, nisi fiat oppositio secundum propria attributa: ut, virtus est laudabilis, vitium non est laudabile. Pater genuit: Filius est genitus. Solis accessus ad nos est causa generationis: Recessus à nobis est causa interitus rerum. Arist. 2. de ortu: Contrariorum scilicet effectuum contrariæ sunt causæ: Deinde contrariorum eadem est vis, id est, Contraria suapte natura & absolutè æquè nota & clara sunt; etsi nobis secundum sensum alterum potest esse notius & clarius. Album & nigrum eadem facultate cognoscitur, itemq; consonum & dissonum, calidum & frigidum. Ea de causa contrariorum quoque eadem est

Contraria sunt contrariorum consequentia, cum opponuntur secundum formales differentias aut proprietates.

II.

Deinde contrariorum eadem est vis, id est, Contraria suapte natura & absolutè æquè nota & clara sunt; etsi nobis secundum sensum alterum potest esse notius & clarius. Album & nigrum eadem facultate cognoscitur, itemq; consonum & dissonum, calidum & frigidum. Ea de causa contrariorum quoque eadem est

ars, eademq; scientia. De hac vi loquitur Aristotel. 5. Eth. c. 1. Etenim, inquit, si firma corporis affectio nota sit, infirma quoq; corporis nota est constitutio. Tertio: Contrariorum eadem est vis efficiens. Et: contrariorum non est eadem vis efficiens. Eadem est quidem genere: Non eadem vero specie. Exempli gratia: Eadem res seu causa, generatim loquendo, efficit sanitatem & morbum, nempe quatuor humorum temperatio, è quibus corpus constitutum est: ut medicorum parens ait: Hippocr. Homo ex humoribus valet & ægrotat. Sed, speciatim loquendo, sanitatem efficit bona temperatio; morbum mala. Et virtutis & vitii causa procreans est consuetudo seu crebra actio: Non tamen una eademq; consuetudo vitiosum & virtute præditum efficiet hominem, sed contraria: honesta nimirum & laudata virtutis: turpis & illaudata vitii parens est. Christus idem & salvat & damnat: sed receptus vivificat & salvat: neglectus seu rejectus judicat & damnat. Ita locus è Rhetoricis intelligendus: *δύναμις τῶν ἐναντίων ἐναντία.* Quod si res una eademque specie, aut etiam numero, vim efficiendi contraria in se continere dicatur: id necesse erit contingere, i. aut non in eodem, sed in diversis subjectis, ut: idem calor & astringit & resolvit: Sed astringit fortasse corium aut lutum: lavat seu resolvit

Balnea, vina,
Venus, cor-
rumpūt cor-
pora nostra:
Restituunt
eadem bal-
nea, vina,
Venus.

vit ceram aut glaciem. Æstas appetentiam re-
rum Venerearum auget & minuit: sed minuit
in viris: auget in fœminis. 2. Aut in eodem
quidem subjecto, sed non eodem modo affe-
cto, ut: Vini vel Veneris usus uni eidemque
homini, sed aliter atque aliter affecto, modò
salutem, modò noxam affert. 3. Aut est in uno
eodemque, & in eodem modo affecto, sub-
jecto: sed ita, ut contraria illa non eodem
modo, medio, vel instrumento efficiantur:
ut diuturna nivis contrectatio & frigus affert
& calorem. Frigus quidem per se: sed calo-
rem secundariò per quandam ἀντιπερὶσυσιν.

Idem potest
esse causa
contrariorū:
sed alter ef-
fectus est per
se, alter per
accidens.

Vinum & humectat & exsiccatur: sed illud per
se, hoc ex accidente. Doctor potest in eo-
dem auditore & scientiam & ignorantiam ef-
ficere: sed illam ἀποδείξει: seu demonstratio-
nibus, hanc paralogismis, & contortis falla-
cibusque conclusivunculis. Medicus idem ho-
minem eundem potest & interficere & sanare:
sed illud veneno, hoc remedio. Atque his
propositum παρὰ τὴν ἐπιπέδου enodatum est, quod
quidem brevius fieri potuisset: sed spicile-
gium in agro Muretano exercere visum fuit.

PROBLEMA LXII.

*An Adversè contraria una definitione possint
definiri?*

Affix:

Affirmatur.

UTRIQUE adversè contrariorum unam definitionem satisfacere certum est: ut

Relatè opposita una definitione describuntur, & alia argumenta, quæ¹ unius sunt nominis: ut Similia. Nam quæ duorum² nominum sunt, ea habent distinctas definitiones, ut Causa & Effectum. Id cum *ἀκρίβει* ob-
tineatur, hoc tamen è Scholasticis Doctoribus opponitur, quo imperitiores turbari possint. Quorum non est unus conceptus, eorum non videtur esse una definitio. Adversorum, cum res sint distinctissimæ, & naturæ maximè pugnantis, non est unus conceptus. Ergo eorum non est una definitio. Hic respondetur 1. à Caso: Etsi non est rerum diversarum unus conceptus in unitate rei; unus tamen esse potest in unitate rationis, quæ sæpe multa naturâ diversa ad gyrum & circulum unius descriptionis revocat. 2. Adversorum, ut nomen sunt argumenti, una est definitio. Ita enim considerantur relatè, & inter ea cō-
sensio spectatur. Adversum scilicet adverso
a
l
versum est. Exemplis interim, quæ Adversis
subjecta sunt, non datur una definitio. Ea enim è diametro dissentiant: ut, bonum, malum: pax, bellum: quorū ut contraria natura est; ita quoq; contrariæ sunt definitiones.

1. Barbari vo-
cant relata
æquiparatio.
2. Barbari vo-
cant Disque-
parantia.

PROBLEMA LXIII.

An mas & fœmina sint aduersa?

ENαντίωσιν esse inter marem & fœminam, infra constituimus. Hic in specie aduersa esse dicimus: id quod ἀμαχίσι obtineri potest. Perpetuò enim aduersantur sibi sub eodem genere. Nec quicquam obstat, quòd còcurrunt in androgyno. Nam bestia quoq; & homo concurrunt in monstro: & tamen nihilominus aduersa sunt. Sed sunt, qui relata seu ad aliquid faciunt. Scio equidem. Verùm cum alterum per alterum non definiamus, nec mas sit fœminæ mas, ut maritus est conjugis maritus; proprie & secundum esse, ut loquuntur, relata non sunt, sed improprie, secundum dici, & quomodolibet: ut intelligas, si qua est σχέσις inter marem & fœminam, eam esse merè contingentem, minimeq; necessariam. At sic quoq; aliquis contrapugnet: Ut Enthymema est παράδου seu affectio syllogismi: glacies παράδου aquæ: Sic etiam fœmina est παράδου seu accidens maris. Est enim fœminam mas imperfectus, animal interceptæ seu affectæ perfectionis, quod barbari & illoti dixerunt occasionatum. Hic respondet Scal. fœmineitatem esse perfectionem quandam speciei, quod sexus non nisi in speciebus perfectis distinctus sit; & fœminam ἀναρχίαυτή σχέσις necessariam esse naturæ, propter speciei

per

2. Obiectio.

II.

III.

Mas & fœmina
na non sunt
relata
ad aliquid

perpetuationem. Caterum quod mas & fœmina *συνοδάζουσι*, seu quod est mutua maris & fœminæ propensio ad coitum; ideoq; conjugium ineunt: id non tollit inter eos Logicam *εναρτισίαν*: ut, amor Dei erga hominem non tollit inter ipsos disparationem.

PROBLEMA LXIII.

An privatio sit habitus?

Negatur.

PRIVATIO, pressè proprieq; sumpta, est negatio habitus, seu formæ alicuius in subjecto naturâ apto, ut: nudum surdum, calvum esse. Opposita igitur est habitui. Sed Aristoteles in Metaphyl. scribit: Privationem esse habitum quendam. Et ratio manifesta est. Quod habetur, est habitus. Cæcitas habetur. Cæcitas igitur habitus est. Huc facit, quod Julius Scalig. Cæcus, ait, quendam habitum habet, propter quem cæcus est, qui visionis habitui contrarius est. Ita ergo & visus & cæcitas habitus erit. Respondeo; Etsi, fusius sumpto nomine habitus, Privatio sit quidam habitus, cum alieni rei adhæreat; tamen si pressius illud accipiatur, & *κατ' ἔξοχον* (ut fit à Logicis) non est habitus, sed quidam habitui contrarium. Dicitur autem potius visus habitus, quàm cæcitas: primùm, quia habitus est forma seu res positiva: privatio

Cur contrarium positivum potius dicitur habitus quàm privatio.

verò est formæ seu rei talis absentia, & quodammodò nihil & non ens est. (Aristotelij in Physicis per se non ens est, & ens per accidens) Deinde quia habitus naturâ privatione prior est, modò actu, modò potestate. Unde dicitur: Privatio antè requirit (Barbari dicunt, præsupponit) habitum. Et privatio sub habitus sui ratione intelligitur. Cùm igitur prior sit & habeatur visus, quàm cæcitas; ille potiùs habitus seu *ἔξις* dicitur. Tertia ratio potest addi ex D. Piscatore. Cur tenebræ potiùs privatio lucis, quàm lux privatio tenebrarum dicitur? Quia lux melior est tenebris. Sed an semper privatio sit deterior habitus, dubitari potest. Primùm enim quies, quæ privatio motus est, peripateticis nobilior est motu: siquidem propter quietem sit motus; & quies est perfectio ultima corporis, est perfectio perficientis & perfecti: sed motus tantùm est perfectio media corporis, actus imperfectus, perfectio ejus quod perfici potest. Deinde sobrius est melior quàm ebrius: & tamen ebrius significat habitum quandam, sobrius habitus ejus privationem, quasi sine ebrio, ait Talæus. Sed dici potest contra: sobrium potiùs habitum dicendum, & ebrium, quasi è sobrio, privationem. Et rectè fortasse sobrius (voce latiùs accepta) & ebrius ad adversa referentur: cùm sobrius significet

ficet positivum aliquid, & ebrius motum & actionem, licet deformem; ut virtus qualitatem bonam, vitium vitiosam. Ad alterum responderi potest: quietem, quatenus est motus finis seu perfectio ultima, esse motus disparatum. Ad extremum, ideo quoque videtur mihi contrario positivo potius habitus quàm privationis nomen tribuendum; quia illud & sensu & intellectu, privatio verò non nisi intellectione percipitur. Quod autem & sensus & intellectus percipit, id magis haberi, esse, in re inhaerere censetur.

Obijcis: Lucis absentiam solo intellectu non comprehendi, quòd noctu tenebræ sentiantur. **Respondeo** 1. Quod sentitur propriè, sensui imprimit speciem aliquam. Privatio non potest speciem ullam in sensum imprimere, Scaliger exercit. 18. Ergo privatio, ut est tenebræ, non sentitur. 2. Etsi tenebræ sentiri dicantur; tamen non sentimus eas propriè & per se, sed tantùm sub specie nigroris. **Sed inquis**, etiam quietem sensu visus percipi. Itaque quandam privationem, **Respondetur** communiter quietem sentiri à visu per accidens, motum verò per se. Ita igitur privatio quædam sentietur tantùm per accidens, non propriè & per se. Sed hoc Scaligero non placet. Nam, inquit, quies à visu percipitur per privationem motus, (id est,

Objectio.

Solutio.

Obijctio

Solutio

ut est privatio motus.) Sit oculus, qui nunquam viderit motum. Is hac ratione quietem videbit simul & non videbit: quod absurdum. Omnino igitur per se etiam & secundario sentitur quies; neque solum in negatione motus, sed in sua quoque affirmatione. Quiescit enim quod quiescit, quia quiescit, non autem quia movetur. Neque magis est quies privatio motus, quam motus quietis. Quies enim est motus finis. Finis autem omnis perfectio. Nulla perfectio privatio. Ergo quies non est motus privatio vera. Hæc Scaligeri subtilia sunt & acuta. Verum quia non recedendum puto temerè à consensu Physicorum, qui ex sententia Aristotelis 5. Physic. cap. 2. statuunt: Quietem esse privationem motus, in illo subjecto, quod moveri aptum est; diversa consideratione & ~~quæ~~ dixerim: Quietem esse perfectionem & privationem. Quies ratione termini à quo, privatio est motus, & potentia ad motum. Ratione verò termini ad quem, perfectio ac consummatio motus est. Itaq; & affirmationis & negationis rationem habet. In grano tritici adhuc jacente in horreo nondum semine, quies est in termino à quo, quæ privatio est; illud enim granum etsi tùm actu non moveatur, potentia tamen mobile est. In pomovegò maturo ab arbore decerpto, quod habet
formam

formam & perfectionem & statum pomi, quies est in termino ad quem, quæ est perfectio motum secuta, & acquisita per motum. Atq; aded status & duratio formæ in re percipi potest. Cùm autem quies sit partim in extremo, à quo motus incipit; partim in extremo, in quod desinit: priorem quietem motui opponi privativè, sic probat *περίπα- 70*: Nunquam contrarium est finis & perfectio sui contrarii. Contraria enim nãta sunt (ut loquuntur) sese corrumpere. Ea verò quies quæ sit in extremo ad quod, est finis & perfectio motus. Ergo non est contraria, nec opponitur privativè motui; sed quies altera, nempe prior.

PROBLEMA LXV.

An privationis aliqua sit effectio?

Affirmatur.

EST qui qualitates distinguit adversas à privatione, ita ut dicat: Illæ sunt efficaces: ut, frigoris & caloris actio est non exigua; privatio verò nullam habet actionem. Sed posterius hyperbolicum esse videtur. Nam opponi potest peccatum nativum, quod vocant originale. Illud enim agere argumentum est, quod ciet in nobis affectus ad peccandum: quam obrem vocatur *ἀμαρτωλός* *ἀμαρτία*, peccatum peccans. Et Divus Paulus

Refutatur

κατ' ἐνστά-

σιν.

ad

ad Roman. cap. 7. versu 20. ait: Non amplius ego id perpetro, sed peccatum quod in me habitat. Adde, quod somnus est causa adjuvans coactionis. Et paupertatem, quæ est privatio divitiarum, nihil agere non dixerim. Idem judica de dementia, quæ privatio est usus mentis. Quod verò mors Servatoris vim habet vivificandi, ὑπὲρ θύσιν est, & singulare. Et quidem non existit vis ea ex sola ratione mortis; sed propter unitam deitatem, quæ ne in morte quidem fuit à natura ejus humana separata.

P R O B L E M A L X V I.

*An generaliter verum sit hoc essatum Aristotelis:
A privationibus ad habitus non est
regressus?*

Dist nguitur.

E Categoriis Aristotelis dicitur, ex privatione non fieri regressum ad habitum. Id ut non semper verum, reprehenditur à Ludovico Vive, qui huic dicto noctem, somnū, tehebras & similia opponit. Et Talæus opponit Aristotelem Aristoteli, ut qui àlibi affirmet, effossos hirundini oculos restitui. Sed Vitus Amerbachius ut catholicum defendit, quod vocem *σπέρματος* Aristoteles in doctrina Categoricali propriè accipiat pro irrecu-

recuperabili spoliatione seu ablatione formæ alicujus, ut sit orbitas, mutilatio mēbrorum, quæ non renascuntur. Improprîe verò accipi pro formæ aut habitus carentia. Equidem Amerbachio plurimùm tribuo, sed hîc assentiri ei nō possum. Primùm enim impropria & generalis privationis significatio apud Aristotelem illa est, cùm è contrariis alterum reliqui privationem esse dicit; ut frigus caloris, nigrorem alboris, gravitatem levitatis. Ad quæ si objiciatur, distinctionem privantium & adversorum in Logicis non esse accuratam, seu privantia esse adversa; respondemus cum Scaligero, Aristotelem loqui illic fusiùs & audaciùs. Secundò, quia in Physica ἀκρόασις sæpissimè quietem Aristoteles ait esse privationem seu σέρησιν motus; nemo facile dixerit, improprie ibi eum accipere privationem. Nunc quies talis est privatio motus, ut in his mutua fiat commutatio, εἰς ἀλλήλα μεταβολή. Nam quies non est privatio motus, ut mors vitæ, quæ cum actu tollit facultatem; sed ut tenebræ sunt privatio lucis. Relinquit enim quies in mobili potentiam motus. Pronunciatum igitur Aristotelis ὅτι τῆς σέρησεως καὶ τῆς ἐξεως ἀδύνατον εἰς ἀλλήλα μεταβολῶν ἕνεσθαι, non de omni privatione proprie dicta accipere possum. Quare hac utor distinctione: Privatio duplex est:

In Metaph.
12. & 10. & 2.
de gener. &
2. de coel.

Una,

Una, quæ non solum ex subjecto aufert formam & ἐπέχεται sed etiam δύναμιν & habilitatem, ut cæcitas in oculo. De hac privatione verum est effatum Aristotelis perpetuò; id est, ab hujusmodi privatione nunquam fit regressus ad habitum naturaliter (miracula enim excipio.) Et huc pertinet illud Jurisconsulti: Actio semel extincta non reviviscit amplius, l. si unus. §. sed si pactum. ff. de pactis. Altera, quæ ita ex subjecto aufert formam & actum, ut in eo relinquat potentiam recuperandi; ut tenebræ in aère: ignorantia in intellectu. Ex hujusmodi privationibus potest fieri regressus in habitus. Sed potest & sic explicari Aristotelis locus in Categoriis, ut dicatur eum loqui de σέσησες κωλειώ τήν, id est; maxime propria, seu prorsus destruyente accorumpente; quæ habet causam, quæ tolli non potest, ut reducatur habitus. Ex tali igitur privatione non potest naturâ fieri regressus in §. iv; ut: cæcus factus nemo recipit visum. Non verò de privatione ea, quæ tantum ex parte destruit, aut etiam conservat; quæ habet talem causam, quæ removeri potest, ut §. is redeat. Posterioris generis est somnus, vigiliarum & sensationis privatio. Somnus enim est σωπνεία quædam animalium, & sublati vaporibus ab orificiis nervorum abicit, succedentibus vigiliis. Quod verò ex Aristotele

objicitur, ipsum etiam testari, hirundinum oculos effoscos renasci; id falsitatem sæpe dicti enunciati; si secundum antecedentia & consequentia in contextu intelligatur, non videtur evincere. Sententia enim ejus est, in privatione & habitu non esse mutuatam commutationem φύσει, id est, natura. Id ostendunt verba πέφυκεν & ἐφύσεν, quibus ibi utitur. Ἐφεσθῆται ἢ τότε λέγμεν ἕκαστον τῶν τῆς ἰσχυροῦς δεικτικῶν; ὅταν, ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν ἢ ὅτε πέφυκεν ἔχειν; μιδαμῶς ὑπάρχει. Item: Οὐτε γὰρ τυφλὸς γινόμενός τις (πᾶν) ἀνέβλεψεν, ἕτε νεκρὸς ὢν (πᾶν) ὀδόντας ἐφύσεν. At hirundines non naturâ, sed arte Medica recipiunt oculos & visum per herbam, cui nomen est Chelidonia, uti testatur Plinius in natur. histor. lib. 8. & 25. Ad extremum, ut cuius pateat, sententiam Aristotelis in 10. ca. Categ. esse restringendam ad certam speciem; proposita velut tabella, Privationem dico in Philosophia Aristotelis accipi modò laxè, seu potius latissimè; modò pressius. Priore modo pro quavis absentia cujusq; positionis (ut, vitium est privatio virtutis:) quod omnibus oppositorum generibus, sed æquivocè accommodari potest; inquit Scaliger exerc. 65. sect. 2. Posteriori modo (pressius) verò pro habitus carentia seu absentia, qui recipi potest. Ejus duæ sunt differentia. Aut privatio est absentia ejus for-

Definitio
privationis.

Exempla
privationis.

mæ, quæ jam fuit vel esse debuit. Opposita ei forma aut est irrecuperabilis; ut, naturaliter seu per naturam surdus non recipit auditum: vel recuperabilis, ut dormiens evigilat. Aut est absentia ejus formæ, quæ futura est, & accessura ad materiam seu ad subjectum cum habilitate ad formam illam recipiendam. Sic privatio accipitur à Physicis Aristotelicis, & principium generationis tertium ponitur, & duplex est: Una remota; Sic terra dicitur habere privationem formæ hominis. Altera propinqua, secundum quam semen dicitur habere privationem hominis. A remota privatione ad formam fit transitus seu mutatio interjectis antè plurimis mutationibus. A propinqua verò unica tantùm fit mutatio per quam forma acquiritur.

PROBLEMA LXVII.

An omnis habitus naturâ insit?

Object.

PETRUS Ramus docet: Privationem negare in eo tantùm subjecto, in quo habitus suapte natura inest. At objicitur: nec divitiæ suapte natura insunt diviti, nec ebrietas ebrio: & tamen paupertas pro privatione divitiarum, itemq; sobrietas pro privatione ebrietatis ab ipso Ramo proponuntur. Ni
mis

mis igitur angustè privantia in Rami defini-
 tione ad res solum naturales sunt restricta,
 cujusmodi sunt visus & cæcitas, lux & tene-
 bræ. Resp. Si erravit hic Ramus, eodẽ quoq; Solutio
 tenetur errore Aristoteles, ex cujus fontibus
 hortulos suos ille irrigavit. Aristoteli priva-
 tio est negatio contrarii habitus in subjecto
 naturali. Aristoteli privatum dicitur habitus in Metaph.
 susceptivum, cum cui naturaliter inesse po- 4 cap lib 10.
 test, non inest. Inest autem habitus subjecto in categor.
 ut forma vel inhæisionis, quam vocant, vel at- cap. 10.
 tributionis. Nam Arist. *ἰναρχειν* (inesse) mo-
 dõ est inhæerere, modõ est dici de aliquo, seu
 attribui, sive adsit, sive insit. *Ἐπισηκῶς* igitur in-
 terpretor verba ista: In quo affirmatum sua-
 pte natura inest, per hæc: quod est capax affir-
 mati per naturam suam: & dico, naturæ vo-
 cem per metaphoram etiam ad non natura-
 lia transferri. Sic dicitur Natura artis Logi-
 cæ. Natura contractuum voluntariorum. Vis
 & natura Justitiæ, Cicero de Finibus. Natura
 causæ, quam constitutionem vocant: Cicer.
 2. de Orator. Natura omnium contrariorum
 est, ut unum tantum uni opponatur, D. Joan.
 Piscator exerc. 14. sect. 2. ad D. G. Scribo. Non
 sunt quidem divitiæ homini propriè natura-
 les: sed tamen ad hominem pertinent, ita, ut
 naturæ & vitæ ejus sint adjumenta, instru-
 menta & ornamenta. Quod ad ebrietatem
 N 2 attr-

Homo habet
naturam
quæ capax
est ebrieta-
tis.
In Protag.

attinet, ea inest homini ebrio natura, hoc est, potentiâ: id est, inesse ei potest, seu homo tali est cōditione & natura, ut possit inebriari. Sic naturâ aptum est corpus ad recipiendam vestem; quæ cū detrahitur ei, nudum & nuditas dicitur. Longiùs hæc non persequor; sed appono tantum pulcram Platonis sententiam: Ridicula est verborum λεπρωμέγεια, id est, cū superstitiosius verborum proprietates confectamur.

PROBLEMA LXVIII.

Logicene dicitur Talpa cæca?

Hic quoq; iuvat velitari ἀναμωπῆ, id est, sine sanguine. Vulgò nocturno animali, talpæ, privatio visus, cæcitas tribuitur. Quod ipsum auctorem quoq; habet Aristotelem Metaphys. lib. 5. cap. 22. & alios doctissimos viros. Averroës lanè visu privatam vult, non organo. Verùm alii quidam sic iudicant: Nullus usus facultatis & actus videndi est subterraneis bestiis. Talpa est perpetuò subterranea bestia, à terra, non aliunde, eibum quærens. Nullus ergo talpæ usus facultatis & actionis videndi. Quare etiam nullum instrumentum (oculum) accepit: & ex consequenti, non cæca, sed non videre dicenda est. Breviter: Talpæ oculi non debentur, & suapte hæc natura capax visus non est.

*Talpa in sub-
terranea bestia*

Si oculi non sunt dati talpæ, non dicitur proprie cæca esse, sed non videre,

Ergo

Ergo cæca non est. 2. Sensus sunt dati propter finem. Talpa quid videat sub terra? nam cum sub terra tenebræ sint, nullus quoq; ibi visus. Non igitur datus est visus talpæ. Ersi autem lumbricis sub terra pascatur: tamen nõ aspectu sed olfactu eos sentire videtur. Huc facere videtur, quod oculos talpam habere *περὶ ζῴων*, id est, imperfectos, ait Aristotel. in hist. & oculorum formulam seu effigiẽ quandam accepisse, refertur ex Plinio, qui quidem neq; oculos neq; visum ei tribuit. Sed tamen videtur rectè dici: Talpam aliquo modo & cæcum esse, & videre; seu, oculis uti, & non videre. Nam omnes tunicæ in oculo talpæ sunt, præter unam, attestantibus id Galenicis: quod ei deberentur oculi, ut integro animali: quibus cum uti non liceret, ajunt à natura esse tectos: Membrum igitur non deesse, quia esset animal perfectum: usum non adesse, quia nulli esset usui. Quare non curatum esse à natura, ut oculi perficerentur. Sic igitur judicamus: Perfectis animalibus sunt instrumenta omnia ad sentiendum, teste Arist. in lib. de anima 3. cap. 1. Si instrumenta sunt, sunt etiam officia: Si oculus, etiam visus: cum natura nihil agat sine fine. Talpa est perfectum animal. Talpæ igitur oculi & visus; quanquam is exiguus. Idem Arist. cap. 8. lib. 4. de Historia, & tunicas & humores cum ni-

Talpæ oculi
dati, ut effu-
geret nostram
aërem.

grum tùm albugineum in talpis agnoscit. Talpæ igitur oculus, (licet non sit perfectus) non est penitus expertus receptionis luminis: non ut sub terra videat, sed ut potius lumen & aërem, qui supra terram est, ut inutilem ob tenuitatem, evitet. Idcirco eam natura docuit lucis fugam, atq; ut eam percipere possit, instituit. Quapropter hausta luce sub terrâ sese abdit rursum. Hæc sunt verba, & hoc est philosophema argutissimi Scaligeri, qui & pauld post, Talpæ, inquit, dati sunt oculi, non ad appetendum quæ videat, sed ad fugiendum, quod illi visui atq; ejus vitæ noceat, ut occurrentem fortè lucem sibi perniciosam, cum patriis, nativis, salutaribus latebris illico commutet. Neq; deest ratio. Aëre enim hoc supernatæ celerrimè extinguuntur. Nec desunt qui sentiant, videre posse talpam perfectius, si ei membrana detraheretur, & videre, ut nos, cum genis oculos tegimus. Imperfectè igitur, seu parùm videt talpa (quæ & sententia est Alberti in libr. de animalibus:) & habet oculos non quidem apertos, veruntamen sub cute latentes; qui frustra non sunt dati, sed aliquo etiam modo videre possunt. Cujus sententiæ subscriptorem habemus doctissimum Philosophum J. Ludovicum Havenreuterum, quem honoris causâ nomeno. Etsi autem oculi in talpis recti (ut &

minus

minùs perfecti & debiliore spiritu) sint: tamen natura in his animantibus non omnino frustratur suo fine: quia prodest iis, ut cum perpetuò vivant intra terram, non habeant apertos oculos; læderentur enim pulvere. Et fortasse natura oculos earum tegumento tunicæ aperuit, ne, cum è tenebris egrederentur, lucis splendore offenderentur. Sed Objectio. quomodo videre possunt, cum natura oculos earum cooperuit tunica, seu, ut Aristoteles habet lib. 3. de anima, cap. 1. constet, eas oculos sub cute habere? Respondetur, eam Respons. tunicam esse transparentem; ideoque speciebus perviam. Itaque cum Aristotele lib. 1. de hist. animalium, cap. 9. Talpam modo quodam habere oculos, omnino non habere dixerim: quippe cum omnino quidem nec videat, nec perspicuos habeat oculos. Verùm si quis prætentam membranam detrahit, locus oculorum apparet, & pars nigra eorundem, situs deniq; & descriptio eadem, quam legitimam conspicui oculi obtinent; utpote cum obducta cute oculi pressi, confusi, oblaesiq; essent, dum crearentur. Atque secundum hæc intelligendum putarim, quòd alibi 22. cap. lib. 1. descripsit, talpis visum deesse, & aliter hominem, aliter talpam cæcam dici. Sed hæc acutiores Physici excutiunto.

An omnia privantia definiantur mentione
facta habitus?

Distinguitur.

In loco defini-
nit.

Lib 2. l. Phil

PRÆCEPTUM Melanchthonis est: Omnia
privativa vocabula defini *κατ' ἀφαιρέσιν* &
ἐναντίον, id est, remotione contrarii. Funda-
mentum hoc habet in Aristotelis Philoso-
phia, quæ docet: Privationem non per se, sed
sub ratione sui habitus intelligi. Ex quo col-
ligitur; Illam habitu, sed ita, ut negetur, defi-
niri. Sic cæcitas est defectus visus in animali:
Mors est privatio vitæ (intellige, in re vitæ ca-
paci:) Non tamen iccirco existimandū, quic-
quid definitur remotione contrarii, id illico
esse *σείρησιν*, id est privationem. Vitium descri-
bitur fuga virtutis. Hæc levis & *ὀλιγολόγησσις*
est descriptiuncula vitii, dariq; potest alia ac-
curatior, in qua virtutis nulla fit mentio. Itaq;
vitium propriè non est privatio virtutis: sed
opponitur huic adversè.

Object.

Verùm *ἐνστάσεις* hinc audio istas: Primum:
Somnus definitur à Phys. cessatio sensatio-
num. Secundum: Mors definitur extinctio
calidi & humidi. Neutrobiqu; fit mentio ha-
bitus. Nam Somni *ἐξέσις* seu habitus, vigiliæ:
Mortis, vitæ.

Responsio.

Hic respondeo perspicua cum brevitate:
In Privationis alicujus definitione necesse est
fieri

fieri mentionem habitus, vel explicitè, vel implicitè. Interdum enim Causa vel actio, quæ habitus propria est, loco ipsius habitus adhibetur. Sic sensationes pro vigiliis: quia sensatio est effectio vigiliarum propria. Calidum & humidum pro vita seu habitu viventis sumuntur: quia in calido & humido vita consistit.

Suspicias fortè, Habitum & privationem Objectio, esse relata, ex eo, quòd dicimus, privans sine habitu definiri non posse. Resp. Id tùm demum rectè colligi, si etiam habitus non posset definiri, nisi facta mentione privationis. Relatorum enim natura est, ut se mutuò seu vicissim definiant. Jam verò habitum non definiri per remotionem privationis, ostendunt lucis, vigiliarum, vitæ, visus definitiones.

Ais: Omninò è contrariis alterum reliqui Objectio, (injustitia justitiæ, inhumanitas humanitatis) privatio est, teste Aristotele. Sed privationes illæ non definiuntur per habituum suorum remotionem. Ergo non necesse est privativa nomina per habitus describi. Respon. Responsio, Istic privationis vocem sumi significatione latiore, ut etiam rei positivæ, cui quædam *genus* conjuncta est, conveniat. Hic verò cùm privationem reliquis contrariis opponimus, accipitur maximè propriè & specialiter, pro

eo quod merè privat. Instas : IN esse notam privantium propriè dictorum. Itaque inhumanum, injustum, esse propriè privantia. Respon. Antecedens non est *κατὰ παντός*. Nam immortale idem est quod non mortale. Inhumanitas interdum respicit rem, in qua humanitas inesse potest per naturam : & tùm privantibus accensetur : Interdum ad detractionem humanitatis addit qualitatem seu habitum vitiosum, vel certè actionem, quæ nuncupatur feritas & crudelitas : Et ita est in Adversis. Indignitas non absolute privationem dignitatis significat : sed dignè factò adversum factum. Sed manum, quod ajunt, de tabula.

PROBLEMA LXX.

An Contradictoria sint argumenta Logica?

Concl. affirmatè.

UT usus, quia aliquando incertus est ac pravus, ad doctrinæ normam exigitur, & certis legibus castigatur, quæ arte constituuntur : sic contra usus certus, perpetuus, approbatus à populo ac eruditus, & naturæ consentaneus artem genuit : Idemque tanquam optimus censor, si quid in artem irrepsit à se alienum, castigat vel tollit profusus. Quorsum enim attinet doctrinæ præceptivè
ali-

alicujus cantiuunculam in Scholæ duntaxat umbraculis resonare: à communi verò eruditorum usu abhorrere, in publicæ vitæ theatro non usurpari? Quocirca si contradicentium tanquam argumentorum nullus usus ostendi, nullum exemplum proferri potest, ut quidam disputant: rectè iidem contradicentia è censu & numero argumentorum prorsus ejiciunt. Quid verò si ego & rationes & exempla nonnulla proba, utpote ex lectissimis auctoribus, tum veteribus, tum recentioribus deprompta, adversus illos attulero? æquiores, credo, futuri sunt Contradicentibus, suumq; his locum inter argumenta Inventionis relinquunt. Hi enim, quibuscum disputo, cum veritatis studio omnia ad obrussam exigant, ita sunt (nisi longè mea opinione fallor) animati, ut: *ὅτι σωτηρία τῆς δυνάσεως, καὶ τὰ οὐκ εἶναι ἀναγεῖν*, hoc est, ad veritatis præsidium atq; conservationem etiam proprias sententias delere malint, quàm in errore obfirmatè permanere. Primùm igitur dico, Omnem propositionem constare è simplicibus notionibus tanquam elemētis. Propositiones sunt, Ens non est simul non Ens. Qui erat non hæres, factus est hæres. Cōstant igitur è notionibus simplicibus: Hæ sunt Ens & non ens: hæres & non hæres. Harū autem notionum cum una sit affirmata, altera actu

Arist. 1. libr.
Nicom. Eth.

expresseq; negata, contradicentes erunt. Est igitur contradictio quædam inventionis.

Obiect.

Sed contra Minorem obicitur: Infinita nomina & verba, ut non homo, non sedere, & infinita enunciata, quæ enunciant quid indeterminate voce cum negatione prolata, inania sophistarum figmenta, prorsusq; insolentia esse, & in nullo usu: ideoq; nec Logica. Hic respondeo: Imò aliquis & sæpe pernecessarius eorum usus est in sermonibus & disputationibus eruditis. Theologi enim,

Respons.

Castal. de
prædestinat.
pag 37. & 39.

præeunte voce sacrarum literarum, ita loquuntur: Quod fuit non ens, nunc est ens Dei vocatione, jussu & creatione. Judaicus populus fuit Dei populus: nunc est non Dei populus. Ex 1. Petr. 2. Qui quondam eratis non populus, nunc estis populus Dei. Non potuit à bono Deo homo creari non bonus.

In commo-
ne fact. con-
sid pag. 88

In *ἀνασκηδῆ*
Cardinalis
Cameracen-
sis,

Adde his ista quoque Ursin. Corpus non est simul non corpus. Finitum non est simul non finitum. J. Gryn. Corpus expers quantitatis, est non corpus. Bus. Caro non rectè dicitur non caro. Si verbum Dei affirmat aliquid, falsum est non affirmare. Hæ propositiones sunt infinitæ, non ineptæ. Quid verò philosophi & oratores? nullisne prorsus *ἀδιορίστοις*, id est, infinitis verbis & enunciationibus utuntur? Imò utuntur. Cicero. Nec verò aut quod efficeret aliquid, aut quod efficeretur, posse

In Acad.
quæst. lib. 1.

posse esse *non corpus*. Idem : An potest quisquam in abundantia bonorum ipse esse *non bonus*? Idem : Corporis quædam partes aspicuntur non decorè. Item : Dicitur non obsecrè. Claud. Alberius: Anima *ex non corpore* suo fabricat sibi proprium corpus. Jul. Scaliger : Cœlum potest è sua natura *non esse*. Sic Latini : Hoc sine peccato potest non fieri. Æneas potuit non vincere. Iterum Scalig. Quodcunq; præter rectum est, non est Dei, sed *non Dei*. Sic rectè dicitur : Si hoc potest non fieri, falsum est non posse non fieri, id est, si hoc sit non necessariò, falsum est necessariò fieri.

In paradox.

In officiis.

In Ora. Apodict. de resurrectione.

Exer. I. sect. 5.

Exer. 294. sect. 3.

Nec est, quòd hìc objiciatur: eòdem recidere, sive particula, NON, præponatur sive postponatur verbo: & illud potiùs, cum mollius sonet, quàm hoc faciendum. Quantum differunt: Est vir non malus: & Non est vir malus? Respon. 1. Etsi demus alicubi *μετάθεσιν* voculæ NON, non mutare orationis sententiam, (Sic sanè *ἰσοδυνατούντα* sint: Non peccat homo necessariò, & peccat non necessariò:) Tamen nemo, opinor, dicere audebit, hæc idem valere: Æneas non potuit vincere Turnum, quæ negativa falsa est. Æneas potuit non vincere, quæ affirmativa vera est. Annón hæc falsa est: Quod *ἀδιάφορον* est, ut cōfessio peccatorum privata, sine peccato

2. Object.

Respon.

cato

cato non potest fieri. Ista verò vera : Quod
ἀδιάρρητον est, sine peccato potest non fieri ? 2.
 Cum Philosophus distinguitur à Sophista,
 ut illius objectum sit Ens, hujus verò nō Ens,
 an non potius dicetur, verbi gratia: Terra est
 ens, Cerberus est non ens, quàm Cerberus
 non est ens? Julius Scalig. hanc tractans quæ-
 stionē (ea enim est inscriptio) An Dei omni-
 potentia agere possit in non ens: videtur, in-
 quit, omnipotentia Dei agere in non ens,
 quando facit ut sit ens: à non convenientis
 quæstioni & instituto suo loquitur, quàm si
 diceret: Omnipotentia Dei non agit in ens,
 quando facit ut sit ens? Thesis sit: Nuspiam
 legitur in sacris literis affirmari, creatos esse
 angelos. Huic opponitur ista: Si sacræ literæ
 affirmant alicubi creationem angelorum:
 falsum esse non affirmare. Non verò ista: Si
 sacræ literæ affirmant creationem angelo-
 rum, non est falsum affirmare. Prior enim
 maximè accommodata est ad principium il-
 lud principiorum summum, regulam con-
 tradictionis: (quanquam ea de contradicto-
 riis complexis intelligenda est:) Quodlibet
 affirmat aut negat verum: seu contradictio-
 nis ambæ partes veræ esse non possunt. Sca-
 liger doctè ait: Planta, quoad planta est, nun-
 quam erit *non planta*. Melius id quidem quàm
 istud: *Planta, quoad planta est, nunquam non*
 erit

Exerc. 365.
 sect. 9.

In Philos. 4.
 Arist.

Exerc. 140.

erit planta. 3. Aristoteles lib. 2. Analyt. post. Si definitio tantum declararet definitionem nominis, esset etiam *non substantiarum*, id est, eorum quae nullam habent essentiam, hoc est, non entium, ut interpretatur Zabarella. An non hoc longe est aliud, quam si diceret: Non esset etiam substantiarum?

Adde hæc exempla in-
finitorum
prioribus.

Quaritur à Physicis: An mutatio possit esse in *non* Tempore? Si respondeat aliquis, potest esse in non tempore, hoc aliud est, quam si responderetur: Nō potest esse in tempore.

4. Præterea sententiæ parum differant, vel redeant sanè eodem: Deus vult hoc non fieri, & Deus hoc non vult fieri: (quanquam diversum aliquando habent sensum, ut: Deus vult hoc non fieri, id est, agit hoc ne fiat. Et: Deus non vult hoc fieri, id est, non approbat quod hoc fit.) Sol est corpus non videns, & Sol non est corpus videns. Tamen prima & tertia propositiones sunt affirmatæ: secunda & quarta negatæ. Et fieri & non fieri, videre & non videre, nihilominus sunt contradicentia: non quidem ut *κατάφασις* & *ἀπόφασις*, id est, ut affirmatio & negatio, hoc est, ut oratio affirmans aut negans: (Hæc enim *συνδέσσω* & *διαρρέσσω* sunt, seu Enunthiatorum:) sed ut res sub illam affirmationem & negationem cadentes, significatæ terminis affirmativis & negativis, ita ut si dicas: Falsum est Solem

Solem videre, cum non videat: vel corpus esse videns, cum sit corpus non videns: (ubi cæcum dicere non licet,) ratio illa sit è Contradictibus, non ex Adversis.

3. Object.

Quid audio? inquit aliquis, Affirmativa tibi hæc est: Deus vult hoc non fieri. Negativa: Deus non vult hoc fieri. Altera igitur alteri contradicet. At non hoc (Sic non est inter has contradictio: Hic vir est non malus, & hic vir non est malus: consentiunt enim) Ergo nec illud.

Non certè quævis negativa cuiusvis affirmativa contradicit.

Resp. Fallax est connexum. Hæ enim contradicunt opponunturve: Deus vult hoc fieri, & Deus non vult hoc fieri. Item: Deus vult hoc non fieri; & Deus non vult hoc non fieri. Item: Deus vult hoc fieri, & Deus vult hoc non fieri. Hic vir est malus, & hic vir non est malus. Hic vir est malus, & hic vir est non malus. Hic vir est non malus, & hic vir non est non malus. Non autem est contradictio inter has: Hic vir est non malus, & hic vir non est malus. Cõsentiunt enim. Et licet in posteriore vinculum seu copula negatur: per prædicatum tamen mutilatur, posito Malus pro Non malus:

Cõsentiunt affirmari nõ malum, id est, bonum: & negari malum, præposita negandi particula.

5. Non concedo simpliciter, duras esse orationes infinitas. Satis enim molles sunt, cum negatio additur adjectivis nominalibus vel adverbialibus: quanquam nec semper, cum

cum substantivo aut verbo adjicitur, duræ sunt.

Nec sequitur: Orationes infinitæ sunt rariiores quàm finitæ: Ergo rejiciendæ sunt. Rariùs sanè occurrant: (quanquam exempla satis multa adduximus) Logicæ tamen esse non desinunt. Quædam figura Rhetorica rarior esse potest: Rhetorica tamen est. Syllogismi tertiæ figuræ multò sunt rariiores, quàm secundæ aut primæ figuræ: nec tamen illi è civitate logica exterminari debent.

4. Object.
 Responso:
 Ad ea aggrega & hoc Scalig. exet. 5. si existeret vacuum, ens esset nõ ens: unum esset non unum: pars esset non pars.

Nec enervat sententiam nostram hoc: Affirmatio & negatio sunt affectiones solius enunciati. Ergo nulla res, nullum verbum, nullus conceptus animi simplex, est affirmatus aut negatus. Antecedens enim tantum verum est de affirmatione & negatione ea, quæ est asseveratio & inficiatio (Hæc Aristoteli est *ἀντίθεσις* & *διαίρεσις*: compositio & distractio.) Eâ non tollitur simplicium notionum affirmatio & negatio, quam si etiam Quasi affirmationem, & Tanquam negationem dicere malis, non admodum repugnaverim. Nec quicquam virium habet istud: Non potest intelligi contradictio, nec usum habet, nisi in enunciato. Ergo simplicia non sunt contradicentia. Respon. Nam ut species actu non arguit, nisi cum genere dispositum, ut: Homo est animal; Et tamen species dicitur

5. Object.

Respon.

6. Object.

argumentum, quòd sit aliquid περιεκτικὸν ἀναρ-
 guendum: Ita contradictoria sunt argumen-
 ta, cùm δύο αὐτῶν arguendi habeant, etsi actu
 non arguant, nisi in dispositione axiomatica.
 Et sicut Metaphora licet extra συμπλοκῶν ὀνο-
 μάτων, seu complexum orationis non intelli-
 gitur: tamen in verbo est singulari, & tropus.
 Sic etsi contradictionem in sola enunciatio-
 ne intelligi & usurpari demus: idèd tamen ea
 simplicibus detrahi non debet, ut quæ in a-
 nalyfi manifestè cernatur.

7. Object.

Quid si objiciatur tautologia in ejusmodi
 propositionibus & ratiocinationibus, quæ è
 contradicentibus membris constant? Si ver-
 bum Dei affirmat, falsum est non affirmare.
 Si cælum beatorum est ens, non est non ens.
 Quid hîc aliud dicitur, quàm: Si verbum Dei
 affirmat, affirmat. Si cælum beatorum est ens,
 est ens? Assumitur. At verbum Dei affirmat:
 At cælum beatorum est ens. Concluditur:
 Ergo verbum Dei affirmat: Ergo cælum bea-
 torum est ens. En Sophisticam nugationem,
 & principii petitionem.

Respons.

Resp. Ita quidem argumentari est nugari:
 sed propositiones allatæ non sunt orationes
 nugaces. Non igitur inferuntur tales conclu-
 siones. Propositiones hoc dicunt: Si verbum
 Dei affirmat, falsum est quod tu dicis, simul
 non affirmare. Contradictoria enim simul
 vera

vera esse non possunt. At verbum Dei hoc affirmat. Ergo falsum, quod tu dicis, non affirmare. Vel propositiones hoc volunt: Fieri non potest, ut duæ contradictoriæ sint simul verae. Ut: Si corpus Domini est finitum essentialitæ circumscriptione, seu circumscriptum essentia suæ finibus: falsum est, simul non ita circumscriptum esse. At primum. Secundum ergo. Præterea revera affirmare, & falsum esse, quod tu dicis non affirmare, conveniunt quidem Re, sed Ratione tamen differunt: unde mutua & reciproca est horum illatio & consecutio. Si enim falsum est, quod tu dicis non affirmare: ergo re vera affirmat. Et si re vera affirmat: falsum est, quod tu dicis non affirmare. Sed ecce infinitarum vocum & propositionum, quas vocant, usum evidentem ostendo in distributionibus, ubi illis nonnunquam uti cogit necessitas, cum affirmatis destituimur. Sic corpus alicubi necessario dividitur in Naturale & non naturale: Aliquid est in tempore: aliquid in non tempore. De quo disputatur, id est aut ens, aut non ens. Ad extremum: Et si auctoritas malum sæpe præjudicium, Platone teste: non tamen negligenda est, cum certa ratione innititur. Itaque Aristotelis lycæum pro nobis adducimus. Aristoteles in iis quæ sequuntur categorias: Ut affirmatio & negatio

Sic definitur
ram & definitio non re
sed ratione
differunt.

Animal est
rationale vel
irrationale, id est, non
rationale.

inter se contrariæ sunt, velut Sedet & non sedet: sic res quæ utroque eorum continentur, ut sedere & non sedere, contrario opponuntur nomine. Hic locus nō obscure duplicem oppositionem suppeditat. Sententia enim hæc est: Ut affirmatio (hoc est, affirmans oratio) se habet ad negationem (id est, negantem orationem) verbi gratia, homo sedet, homo non sedet: sic & res, quæ affirmationibus & negationibus his enunciantur, opponuntur, ut sedere, non sedere. Itaq; duo genera contradicentium sunt: Unum extra intellectum, ipsorum *περὶ ματῶν*, id est, ipsarum rerum. Alterum intra intellectum, videlicet enunciationum ipsorum *περὶ ματῶν*. Sic Ursin. in explicatione oppos. Opposita contradictoria alia sunt incomplexa, seu in rebus, nimirum termini affirmativi, qui non habent præpositam negationē: & negativi, qui habent negationē præpositam, ut sedens, non sedens. Alia sunt complexa, seu in oratione, nimirum propositiones, idem de eodem affirmantes & negantes, ut: Plato sedet: Plato non sedet. Res autem seu termini simplices dicuntur contradictoriè opponi, quia secundum affirmationem & negationem opponuntur. Sic Philip. Melanch. lib. 2. Dialect. de Oppos. Monendi sunt discipuli: Aliam esse simplicium, seu rerum oppositionem, ut caloris & frigiditatis.

Schegk. &
Plan. in explic.
oppos.

esse alienam. Cum enim Aristoteles in prædicamentis non agat de enunciationibus seu conjunctis, sed de incomplexis: à ratione est dissentaneum, eum in postprædicamentis, quæ appendix sunt categoriarum, explanationem quorundam simplicium terminorum continens, de contradictoriis enunciationibus agere. Ut igitur tandem finis huic disputationi imponatur: cum Peripateticis contradictorie opposita alia facimus *πλεγμα*, seu in sententia: Alia incomplexa, seu in rebus: nec *ἀδίβερα*, id est, infinita enunciata, seu affirmata *ἐν μετὰδέσσει*, ut: Judæi sunt ex numero non sanctorum, non renatorum, calidiore judicio è Logica profus tollamus. Qui aliter sentiunt, primum expendant nostra, deinde afferant rationes suas, si possunt, meliores. *Διατηται* (arbitri) enim potius quàm *ἀντίδικαι* (adversarii) esse debent ii, qui diligenter quod verum est judicando inquirunt, ut Aristoteles graviter ac sapienter monet.

Id est, complexa, hoc est in oratione à categoria.

Contradictio est tunc ven. tum, enunciat.

Lib. 1. de cor. in cap. 10.

PROBLEMA LXXI.

An Contradictoria sunt: Non esse, & Miserrum esse?

Affirmo,

ATTICUS I. Tusc. Cic. fatetur, se in contradictionem incidisse, eo ipso, quod affirmat.

firmarit mortuos esse miseros, quos ex Epicuri secta opinetur non esse. Esse & non esse, non obscuram præ se ferunt contradictionem. Esse verò, & non esse miserum, an contradicant, quæri potest? Nam contradicentes termini sunt iidem, sed ita, ut alteri solum particula simpliciter negans sit præposita, ut: Miserum esse, & non miserum esse. Non verò sunt prorsus eadem voces: Non esse: & non esse miserum. Non igitur videntur esse
ἀντιφάσις.

Object.

Respondeo hîc per distinctionem: Con-
 tradictio est vel directâ, apertior, explicita, quæ fit expressè, primò, & immediatè: ut, Esse & non esse: vel Indirectâ, occultior, implicita, quæ fit *ἐξ ἐπιπέρας*, seu quadam consequentia. Posterioris ἀντιφάσις sunt: Mortuos non esse, & tamen mortuos miseros esse. Si enim (ita iudicat Cicero) mortui non sunt, ut opinaris Attice; & tamen tuo iudicio sunt miseri: sequetur mortuos esse, & non esse: hoc est: Dicere miseros eos, qui omnino nulli esse putantur, id implicat contradictionem, quæ est horribile mendacium. Sic explicata contradictio est: Corpus est quantum, & nō quantum. Implicata verò est: Corpus est quantum, & nō est in certo Ubi. Corpori enim proprium est, continuum, partibusq; alicubi sitis comprehensum esse, ut de

Responsio.

Per consequentiam importat.

singulis dici possit Ubi sit. Dicis, hoc corpus est finitum, & tamen ubique *κατ' οἰαν*. At inquam ego: Contradictio hæc est: Etsi enim in his non sit contradictio manifesta: tamen positus his ipsis simul, contradictio necessario & per se sequitur. Talis est & hæc quorundam, qui inexpiables religiones in Ecclesiam induxerunt: Christū vera quidem carne præditum, sed creaturam non esse. Siquidem omnis caro, quatenus caro, quantumvis gloriosissima, natura & creatura est. Hujusmodi est Contradictio quæ in Adjecto dicitur, cum attributum vel determinatio & appendix ejus repugnat naturæ subjecti: ut, asinus est animal docile. Hoc enim dicitur: Asinus est animal, quod est non asinus. Si quis dicat, lucem nobis adesse, sed tenebricoso modo: tenebras adesse lucido modo: calorem adesse frigido modo: frigus adesse, sed calido modo: Nihil ille aliud dicit, quàm lucem non esse lucem, tenebras non esse tenebras: & ita manifestam repugnantiam, ac impossibilem contradictionem asserit.

PROBLEMA LXXII.

An verum & falsum sint termini contradicentes?

CONTRADICENTIUM alterum negativum nomen esse oportet. Itaq; verum & non

& non verum, falsum & non falsum habeo in contradicentibus : Verum verò & falsum in adversis : etsi Scaligero hæc sint contradicentia. In mentem mihi hic venit argumenti aliquando publicè objecti : Sentire & non sentire sunt contradicentes termini, Homo sentit, lapis non sentit. Ergo homo & lapis sunt contradicentes termini. Itaq; uterq; hic potest esse affirmatus. Ad quod respondendum: Sentire & non sentire non esse contradicentia, nisi de una & eadem re dicantur. Id autem hic non fieri, cum in assumptione sentire de homine, non sentire de lapide dicatur.

PROBLEMA LXXIII.

An ens & non ens sint contradicentia? Ubi & quaestio incidit: An contradicentium descriptio bona sit?

RATIO dubitationis hæc est: 1. Contradicentium alterum negat ubiq; ut: non homo dicitur & de leone, & de omnibus rebus (præterquam de homine.) Nunc non ens non negat ubique. Non enim dicitur de leone. Ergo ens & non ens non sunt contradicentia. 2. Infinitum nomen de iis quæ sunt, & de iis quæ nõ sunt verè affirmatur. In agentibus & simpliciter negantibus negans idem est quod nomen infinitum. Ergo hic negans tam de rebus veris, quàm de iis, quæ verè

O 5 non

non sunt, verè affirmatur. Non ens autem verè non affirmatur de leone. Dico quidem: Cerberus est non ens, sed non: leo est non ens. Ergo non ens non est negativum entis, ut positivi nominis; vel certè definitio contradicentium (sunt contraria negantia, quorum alterum negat ubique) laborabit vitio. Resp. Contradicentium alterū negat ubiq; seu significat negationem in omni omnino subjecto; sive hoc vera res sit, sive vera res non sit: ut non videns significat negationem in quocunque subjecto, sive sit vere ens, sive non. Excipitur non ens, quod non dicitur de iis quæ sunt, sed significat negationem simplicem in omnibus subjectis nō enti, ut Chimæræ, Cerbero, Utopiæ, &c. & ita negat ubiq; restrictè seu limitatè, seu *negatū n.* Ergo, inquires, non ens privatio est. Ea enim significat negationem alicujus in subjecto certo & definito. Respon. Discrimen hīc esse manifestum. Non ens negativum est seu contradicens, non infinitum propriè. Cæcum enim ita significat negationē in determinato subjecto, ut animali tantū tribuatur, non omnibus entibus: privatum vita tribuitur entibus vitæ capacibus. Non ens verò non cui-dam seu certo generi non entium, sed omnibus omnino non entibus tribuitur: ut, non videns, non vivens. Ex his patet, quod ad secundæ

Hæc propriè
sunt nomina
infinita. ◦

cundæ objectionis solutionem attinet, Infinitum nomen aliquantò latius patere, quàm contradicens seu negativum simpliciter: seu hæc idem prorsus valere, si excipias non ens, & si quid huic æquipollet. Adjicio παραβαν-
 κῶς duo Sophismata, velut epilodia, quorum solutionem tenere utile est: 1. Chimæra est nomen positivum, cùm non significet negationem alicujus. Ergo non est nõ ens. 2. Non ens est negativum. Chimæra est non ens. Ergo Chimæra est nomen negativum. Respon-
 deo ad primam: Major quæ omittitur: Quic-
 quid est nomen positivum, non est non ens, falsa est. Nomine enim positivo significari potest non ens; sicut nomine negativo & infinito ens, ut: non homo potest esse asinus. Deinde, ut non valet: Cerberus est generis masculini. Ergo Cerberus est. Est enim fallacia ambigui, vel figuræ dictionis. Ita nec illud valet. Responsio ad secundam est: 1. Propositio vera est de communi illo, Non ens; non de subjectis exemplis. Sic adversa relata sunt. Adversum enim adversi adversum est. Sed vitium & virtus, quæ adversorum exemplum sunt, non sunt relata propriè dicta. 2. Ratiocinatio similis est his: 1. Ens est generis neutrius. Homo est ens. Ergo homo est generis neutrius. 2. Non ens duæ dictiones sunt. Utopia est non ens. Ergo Utopia duæ
 dictiones

Fallacia ex
 cryptei pro-
 positionis.

ditiones sunt. Sophismata sunt nata ex homonymia seu ambiguitate vocis mediiorum terminorum. Non ens & ens accipiuntur in propositione materialiter, seu pro ipsis dictionibus. In assumptione significativè, seu pro re significata. latius hæc non persequor: sed tamen ex antegressis quæstionem moveo quæ sequitur.

PROBLEMA LXXIII.

An valet consecutio: Chimæra est nomen positivum seu affirmatum. Ergo Chimæra est.

RESPONDEO: valet, si utrobique Chimæra accipitur pro vocabulo. Si verò in consequente accipiatur pro re ipsa, non valet. Nam primò ita mutatur significatio termini, & committitur Elenchus ambigui. Secundò, ut in Scholis loquuntur: Ab Est tertii adjecti (seu à conjunctis) ad Est secundi adjecti (seu ad divisa separatave) non valet consecutio, si alterum prædicatum de subiecto prædicetur per accidens, id est, per alterum cui appositum est, non per seipsum, auctore Jacobo Zabarell. ut, si quis dicat: Homerus est Poëta; non licet separatim inferre: Ergo Homerus est: quia verbum, Est, non prædicabatur de Homero per seipsum, & ratione sui, sed per Poëtam. Non enim dicebatur Homerus esse, sed esse Poëta. Ita verbum,

bum, Est, non prædicatur illic de Chimæra per seipsam, & ratione sui, sed per nomen positivum. Non enim dicitur Chimæra esse, sed esse nomen positivum. Quod verò in antecedente Est non significatur ulla res quæ de Homero vel Chimæra prædicetur; sed sola copulatio Pœtæ cum Homero, vel nominis positivi cum Chimæra. In consequente verò, Est, recipit alium sensum, quem prius non habebat. Significat enim existentiam ut rem quandam, ut ait Zabarella: ea causa nulla est, cur consequentia in his exemplis non valeat. Si enim propter hunc diversum significandi modum non valeret; non liceret sic inferre, seu pari ratione non valeret hoc quoq;: Paries est albus. Ergo paries est. Deus est beatus. Ergo Deus est.

PROBLEMA LXXV.

An utrunq; contradicentium possit esse negans?

CERTUM est, omne contradicens ab aliqua re separari per oppositionem negationis, ut loquitur Cicero (qui tamen pro Contradicente, vocem Disparat. usurpat) ut sapere & non sapere. Sed obstare videtur unum exemplum: Nihil, nō nihil. Hæc contradicentia sunt; & tamen utraq; vox est negata. Respondebis: Sensu Non nihil esse affirmatum, & idem declarare quod Aliquid.

Dua

Duæ enim negationes faciunt affirmatio-
nem: Et nihil idem esse quod Non aliquid,
feu non ens. Particula autem, NON, voci Ni-
hil implicita est. Est enim nihil dictum per
apocopen, pro nihilum, quod est non hilum,
vel ne hilum quidem.

PROBLEMA LXXVI.

An Relata sint Opposita?

Distinguitur.

RELATA modò sunt & considerantur ut
consentanea: modò ut dissentanea ar-
gumenta. 1. Respectu naturæ illorum di-
stinctæ est inter ea oppositio: Respectu verò
dependentiæ, & affectionis mutuæ, cogna-
tio & consensio. 2. Respectu ejusdem sub-
jecti sunt opposita: ut Gulielmus pater, i-
demq; filius. Respectu diversorum subje-
ctorum, quibus adhæret mutuus respectus
essentialis, non sunt opposita: ut, Gulielmus
pater, & Mauritius filius. Pluribus hoc non
persequor, memor illius: Sufficiunt tria ver-
ba in re facili: brevis esto.

PROBLEMA LXXVII.

An Relata sint simul Natura?

Distinguitur.

R I O N

REGULA vera est: Perpetua est τῶν ἀεὶς π
 συννωφεία, hoc est, conjunctio. Sic res si-
 gnata conjuncta est cum signo. Sic con-
 junctio est inter verbum significans, & inter
 res per verbum significatas. Sic est unio cum
 rebus Sacramentorum sacramentalis, seu in-
 mystica quadam sacraq; relatione consistens.
 Verum & hoc: Relatorum essentiam mu-
 tuam esse, ita ut se mutuo & vicissim defini-
 ant. Verum obicitur 1. Quicquid est ἀμα φύ-
 σις, simul natura cum alio, est etiam ἀμα χρόνος
 simul tempore. Scibile non est simul tem-
 pore cum scientia: nec sensibile est simul
 tempore cum sensu. Res enim scibiles lon-
 gè antè fuerunt, quàm acquireretur earum
 scientia: & sensibile est antequam sentiatur.
 Ergo scibile & scientia, sensibile & sensus, non
 sunt simul natura. Sunt autem scibile & sci-
 entia relata: ut sensibile & sensus. Ergo non o-
 mnium relatorum est, ut ita dicam, coëxi-
 stentia. 2. Illud quo ablato alio auferuntur,
 & ablati iis non auferuntur, est prius naturâ
 quàm illa. Scibili ablato, auferuntur scientia: &
 ablata scientia, non auferuntur scibile: Sic sen-
 sibili ablata, auferuntur sensus: & ablato sensu,
 non auferuntur sensibile. Ergo sensibile & sensus,
 scibile & scientia, non sunt simul natura: etsi
 sint relata.

Simul natura
 esse, est al-
 tero posito
 alterum po-
 nit: altero ab-
 lato alterum
 auferuntur.

Respondeo primùm ad primi syllogismi
 mi-

minorem per inficiationem: Scibile & scientia, ut sensibile & sensus; sunt simul tempore, dummodo utrunq; utrobique eodem modo sumatur, id est, vel utrunq; actu, vel utrunq; potentia: non verò alterum actu, alterum potentia, ut in objectionibus sumptum est. Deinde ad utrunq; Syllogismum per distinctionem: Duplicia sunt relata, 1. verè & perfectè relata, quæ se mutua relationis affectione complectuntur. Hæc sunt simul natura, & necessariò se vicissim definiunt, ac sunt mutua sibi causa. 2. Relata sunt communiter & minus propriè, seu similitudine quadam appellata. Hæc sine mutua relatione definiri possunt, alterumq; est altero natura prius: ut cum vulgò dicitur: Scientia esse alicujus scibilis, impropria relatione utimur, quia scientia sine relato definiri potest. Utrique autem generi cõvenit, dici ea quæ recipiuntur, seu recipiari, ut: Dominus est servi dominus: & servus domini servus. Scientia est scibilis rei scientia: & scibile est scientiâ scibile. Sensus est rei sensibilis sensus: & sensibile est sensu sensibile. Ala alati ala: & alatum est alâ alatum. Posterioris generis sunt $\pi\lambda\sigma\tau\epsilon\varsigma$ fides, & $\pi\lambda\sigma\delta\upsilon$ credibile, seu illud quod sub fidem cadit: hæc reciprocè quidem & retro vicissim referuntur: sed $\tau\omicron\delta\ \pi\lambda\sigma\delta\upsilon$, nempe verbû Dei, ut causa, & tanquam mensura fidei, prius natura est quam $\pi\lambda\sigma\tau\epsilon\varsigma$.

Por-

Objectio.

Bestia & ho-
mo sub ani-
mali sunt si-
mul naturae
Respondi.

Porro non videtur proprium relatorum esse simul natura. Species enim ejusdem generis sunt simul natura, ait Aristoteles: volatile aquatili & gradienti è regione respondet sub genere animalis. Volatile igitur, aquatile & gradientis sunt simul natura. Hic respondeo: simul natura dupliciter accipi: Primum dicuntur esse simul natura, quorum alterum non est prius aut posterius altero notitia. Sic simul sunt natura (hoc est, æquè notæ) species oppositæ sub eodem genere: etsi interim sit differentia ordinis, ut hanc speciem illi in arte præponas vel postponas. Secundò simul natura sunt, quæ propterea mutuae sunt essentialiæ, & mutuae sibi causæ. Sic oppositæ species non sunt simul natura, sed exquisitè relatorum hæc est proprietas.

PROBLEMA LXXVIII.

An omnia Relata ratione & Re dissentiant?

RELATA etsi nomine nullam præ se ferant dissensionem, sed potius consensionem: qualitate tamen efficiunt opposita: Itaq; non sola ratione; sed etiam realiter differunt, ut in rem eandem non cadant, nec alterum de altero propriè prædicetur, ut: Signum gratiæ propriè non est ipsa gratia. Dissensibile hic occurrit ἀντιπρῆτον. Definitio & definitum.

P

nitum

nitum sunt ἀειθρῶν & τῶν ἑῶν), seu re ipsa unum tantum λόγῳ discernuntur. Definitio & definitum sunt relata. Definitum enim definitione explicatur. Et definitio est explicatio definiti. Ergo quædam relata sunt unum re ipsa, & tantum ratione differunt. Majorem declaro. Quid aliud est homo quàm animal rationale? & quid animal rationale aliud est quàm homo? Hujus λόγος hæc tenenda est. Resp. 1. ad major. Definitio & definitum, quatenus sunt amica inter se & consentaneæ, seu mutua affectio spectatur, ratione tantum differunt, ut pater, & is qui habet filium. Quatenus dissensio inter ea spectatur, re non sunt πρῶτον. Nam definitio nunquam est definitum, & definitum nunquam est definitio. Deinde distinguo in quæstione vel conclusione. Relata quæ tantum sunt amica, non verò contrarie opposita, differunt tantum ratione, ut exempla definatorum & definitionum, ut: Dominus & persona habens servum. Dominus enim est persona habens servum. Quæ verò ita ad aliquid affecta sunt, ut diversi subiecti respectu opponantur, hoc est, relata contraria, differunt & dissentiant re, ut Dominus & servus. Dominus enim non est servus, nec servus est Dominus.

PROBLEMA LXXIX.

Utrum dare & accipere sunt Relata?

Affirmatur

CUM in Ethicorum Aristotelis explanatione docuissem, Liberalitatem eerni *ἐν δόσει καὶ λήψει*, quanquam magis in *δόσει*: *ἐν δόσει* a me est, Dare & Accipere relatane essent an aduersa? Hic quaerens iudicare sibi videbatur *ἐν ὁμοχρῶς*, esse in aduersè contrariis habenda. Mihi verò placebat, esse actiones correlatas. Ad probandum, non esse dare & accipere relate opposita, adhibebat ille hoc *ἐπιχείρημα*. Relate opposita non possunt esse simul. Dare & Accipere in eodem subjecto *Objectio* possunt consistere: quia eandem rem numero possum & dare alii, & accipere ab alio. Ergo Dare & accipere non sunt relativè opposita. *Solutio* Responsum est ad propositionem: Relate opposita non possunt esse simul eodem tempore, quatenus sunt opposita. Ad assumptum: ut idem præceptum possum discere ab alio, & alium docere, sed diverso tempore: ita etiam idem tibi dare possum, & à te accipere. Manent igitur dare & accipere opposita. Ad probandum, hæc ipsa non esse *ἀντιπροσῆτα*, & in iis quæ necessariò cū aliquo conferuntur, seu quorum vis omnis & natura in eo posita est, ut ad aliquid affecta sint, hoc nonnihil roboris habere videbatur. Relata *Objectio*

sunt simul ordine naturæ, & recipiuntur. Dare autem & accipere non semper sunt simul natura. Quod enim damus, aliquando non accipitur, sed rejicitur, ut: Per infidelitatem donum Dei Verbo vel Sacramento oblatum respuitur, quod fides verè recipit. Ergo. Resp. ad transumptum. 1. Ut docere & discere, sic etiam dare & accipere relata sunt. Jam verò fieri potest, ut dum tu doces, discipulus nihil discat, idq; per accidens, quia animo peregrinatur. Eadem ratione fieri potest, ut ego tibi dem, tu verò averfando non accipias. Ut autem nihilominus docere & discere manent relata: sic & dare & accipere. Quod facti est, non tollit quod naturæ, ordinatio-
 nis, juris est. 2. Ut actu efficaciterq; docere & discere: sic & *ενεργητικῶς* dare & accipere relata sunt. Et dare significatione *προσφοράς* non tantum est offerre & porrigere, à quo accipere abesse potest: sed communicare cum applicatione & effectu, id est, ita, ut conjuncta sit acceptio. (Itaq; rectè sic infertur: Data est Salvatori omnis potestas in cælo & in terra. Ergo accepit. Reddidi tibi 10. aureos. Ergo accepisti.) Sin aureos quos offero tibi hodie, non vis accipere, perendie dico potius: volui tibi aureos dare; quàm, dedi tibi aureos. Porro etiam atq; etiam instans aiebat: interdum etiam nos accipere non datum, ut cum rapi-

mus

Responsio.

Per se *ἑαυτῶν* inter se habet dare & accipere, et si à nobis interdum divelluntur.

mus aliquid. Itaq; dare & accipere non esse proprie relata. Resp. Dare hic late fuleq; intelligendum; cum variis *scōis* fiat modis. Ut discimus aliquando non acceptum, non doctum ab alio, sed à nobis. Sic accipimus interdum non ab aliis datum: sed quod ipsi nobis damus, sive id fiat justè sive injustè. Ut igitur non valet illatio: Interdum discis non doctum ab alio, puta publico Professore. Ergo discere & docere non sunt proprie relata: Ita nec illud. Sed quomodo unus & idem potest esse doctus & discipulus respectu unius? Ego filius non possum esse meus pater; sed habeo alium patrem. Ergo ego discipulus non possum esse meus doctus; sed habeo alium doctorem, ad quem referor. Resp. Possum mihi discenti ipse esse doctus, ut mens potest seipsam intelligere: quia ut intellectus meus dupliciter consideratur, ut faciens & patiens: sic & agit & patitur. Quatenus agit, doctus sum: quatenus recipit, discipulus sum. Ac discere & docere sunt motus voluntarii: possum igitur esse *αὐτοδίδακτος*. At cur non etiam *αὐτομάτη*; Quia natura hoc non admittit. Generatio enim est actio naturalis, qua fit productum à producente re diversum. Sed quomodo intellectus potest pati, cum sit *ἀπαθής* impatiibilis, teste Aristotele? Resp. Non patitur intellectus ab objecto suo *κατὰ φρόνησιν*.

Quæstio.

Quæstio.

Duob. modis
aliquid patitur
dicitur.

Sic Luna patitur a Sole, recipiendo lumen.

Objec.

secundum interitum, perpeffione: sed κατὰ τὴν τελείωσιν ἢ σωτηρίαν, id est, secundum perfectionem & conservationem seu salutem; in qua perpeffione seu receptione alterum est potestate, & velut imperfectum, quod tamen perfici potest; alterum verò est actus & perficiens. Intellectus est potestate res, quatenus potest perfici, & recipere aliquid intelligibile. Objectum autem perficit eum, & in actum intelligendi deducit. Ecquomodo verò idem, ut intellectus, intelligit seipsum? quomodo idem potest esse intelligens, & id quod cadit sub intelligentiam, & diversum quiddam? Si mēs intelligit se ipsam, intelliget se quatenus est mens, vel quatenus est aliud. Si prius dixeris, omne quod intelligitur (ut plantæ, lapides) erit intellectus. Sin posterius; mens non erit simplex, sed mixta & composita, ex eo quod intelligit, & ex eo cuius ratione intelligitur. Ergo intellectus non intelligit seipsum. Accedit huc: Si intellectus sese intelligeret, idem esset agens & patiens: quod absurdum. Hic primum prioris partis assumptionis cōsecutio neganda est. Quædam enim actu & per se sunt νοητὰ, ut quæ a materia sunt separata. Quædam verò potestate & per accidens sunt νοητὰ, id est, intelligibilia, ut ea quæ cum materia sunt concreta: hæc enim non intelliguntur, nisi a ma-

Responf.

keris

teria segregentur. In iis igitur quæ potestate sunt *νοητὰ*, & cum materia sunt conjuncta, ut lapis, idem non est *νοητὸν* objectum, & *νοῦς* seu intellectus ipse. Id verò quod sine materia per se & actu intelligitur, ut intellectus, se ipsum intelligit, & quod intelligit, subjecto non differt ab eo quod intelligitur. Deinde animadvertendum, ex sententia Alexandri in lib. de anima: Intellectum se ipsum intelligere non per suam essentiam, sed per suam speciem, quatenus est *νοητόν τι*, seu ens intelligibile, & species, ut loquuntur, intelligibilis. Sic enim fit ut idem numero sit quod intelligit, & intelligitur; & intellectus non secundum idem sit agens & patiens. Sed de sententia Julii Scaligeri tenendum, Intellectum nostrum non intelligere se per speciem, sicut cetera entia materialia: sed per *Reflexionem*. Hoc, inquit Scaliger, in immaterialibus & facile & semper fit. Sunt enim intellectus actiones duæ: una Recta, altera Reflexa. Prima quidem cognoscit aliquid. Secunda cognoscit, se & cognoscere & cognoscendi habere potestatem. Qua reflexione se ipsum tamen non disjungit, tamen geminat. Neque propterea magis fit agens & patiens, quam sensus sibi fit contrarius, qui simul videt album & nigrum. Atque ita servatur etiam Philosophi auctoritas, qui in tertio de

Intellectus
intelligit se
intelligere,
& intellectu
esse per reflexionem.

Anima dicit : Quodcunq; aliquam speciem suscipere aptum est, id esse oportere omnino ab illa specie nudum & vacuum. Non enim sui specie moverur, sed per reflexionem sibi ipse præsens est intellectus. Sed quid ego hic in penetralia Lycei Peripatetici ingressus sum ? Revoco pedem ad id unde dilapsus videri possum. Statuo dare hoc, & accipere illud : me tibi dare, & me accipere à te, non esse contraria : Accipere verò hoc idem, & dare hoc idem eodem tempore, esse contraria : Deniq; me dare tibi, & te accipere à me, esse propriè correlata. Quæ ad postremum si cui non satisfaciant, quòd aliquando dicamur dare, quæ non recipiuntur, ei per me quidem dicere licebit, esse relata utlibet seu quoquo modo. Non enim disputo hoc rigidè, ut *Δέσιον* pertinaciter *ουδέατορτες*. Certiora & veriora monstrantibus non invitus cedo : cùm non sim ex iis, qui opinionem semel conceptam mordicus defendunt.

PROBLEMA LXXX.

Utrum Servus & Dominus sint Relativa Realia an Rationis?

Illud potius asseritur.

DE Relationibus realibus & Rationalibus est dissensio. Alii relationes naturales reales : Voluntarias verò, & cogitatione

ratione consilioque institutas, Rationis vocant. Ita pater & filius erunt relata realia. Dominus & servus rationis. Alii verò, quibus ego magis assentior, Realia relata dicunt, quæ *ἑαυ* inter se habent, non accedente etiam nostra *ἐμνοία* seu mentis cogitatione, ut pater & filius, magistratus & subditus, dominus, servus, quæ omnia sunt Entia realia, seu aliquid extra intellectum. Relata verò rationis esse dicunt, quorum ordo & *ἕξις* tota pendet à cogitatione nostra, seu ab animo nostro ea inter se conferente, ut, Dextrum & sinistrum in domo & globo sunt relativa rationis. In domo enim vel globo per se nihil dextrum est & sinistrum. Tantùm mihi hæc pars ad dextram est, alia ad lævam. Sic, ratione nostri tantùm, in globo est sursum & deorsum. Scholastici doctores creatorem & creaturam quoque rationis duntaxat relata esse volunt. Verùm cum sua natura, etiamsi non accedat nostra cogitatio, Creator referatur ad creaturam: (re ipsa enim est creator, & creatio est realis:) relata realia aliis videntur. Sic justitia Christi, quæ nobis imputatur, est relativa, non secundum rationem, sed realiter. Etsi enim in nobis non inhaereat: tamen est in Christo. Sed Fides qua justificamur, non est inanis cogitatio, nuda speculatio & imaginatio rationis, seu mentis: sed *ὑπόστασις*

Object.

rerum sperandarum, & certa efficaciq; fiducia, intuens in reale objectum. Sed quid ad object. Si relatio Deo realis accessit, mutatus est. At Deus non *ἀλλάσσεται*, non mutatur? Respondent: Accessio relationis non mutat Deum, (quia illa non est accidens inhærens: & voluntas sic agendi, à qua pendet, æternus est:) sed absolutorum, videlicet quantitatis & qualitatis accidentariæ.

PROBLEMA LXXXI.

An Aristoteles τὰ ὁμοίως ἰσχυρόντα, id est, Quæ similiter insunt, & ὁμοίως ἔχοντα, id est, Quæ similiter se habent, ad eundem locum Dialecticum pertineant?

Conclus. Negativa.

MORTALITAS similiter, ut loquitur Aristoteles, inest Cræso & Iro. Medicus & Architectus similiter se habent ille ad restituendum valetudinem: hic ad fabricandum ædes. In his exemplis an Comparatio sit unius generis quaeritur. Videtur quidem, sed nō est reipsa. Vocibus enim *ὁμοίως* & *ὁμοίως*, similis & similiter, aliquādo abutimur pro Par & Pariter: sicut vicissim par pro simili, ut: Par levis ventis, id est, similis (quam ibi Par propriè etiam accipi potest, ut sententia sit, æquè levis atq; venti) & dispar pro dissimili, ut: Disparitas morum frangit a-

michi

amicitias, id est, dissimilitudo. Sic Grammatici sæpe dicunt, Similes casus, similes modos pro iisdem. Et Joh. 5. Quæcunq; pater fecerit, hæc etiam filius *ὁμοίως* facit, hoc est, æquè.

Animadvertenda igitur est distinctio inter ea, quæ similiter inesse, & similiter se habere dicuntur. Eorum enim confusio facile errorem parere potest. In iis quæ similiter insunt nulla consideratur proportio, sed tantum *ἐν ὁμοίωσι*, & tanquam diceres inexisten-
tia attributorum: Eaq; pertinent ad Comparisonem Parium, ut: Cupere est similiter proprium partis ejus animæ, in qua est cupiditas, atque ratiocinari ejus partis, in qua est ratio. Similiter atq; id est, æquè atq; seu pariter quàm. In iis verò quæ similiter se habent, ipsa habitudo, *ἀναλογία* seu proportio spectatur, cujus notæ sunt, Ut ad, Sic ad: & ostendit eam analogismus, hoc est, Syllogismus, quem vocant, proportionalis. Ut, sicut habet se Medicus ad corpus, sic architectus ad domum. At Medicus sanat corpus. Ergo architectus extruit domum. Atq; talia pertinent ad Comparisonem Similium, hoc est, eorum, quæ qualitate conveniunt, Proportio enim, ut speciale quiddam, Similitudini, ut communiori, subjicitur. Sed de his alii etiam antè monuerunt. Itaq; acta ne agamus, ad alia accedamus.

PROBLEMA LXXXII.

Lib. 1. Post.
Anal. c. 2.

Axioma est
Aristotel.

ἢ ὁ ὑπάρ-
χει ἐκείνον
ἐκείνο μὲν
λογ. ὑπάρχει

*An Regula Aristotelis, Propter quod unumquodq;
tale est, illud est magis tale, semper vera sit?*

SEMPER propter quod unumquodq; tale,
illud magis tale est: ut, propter quod ama-
mus, illud magis amicum est, ait Aristotel.
Duo hic quæri possunt: primum, an perpe-
tua sit veritatis regula: Alterum, an de Fine
& destinato tantum sit accipienda. De primo
respondeo: Semper veram esse, cæteris pari-
bus, hoc est, servatis duabus conditionibus:
scilicet, si affectio, secundum quam duo con-
feruntur, & utriq; insit, & recipiat magis &
minus, hoc est, intendi & remitti possit, ut:
Pater amat nos propter filium: Igitur filium
magis amat: valet, quia amari convenit & fi-
lio & nobis: & amor potest esse major & mi-
nor. Mercator appetit navigationem pro-
pter pecuniam: Ergo pecuniam magis appe-
tit. Valet, quia appeti convenit & navigatio-
ni & pecuniæ: & appetitio recipit intentio-
nem & remissionem. Non verò valent hæc:
1. Deus approbat pœnam propter peccatum:
Ergo peccatum magis approbat. Quia etsi
approbatio possit esse major & minor: ta-
men approbari non convenit & peccato &
pœnæ, sed pœnæ tantum. 2. Filius seu $\lambda\theta\sigma$ est
Deus propter patrem: Ergo pater est magis
Deus. Nam etsi deitas utriusq; est: tamen ma-
gis

gis & minus ea non recipit. 3. Tiberius ebrius est, & insanit propter vinum: Ergo vinum est magis ebrium & insanum: quia hæc *πρόσθεσις*, ebrietas & insania, non conveniunt & ebrio & vino, sed Tiberio tantum. De secundo respon. Regulam etiam de Causâ efficiente veram esse. Nam particula, Propter, ut conjunctio, Propterea, aliquando aliis etiam causis quàm fini tribuitur, ut: Corpus vivit propter animam, id est, per animam. Conclusio est propter præmissas, hoc est, ex præmissis inferitur. Sed an in efficientibus causis semper valeat, disputatur. Dico semper valere, si Quæstio.
 antè dictæ conditiones duæ servantur. Alii Respons.
 docent, valere tantum in efficientibus principalibus, vel totalibus, & proximis: non in minus principalibus, partialibus & remotis, ut: quia vinum est remota causâ ebrietatis & insaniæ: (proxima enim sunt halitus cerebrum turbantes, & in eo exæstuanes) (& quia Deus vel Magistratus politicus seu Judex vult pœnam immediatè, non propter peccatum, sed propter justitiam: ideoq; justitiam magis vult, quàm pœnam: respondent, primum & tertium exempla esse vitiosa, nec regulam iis patrocinari. Neque hoc malè quidem. Sed quid fiet secundo exemplo, quod huic par est: Filius est homo propter patrem & matrem: Ergo pater & mater magis sunt homines?

Hiç

Hic pater & mater sunt totales causæ filii, & tamen consequens falsum est. Itaq; Zabarelæ enucleationem, quam modò tradidi, potiore loco habeo. Ex illa solvi possunt hæc rectissime. Adulter punitur propter justitiam. Ergo justitia magis punitur. Fur suspenditur propter furtum. Ergo furtum magis suspenditur. Caterum observandum hic est, in consequente interdum sermonis, qui in antecedente adhibetur, formam mutandam esse, omninoque videndum, quid consuetudo & usus, loquendi lex & norma, admittat, quid respuat. Deus affligit filium suum propter homines. Hic non est inferendum: Ergo homines magis affligit. Sed: Ergo magis affligit homines, quàm cruciatus filii. Deus propter nos voluit descendere de cælo filium. Hic *ὁμοειδὲς* non erit. Ergo nos magis voluit descendere: Sed: Ergo magis voluit nostram salutem, quàm filii descensum. Sed antequam à communi isto axioma abeamus ad alia, de dicto Augustini: Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ moveret auctoritas, aliquid dicendum videretur. Ait Augustinus, se credere Evangelio propter auctoritatem Ecclesiæ. Ergo Ecclesiæ magis credit quàm Evangelio: ut in syllogismo, qui fidem facit, necesse est propositiones præmissas magis credi, quàm conclusionem.

Object.

Lib. contra
epist. funda-
menti cap. 5.

sionem. Hic Zabarellæ explicationi nihil videtur relictum loci. Nam credi, quo comparantur Evangelium & Ecclesia, utriq; tribui potest: seu utriq; adjungitur fides, & recipiunt hæc, quod ad fidē, magis & minus. Resp. igitur Augustini dictum non posse præsentis regulæ exemplum parere, seu non posse ex illo inferri Magis, cum in se contineat nihil comparationis. Simpliciter enim hoc ait Augustinus, ad fidem Evangelio seu sacris literis apud se faciendam, non parum profuisse sibi auctoritatem Ecclesiæ. Ego, inquit, non credidissem, hos libros esse Propheticos, & Apostolicos, non alios, hos & non illos libros esse Canonicos, nisi Ecclesiæ auctoritas me comovisset. Enallage enim temporis est in verbis Aug. (crederem, pro credidissem, commoveret pro comovisset) illi & omnino genti Africanæ familiaris. Ex hac igitur simplici assertione nihil nec decedit regulæ, nec colligi potest, majorem esse auctoritatē Ecclesiæ quàm sacre scripturæ: quæ quidem per se habet auctoritatem, seu à solo Deo proprio ejus auctore: testimonium verò veritatis accepit ab Ecclesia, quæ à Prophetis & Apostolis edocta, & à Spiritu sancto persuasa, perpetua & continuata traditione, qui nam sint, & qui non sint libri Canonici, posteris indicavit. Ne multa: ut ineptus est qui sic infert:

Responſi

Loquitur
 Augustinus
 de libris,
 non de do-
 ctrina con-
 tinentia in li-
 bris.

Quinam sine
 libri Cano-
 nici testatur
 Ecclesia. Do-
 ctrina verò
 ipsa habet à
 Deo auctori-
 tatem.

Non

Non crederem hunc librum Aristotelis esse, nisi magnorum virorum me commoveret auctoritas. Ergo magnis viris plus credendum est quàm ipsi libro. Sic inepte & *διόγως* colligitur: Credidit Augustinus hos libros esse Evangelicos, propter Ecclesiæ auctoritatem. Ergo Ecclesiæ plus credidit quàm his libris. Ut autem hoc sequitur: Credo tibi hoc asserenti propter rationes. Ergo rationibus magis credo quàm tibi. Sic sequitur: Credo tibi asserenti hunc librum esse Evangelicum; propter Ecclesiam. Ergo Ecclesiæ magis credo quàm tibi unico & singulari homini. Ex his intelligis ad objectionem ex dicto Augustino fabrefactam respondendum: plus esse in consequente, quàm ex antecedenti confici possit. Potest & responderi: Fallaciam committi à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter. Nam cum Manichæi vellent epistolam fundamenti, continentem omnia fere ipsorum falsa dogmata, pari accipi & haberi loco, quo habentur Epistolæ Apostolorum Christi: Augustinus ait contrà, se non posse illam ratione pari recipere, qua epistolas Pauli, &c. eò quòd de his recipiendis habeat auctoritatem & commendationem Catholice Ecclesiæ: de illa verò non nisi Manichæorum habeat testimonium, quorum par auctoritas minimè esse possit cum auctoritate Eccle-

Αποειρα Au
gustini fuit
ειδεν, an
fit, id est,
 an hi libri
 essent Evan
 gelici, &
δεο *αυ* *δ* *σο*.
 Non itaque
 potestate in
 est dicto eius
 comparatio
 Evangelii
 & Ecclesiæ.
 Hic unus ho
 mo & tota
 Ecclesia cõ
 parantur.

Ecclesiæ, imò qui ab Ecclesia palàm sint exclusi. Itaq; testimonium, quod de Scripturis Canonicis tulit Ecclesia, opponit & antepōnit testimonio, quod de aliis libris, imprimis verò de Epistola fundamenti ferebant hæretici: nec Ecclesiæ ascribit jus in scripturas. *Andr. Hypo*
 Quare secundum quid, non simpliciter, jubet ad Ecclesiæ auctoritatem respicere.

 PROBLEMA LXXXIII.

An locus Imparium sit generalis?

Affirmatur.

VIDEATUR alicui locus imparium non esse generalis: quòd peripatetica Philosophia doceat, Substantiam & quantitatem non recipere magis & minùs, sed Qualitatem. Sed hic puto distinguendum sic: Ut Qualitas, sic & Substantia & quantitas magis & minùs recipiunt accidentaliter. Calor in eodem corpore aliàs magis fortis est seu major; aliàs minus fortis, hoc est minor. Amor in homine ejusdem rei aliàs est magis ardens seu flagrantior, aliàs est minùs ardens, id est, frigidior. Et caritas est major virtus quàm fides. Sic una linea est magis vel minùs longa, major vel minor quàm alia. Et Hercules magis robustus est quàm Paris. Homicidium magis inhumanum est quàm adulterium. Idem judicium esto de reliquis, ut actione & passione.

passione, &c. Corpus aliàs magis, aliàs minùs calefit. Est igitur locus Imparium generalis. Non autem recipiunt illa magis & minùs essentialiter. Hercules non est magis homo quàm Paris. Bestia non est magis animal, quàm homo. Hæc linea non est magis linea, quàm illa linea. Caritas non est magis virtus, quàm Fides. Albedo non est magis color, quàm nigredo. Calefactio nō est magis actio, quàm frigefactio. Homicidium non est magis peccatum, quàm adulterium. Est enim Logicum axioma: Generis exquisiti essentialiter non huic vel illi speciei magis aut minùs, sed æqualiter omnibus attribui.

PROBLEMA LXXXIV.

De Majori & Minori.

INusu Syllogistico horum argumentorum *ἀπορία* occurrit: Sitne argumentum à majore, an à minori. Exempli gratia: Tu patieris corporis causa. Ergò multò magis patieris animi causa. Alius dicit, hic esse argumentum à minori, alius à majore. Hujus discrepantiæ causæ sunt duæ: i. Hi sequentes Aristotelem, respiciunt particulas adverbiales Magis & Minùs: & si in consequenti sit particula Magis, pronunciant argumentum esse à minori ad majus. Si contra Minùs; à majore ad minus.

illi

Illi verò P. Ramum sequentes in ultima Log.
 editione, spectant voces Nominales, Majus
 & Minus. 2. Hi considerant majorem vel mi-
 norem rationem, seu probabilitatem majo-
 rem vel minorem sententiæ. Illi verò rem
 majorem, præstantiorem, meliorem, gravio-
 rem, fortiorem, potentiorum: vel rem mino-
 rem, viliorem, &c. Propositum igitur exem-
 plum prioribus est à minori ad majus; quia
 minus videtur inesse, seu minus probabile
 esse, pati corporis quàm animi causa. Poste-
 rioribus verò est à minori ad majus; quia cor-
 pus minus & ignobilius bonum est, & dete-
 rior pars hominis, quàm animus. Priori-
 bus argumentum est à minori propter diffi-
 ciliorem *ἡ ἀπὸ τοῦ ἐλάττω*, seu minorem probabilita-
 tem: Mascule & animosè pertulistis gravio-
 ra. Ergo tolerate etiam leviora. Posterioribus
 verò est à majori; quia graviora pericula sunt
 res major, leviora res minor. Si pro Christo
 est contemnenda vita; cur non pecunia?
 Foscæ argumentum est à minori: quia
 contemnere vitam minus credibile est. Ra-
 mo verò à majorè: quia vita longè præstan-
 tius bonum est quàm pecunia. Ramus sanè,
 ut sibi in doctrinà sua constaret, aliter face-
 re non potuit. Quia enim inventionem com-
 munem & necessariis & probabilibus pri-
 mo loco tradere voluit: debuit, & necesse

habuit in ea res per se & solas considerare, non quatenus subjiuntur huic attributo, aut illi subiecto attribuuntur; nec, ne hysterologiam committere videretur, partes inventionis iudicii legibus definire. Itaq; istam attributi in subiecto velut ὑπαρξιν, & tāquam diceres inexistētiā, non spectavit. Qui verò hic Aristotelem sequuntur, debebant potius dicere: Argumentum hoc est à minus, à magis, seu ab eo quod minus vel magis inest: quàm à minori, à majori. Apud illum enim concisæ & Ellipticæ locutiones sunt, ἐν ἑ μᾶλλον, ἐν ἑ ἥττον. Ut τὰ πρὸς π̄ dicit, pro τὰ πρὸς π̄ π̄ ἔχοντα: & τὸ ὁμοίως, pro τὸ ὁμοίως ὑπάρχον, id est, id quod æqualiter seu pari ratione inest: Sic dicit, ἐν ἑ μᾶλλον, pro ἐν ἑ μᾶλλον ὑπάρχον, à magis inexistente: ἐν ἑ ἥττον, pro ἐν ἑ ἥττον ὑπάρχον, ab eo quod minus inest: quod ante me etiam laboriosissimus vir Johannes Piscator, cuius pietatem & doctrinam penè veneror, annotavit. Ego, etsi considerationem horum argumentorum Aristotelicam non rejicio; quid tamen in ea desiderem, exponam. Dico: Paulus, vas electionis, habuit seu sensit tentationem carnis. Ergo multò magis ego. Aristotelicus hinc ait: argumentum esse ex minori. Dico iterum: Paulus, vas electionis, non fuit liber à tentatione carnis. Ergò multò minus ego.

Aristo.

Aristotelicus hic ait, est argumentum à majori. Sed ego contra quæro. Quomodo *ισοσωμια* & synonymia verborum possit mutare genus argumenti? Dico: Deus punivit angelos. Ergo multò magis te: & Deus non pepercit angelis suis. Ergo multò minùs tibi. Prius Aristotelico à minori est: posterius à majori. At quomodo diversum argumentum esse potest, cum utrobique idem sit sensus? Fallaces igitur alicubi videntur particulæ, Magis & Minùs, solæ consideratæ; & apparet constantius esse, si res majores & minores inter se collatæ spectentur. Ita exemplum propositum habet argumentum à Minori. Angeli enim Dei sunt eminentiores, sublimiores, nobiliores creaturæ, quàm ego. Quòd si quis mihi dederit, unum esse prorsus argumentum (ut certè est, mea quidem sententiâ) sive dicam: Inimicis fores ejus nunquam sunt clausæ. Ergo multò minùs tibi amico: sive dicam: Inimicis fores ejus semper sunt apertæ. Ergo multò magis passæ erunt tibi amico. Cum eo non pugnabo, si Aristotelis *λ'ξiv*, judicium & canonas consecrari malit. Istud verò veterum & recentiorum omnium menti repugnat, quòd memini quosdam statuere, nullam probationem dici à Minori: ideoque exempla quæ ascribuntur loco minorum, ad locum majorum referenda,

Tertia sententia.

& Majus idem esse quod difficilius probatu.
 Minus verò idem quod facilius probatu. Dicebat ille: Rex nō potest oppugnare hanc arcem (quod, scilicet non posse, majus est, id est, difficilius probatu est.) Ergo multò minùs inferior aliquis (quod, scilicet non posse, minus est, id est, facilius probatu.) Puer imbecillis potest hoc portare, quod difficilius est creditu, ideoq; majus. Ergo multò magis robustus bajulus aut mediastinus: quod facilius creditu est, ideoq; minus. Cui hac speculationo placet, is non habet me secum; tum ut constet usus suus generalis argumento Minoris, & consensus hac in parte Logicorum retineatur ac foveatur: tum quia contrà Aristoteli difficilius probatu est, quod minùs inest, seu minorem habet probabilitatem; facilius verò probatu, quod magis inest, seu majorem habet probabilitatem. Iis verò qui Ramum hinc sectari malunt, cùm ad facilitatem vel difficultatem *ἰσχυρῶς* & probationis non respiciant, Majus sit, cujus quantitas excedit. Minùs contrà: ita, ut impariter conferant inter se res ipsas. Ut: Ovem sabbato servare licet. Ergo multò magis hominem: quia præstantior est homo ove: seu, ovis vilior homine. Argumentum à minori est. Cujusmodi hinc quoque est: Intuemini in volucres, ait Servator, non serunt enim, neque metuntur

Minora &
 explicant &
 confirmant.

Matth. 12.

Matth. 6.

metuntur

metunt, neq; cogunt in horrea, & pater cœlestis alit eas, ἢ ἡμεῖς μάλλον διατρέξαμεν αὐτῶν,

id est, nōne vos multò præstatis eis? Si census filius Dei solvit; quis tu tantus es, qui

Matth. 7. 8.

putas esse non solvendum? (ait Ambrosius.)

Argumentum à majori est. Filius Dei enim multò præstat homine. Ad finem hujus disceptatiunculæ libet adjicere brevem explanationem hujus quæstionis: Cur non valeat

consecutio: Partus septimestris seu editus septimo mense à conceptione, superest. Ergo multò magis octomestres possunt edi vi-

Cur in luce editi octavo mense, non superant.

tales. Item, partus editus in lucem octavo mense non est vitalis. Ergo multò minus vitalis erit editus septimo. Respondent Physi-

fici rationem hanc esse: Quòd temporis per se & proprie nulla sit efficacia; sed naturæ & motus, quo hæc utitur. Octomestres par-

tus moriuntur omnes, eò quòd septimo mense fœtus incipit converti in vulva ad exitum. Nonnulli igitur, qui eo tempore, (id est, septimo mense) firmiores sunt, non solum cōvertuntur, sed & uno impetu exeunt.

Qui verò id non possunt assequi, laborant morbo ex defatigatione, quæ ex motione & conversione accidit. Qui morbus durat ad dierum 40. spacium. Si igitur illis 40. diebus (quibus totus mensis octavus continetur) prodierint, moriuntur, novo labore partus

Q 4

adve-

adveniente pristinae ægrotationi. Si verò toto illo quadragenario quieverint, interius sanantur, & postmodum sani prodeunt, possuntque melius exitus laborem sustinere; atque eò melius, quò longius absunt ab infelici illo quadragenario. Contrà, fœtus qui septimo mense editur, potest esse vitalis; quia tum & perfectus & satis firmus est. Sed Aristoteles memoriæ prodidit, in quadam parte Græciæ octomestres etiam partus nonnunquam vivere. Hoc si verum est, causa clementiæ cœli & terræ est ascribenda. Ut enim animalibus brutis, & plantis ac satis constitutus est quidam ortus terminus à natura non perpetuò idem; sed aliàs brevior pro cœli & terræ benignitate, aliàs longior, si hæc causa desit: Ita natura hominibus ad ortum & editionem in lucem definit terminos, qui sic sunt constantes, ut tamen nonus mensis sit terminus frequentior; septimus verò iis eveniat, qui quasi benigniori cœlo & terra generantur. Videris, si placet, plura apud Franciscum Vallesium, libro 2. cap. 9. controversiarum, unde hæc ferè mutuati sumus. Sed fortasse nobis vitio vertetur, quòd Logicum discipulum in abdita naturæ penetralia deducimus.

Object.

Solutio.

PROBLEMA LXXXV.

An Notæ similitudinis semper adhibeantur?

Negatur.

ALICQUANDO prorsus nullam esse notam similitudinis, ostendit Petrus Ramus hoc exemplo Virg.

*O formose puer, nimium ne crede colori:**Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.*

Hic similitudo suis notis & partibus explicata ac ordinata est: Ut candidi flores ligustri decidunt; grana nigra colliguntur; sic candor formæ deperit; nigror remanet. Nos ad illam Rami observationem addimus hæc Horatiana, in quibus particulae sicut Ellipsis est. 1. *Nec excitatur classico miles truci*; id est, sicut miles. Non enim negat Horatius, militem excitari classico; sed cum qui rus suum colit, negat ita excitari classico, ut milites solent. 2. *Nec verbum verbo curabit reddere fidus Interpres*; id est, ut interpres fidus. Negat enim, bonum imitatore[m] id sibi studio habere, ut verbum verbo reddat, quemadmodum fidi interpretes solent. Tale quoque est illud Senecæ: *Nemo beneficia in Calendario scribit: nec avarus exactor ad horam & diem debitorem* (sic enim legit M. Antonius Muretus) appellat. Non id dicit Seneca, inquit Muretus, ab avaro exactore non appellari debitorem ad horam & diem,

Q s quod

Protasis.

Apodosis.

In Epist. ad
Pitones.

quòd manifestò falsum esset : sed eum qui beneficium dat, non facere idem ut avari exactores solent, qui, quod crediderunt, id sibi ad horam & diem solvi volunt.

PROBLEMA LXXXVI.

An substantia aliqua possit esse in categoria relatorum.

ZABARELLA docet certum esse omnem substantiam habere considerationē absolutam, nec primò notare relationē ad alia. Itaq; nullam substantiam, quā substantia, pertinere ad relata. Sed objici possunt materia, caput & elemēta. Materia enim consideratur ut est principiū rerū & propter substantiā compositā: Caput dicitur alicujus ut animalis caput. Elementa dicuntur respectu elementatorū, & cōsiderantur propter hæc. Hic igitur respondendum est primò per distinctionem: Certū & hoc esse multis substantiis adhærere respectus, sine quib. difficulter cōprehendi à nobis possunt. 2. Caput etsi habet propriam naturam absolutam, tamen ei accedere relationem aliquam, quæ non quidem secundum esse, sed secundum dici vocari solet. 3. Licet caput, materia & elementa considerentur propter aliud, nempe propter animal & res compositas: tamen & capitis & materiae & elementorum considerationem esse

esse absolutam secundum sese. 4. Sciendum: unius posse esse duplicem notionem, unam absolutam, alteram respectivam: Elementa primum secundum se & absolute considerantur, & sunt species substantiæ corporis naturalis: secundò considerantur respectivè, ut principia mistorū. Quâ igitur elementū est principium seu alicujus elementum, ad categoriam relationis pertinet. Sic materia prima notionè, nempe absoluta consideratur, ut ens informe: secunda, nempe relativa, ut principium generationis. Sic notat respectum ad formam futuram & ad compositum, quod ex ea producendum est. Sed de his physicorum scholæ consulantur. De reliquis argumentis in secunda parte, quæ in adversariis nostris adumbrata est, proximè agemus.

INDEX

I N D E X.

GENERALIA DE NOMINE, DEFINITIONE, ET PARTIBUS Logicæ.

- U**trum ab Aristotele accipiatur Dialecticæ nomen pro
universo artificio differendi : an verò pro facultate
differendi tantum ἐκ τῶν ἐνδόξων, id est, ex opi-
nionè conceptis, & ex probabilibus. Et ἐν παρόδῳ : Sit-
ne Dialectica omnium disciplinarum domina an mini-
stra, fol. 15.
- An apud Aristotelem vox Logicæ totam differendi & ratio-
cinandi facultatem significet, f. 24.
- An Logica sit disciplina potius quàm ars, f. 26.
- Quis Logicæ finis, f. 34.
- An Plato in Alcibiade primo dicat, Differere & ratione uti
esse idem, f. 38.
- Dialectica Platoni est facultas τὸ δύναι καὶ ἀποδέξασθαι λό-
γον. λόγῳ ne hic est Sermo, an Ratio, f. 43.
- Quæ sint partes Dialecticæ, f. 47.
- Utrum inventiva prior sit an iudicativa, f. 51.
- An Categoriarum doctrina sit Logica, f. 59.

De Argumento.

- Vox argumenti an à recentioribus quibusdam Logicis re-
cte usurpetur, f. 69.
- Utrum verum & fallum : Item affirmatum & negatum sint
soli enunciativi : an verò etiam argumentorum, f. 74.

De Causis.

- An Causæ locus sit generalis, f. 78.
- An Causa propriè definiri possit, f. 82.
- An sit Quinta Causarum ἀρχέτυπον seu exemplaris, f. 83.
- An causa sine qua non, ut loqui solemus, sit propriè causa,
fol. 85.
- An causarum divisio in externas & internas vera sit, f. 88.
- An universalis sit regula : Cessante causa, cessat effectum,
fol. 92.
- An vera sit Regula : Qualis causa talis effectus, & qualis effe-
ctus talis causa, f. 93.

De Efficiente.

An causa efficiens semper τὸ χρόνον, id est, tempore, sit ante rem effectam, f. 94.

An per se causa possit dividi in spontaneam & naturalem, f. 98.

An efficiens dividenda sit in cogentem & coactam: item an efficiens per se triplex sit: Agens natura, consilio, coactione; f. 100.

An efficiens per se rectè dividatur in Naturalem & contingentem, f. 102.

An efficiens per se rectè dividatur in Naturalem & non Naturalem, f. 103.

An efficientis divisio per se & per accidens sit immediata, f. 104.

Utrum habitus, verbi gratia, Ars, sit referendus ad causam efficientem, Naturalem, an consilio agentem, f. 106.

De causa fortuita: Vbi quaeritur, an fortuna sit causa per accidens, f. 110.

Sine generatio verè contraria corruptioni, f. 116.

De Materia.

An materia sit verè causa, f. 119.

An materia sit causa ex qua res est, f. 120.

An materia & forma sint relata, f. 121.

De Forma.

An formæ essentialis possit esse talis *μὲν δεξιῆς*, ut ab eo, cujus propria non est, participetur, f. 124.

An forma sit tota rei essentia, f. 125.

De Fine.

An finis sit causa, f. 127.

Finisne ultima an prima causarum, f. 129.

An finis sit causa interna, f. 130.

De Effectis.

Utrum motio & ἐξουσία sint referenda ad argumentum effecti, ut res motu facta, & ipsum ἐνέργημα: an ad locum causæ, f. 131.

An effecta quædam possint dici accidentia, f. 133.

An ignis & calor, Homo & γαστήρ, sint causa & effectus; sol. 134.

I N D E X

An effecta artis sint ad naturæ effecta referenda, f. 135.

De Subject. & Adjunct.

An locus Subjecti & Adjuncti tam generalis sit; ut Deo etiam conveniat, f. 137.

An Subjectum sit locus Dialecticus, f. 140.

An locus sit in subjectis numerandus, f. 142.

An Substantia sit in subjecto ut accidens, f. 143.

An Substantiæ secundæ sint in subjecto, f. 146.

An locus Adjunctorum redundet, f. 149.

An non entis sint adjuncta, effecta, similia, f. 151.

Tempus sitne adjunctum, an efficiens, f. 153.

An bipedem esse sit proprium hominis, f. 156.

An corporis sit proprium reciprocum visibile, coloratum, f. 157.

De Oppositis.

An opposita eidem attribui possint, f. 158.

De Disparatis.

An Disparata eidem subjecto attribui possint, f. 161.

An uno disparatorum posito, removeantur reliqua, f. 163.

An ἀρρον & περιττον, par & impar, voluntas & λόγος voluntas assumptæ naturæ sint disparata, f. 164.

De Contrariis.

An unum uni tantum contrarium, f. 165.

An contraria aliquando simul esse possint in eodem, f. 167.

An contraria sint pellentis naturæ, f. 170.

An cupiditas cupiditati possit esse contraria, f. 170.

An verum sit hoc Aristotelis: Si unum contrariorum eam naturam habeat, ut aut esse aut fuisse possit: potest id probabiliter etiam de altero colligi, f. 171.

An contraria eidem simul aliquando insint, f. 173.

An contrarietas propriè tribuatur Qualitatibus inter se pugnantibus, f. 175. 176.

An contrariorum eadem sit δύναμις seu potestas, f. 179.

De Adversis.

An adversè contraria una definitione possint definiri, f. 182.

An mas & foemina sint adversa, f. 184.

De Privantibus.

An privatio sit habitus, f. 185.

An privationis aliqua sit effectio, f. 186.

- An generaliter verum sit hoc effatum Aristotelis: A privationibus ad habitus non est regressus, f. 190.
 An omnis habitus natura insit, f. 194.
 Logicene dicitur Talpa cæca, f. 196.
 An omnia privantia definiantur, mentione facta habitus, f. 200.

De Contradicientibus.

- An contradicentia sint argumenta Logica, f. 202.
 An contradicentia sint, Non esse & miserum esse, f. 214.
 An verum & falsum sint termini contradicentes, f. 216.
 An ens & non ens sint contradicentia: Vbi & quaestio incidit, An contradicentium descriptio bona sit, f. 217.
 An valet consecutio: Chimæra est nomen positivum seu affirmatum. Ergo Chimæra est, f. 220.
 An utrunq; contradicentium possit esse negans, f. 221.

De Relatè Oppositis.

- An Relata sint opposita, f. 222.
 An Relata sint simul natura, f. 222. & 223.
 An omnia relata ratione & se dissentiant, f. 225.
 Vtrum dare & accipere sint relata, f. 227.
 Vtrum Servus & Dominus sint relativa realia, an Rationis, f. 232.
 An Substantia aliqua possit esse in categoria relatorum, f. 250.

De Comparatis.

- An Aristotelis τὰ ὁμοίως ὑπάρχοντα, id est, Quæ similiter insunt, & ὁμοίως ἔχοντα, id est, quæ similiter se habent, ad eundem locum Dialecticum pertineant, f. 234.
 An Regula Aristotelis, Propter quod unumquodq; tale est, illud est magis tale, semper recta sit, f. 236.
 An locus imparium sit generalis, f. 241.
 De Majori & Minori, f. 242.
 An Notæ similitudinis semper adhibeantur, f. 249.

FINIS PRIMÆ PARTIS.